

LISTOPAD 2020

AMO.CZ

Konkurenceschopnost ČR v prostředí globálních změn

Kryštof Kruliš
Alice Rezková

**SVAZ PRŮMYSLU A DOPRAVY
ČESKÉ REPUBLIKY**

§ 320a – činnosti podporující vzájemná jednání sociálních partnerů na celostátní nebo krajské úrovni, která se týkají důležitých zájmů zaměstnavatelů a zaměstnanců v roce 2020 na aktuální témata – agentury práce a agenturní zaměstnávání, genderové aspekty spojené se zabezpečením osob v důchodovém věku, polarizace českých podniků v důsledku Průmyslu 4.0, dopady harmonizace daní a daňových návrhů na podnikatelský sektor a liberalizace obchodu v prostředí globálních změn rozložení sil.

Obsah

Úvod	3
1. Protekcionismus v mezinárodním obchodě	4
2. Nové technologie	19
3. Rostoucí vliv Číny v mezinárodním obchodě	31
4. USA a jejich pozice v mezinárodním obchodě	48
5. Období po pandemii covidu-19	58
Doporučení	67
Závěrečné principy a doporučení	69

Použité zkratky

AI - umělá inteligence
BRI - Iniciativa pás a stezka
B2B - vztah podnikatele s podnikatelem
B2C - vztah podnikatele se spotřebitelem
ČLR - Čínská lidová republika
ČR - Česká republika
ČVUT - Česká vysoké učení technické
EU - Evropská unie
GDPR - obecné nařízení o ochraně osobních údajů
GMO - geneticky modifikované organismy
HDP - hrubý domácí produkt
ID - identifikace
ICT - internet a komunikační technologie
IT - informační technologie
NAFTA - Severoamerická zóna volného obchodu
MADB - databáze Evropské unie o přístupu na trh
MAP - partnerství Evropské unie pro přístup na trh
MAS - strategie Evropské unie pro přístup na trh
MIC2025 - strategie „Made in China 2025“
OECD - Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj
OSN - Organizace spojených národů
TPP - Transpacifické partnerství
TTIP - Transatlantické obchodní a investiční partnerství
USA - Spojené státy americké
WCO - Světová celní organizace
WKO - rakouská hospodářská komora
WTO - Světová obchodní organizace

Úvod

Osud pravidel mezinárodního obchodu, závody o mezinárodní standardy pro nové technologie či politika Číny a volba amerického prezidenta jsou témata, která se mohou zdát být vzdálená životu v zemi v srdci Evropy. Jde však jen od zdání, protože dříve či později se důsledky globálního dění projeví i u nás, což se ukázalo i v souvislosti s pandemií covidu-19. Otevřená česká ekonomika proto nemá jinou možnost, než globální dění aktivně sledovat a snažit se mu porozumět a přizpůsobit mu své strategické plány i jednotlivé aktivity. Je přitom dobré čerpat inspiraci i v tom, jak ke globálním otázkám přistupují v jiných státech s otevřenými ekonomikami v EU, a obohatit domácí debatu o zahraniční strategie, aktivity a návrhy.

Cílem analýzy je vyhodnotit dopady probíhajících změn globálního obchodního prostředí na Českou republiku se zaměřením na nejpravděpodobnější trendy vývoje v následujících klíčových oblastech: i) rostoucí protekcionismus; ii) významné technologické trendy; iii) rostoucí vliv Číny; iv) vztah EU-USA a v) ekonomika a mezinárodní obchod v době po pandemii covidu-19. Pro každou z uvedených oblastí studie nabízí také pohled na pozici tří zemí EU, konkrétně Dánska, Irska a Rakouska, se zaměřením na aktivity a návrhy tamních sociálních partnerů. Každá z pěti kapitol je ukončena přehledem doporučení rozdělených do sekcí doporučení pro politické aktéry, pro sociální partnery a pro podnikatele. Doporučení vychází z analyzované zahraniční praxe při zohlednění její aplikovatelnosti v prostředí ČR.

Výběr Dánska, Irska a Rakouska pro příklady zahraniční praxe vzešel z kritérií velikosti, vyspělosti a otevřenosti ekonomiky a možnosti inspirovat se tamní praxí pro účely České republiky. Dánsko má vyspělou ekonomiku, která je jako v případě České republiky významně provázána s německou ekonomikou a drží se dlouhodobě na předních místech světových žebříčků konkurenceschopnosti. Irsko má otevřenou ekonomiku se silným zaměřením na technologická odvětví a vazbami na globální prostředí. Rakousko je naším sousedem s nejrozvinutější ekonomikou.

Studie vychází z analýzy dostupné odborné literatury a oficiálních dokumentů mezinárodních organizací, veřejných úřadů a sociálních partnerů z Dánska, Irska a Rakouska. Dále byly pro zpracování studie použity telefonické polostrukturované rozhovory s klíčovými názorovými představiteli, jakož i poznatky z odborných kulatých stolů a konferencí. Studie byla zpracovávána v období od května do listopadu 2020 a průběžně reagovala na zásadní vývoj ve zkoumaných oblastech a reflektovala změny v souvislosti s pandemií covidu-19 a prezidentskými volbami v USA.

1. Protekcionismus v mezinárodním obchodě

Od nástupu finanční krize v roce 2008 zažívá mezinárodní obchod období rostoucího počtu i rozmanitosti obchodních bariér a zhoršujících se podmínek pro jejich překonávání. V posledních letech se výrazně rozšířil protekcionismus ve vzájemných obchodních vztazích velkých hráčů světového obchodu. Nejde ovšem o úplný celosvětový obrat od globalizace, ale spíše o přenastavení přístupu na straně důležitých hráčů, zejména Číny a USA či EU v rámci brexitu. The Economist tento trend nazval „slowbalization“.¹

Podnikatelská sféra tak musí čelit vysoké míře nejistoty. Další nárůst protekcionismu může přinést i reakce na pandemii covidu-19, kdy jednotlivé státy častěji sahají k veřejným podporám svých domácích odvětví. Míra pokračování tohoto trendu bude záviset na schopnosti významných hráčů nalézt dohodu na další institucionalizaci pravidel mezinárodního obchodu na multilaterální úrovni, či na úrovni zón volného obchodu.

WTO ustrnula a nedaří se otevírat nová témata, například pro pravidla digitálního obchodu či pro usnadnění přenosu čistých technologií v rámci boje s klimatickou změnou. EU bude i nadále usilovat o reformu WTO, je ale připravena čelit narůstajícímu protekcionismu na trzích třetích států také tlakem své společné obchodní politiky.

Otevírání trhu musí v EU souznít nejen s širokým spektrem hodnot, ale také s modelem tzv. otevřené strategické autonomie, který obrací pozornost k posilování kapacit ve strategických odvětvích. Prosazování tohoto modelu si vyžádá náležité zdůvodnění a dodržení principu otevřenosti, aby si EU zachovala kredibilitu. Bariéry na vnitřním trhu EU nadále přetrvávají, zejména v oblasti volného pohybu služeb. Po brexitu budou státy s menšími otevřenými ekonomikami odkázány na vytváření co nejširších koalic usilujících o odstraňování bariér na vnitřním trhu.

Klíčové trendy

Postupně zamrznou jednání na multilaterální úrovni a naroste protekcionismus ve vzájemných obchodních vztazích velkých hráčů světového obchodu.

Od nástupu finanční krize v roce 2008 mezinárodní obchod zažívá období ve znamení trvale posilujících protekcionistických opatření. Čína přichází s protekcionistickými iniciativami v podobě „Made in China 2025“. USA se, po zvolení Donalda Trumpa, soustředí na krátkodobé obchodní zisky na úkor vůdcovství v multilaterálním ekonomickém systému. USA odstoupily od TPP, ukončily dohodu NAFTA, zavedly cla vůči Číně nebo cla na dovoz oceli a hliníku s odkazem na bezpečnostní otázky, a to i vůči spojencům. Také aktivovaly po desetiletí odkládaná ustanovení mezinárodních sankcí s dopadem na třetí státy.

Multilaterální úroveň mezinárodního obchodu nadto v prosinci 2019 utrhla další ránu v podobě efektivního zablokování odvolacího panelu WTO v důsledku blokace jmenování jeho nových členů ze strany USA. Zablokovaný stav WTO také znamená, že se na multilaterální úrovni nedaří otevírat nová témata, například pravidla digitálního obchodu či usnadnění přenosu čistých technologií v rámci boje s klimatickou změnou.

Zachování WTO si vyžádá reformu. Výrazné rozdíly v zájmech a stadiích ekonomického rozvoje jednotlivých členů brání efektivnímu fungování organizace. Katarské kolo jednání nebylo od roku 2001 dokončeno. Postup v liberalizaci mezinárodního obchodu se proto omezil na uzavírání zón volného obchodu ve vzájemných vztazích jednotlivých států (například EU-Japonsko nebo USA-Mexiko-Kanada) či na dohody na plurilaterální úrovni, tj. mezi omezenou skupinou účastníků s obdobnými zájmy (například dohoda o veřejných zakázkách GPA při WTO, již se účastní 48 členů WTO).

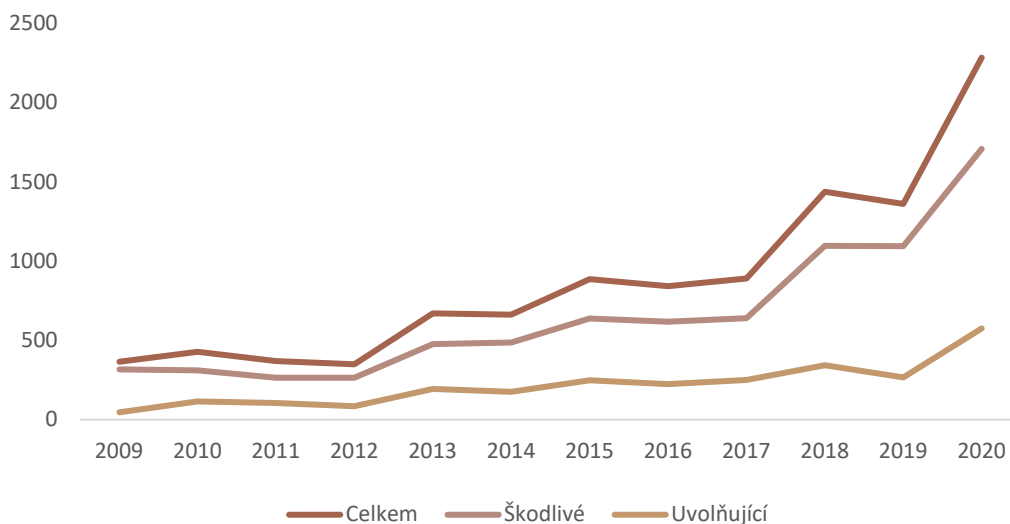
Protekcionismus posiluje i skrze vývoj některých zón volného obchodu. Příkladem může být odchod Spojeného království z EU a problematika jednání o vzájemném budoucím vztahu. Dalším příkladem pak je nahrazení NAFTA v roce 2020 trojstrannou dohodou USA-Mexiko-Kanada, která obsahuje striktnější pravidla pro určování původu výrobků v oblasti automobilů a automobilových součástí, což může evropským výrobním řetězcům a jejich investicím v Mexiku a Kanadě výrazně omezit přístup na trh USA oproti předchozímu stavu.²

Systém zón volného obchodu navíc není nadále rovnoměrný a nekopíruje velikost obchodní výměny mezi jednotlivými ekonomikami. EU a USA dosud nepojí žádná zóna volného obchodu, a to přesto, že vzájemná obchodní a investiční výměna přes Atlantik je dominantní spojnicí světové ekonomiky.

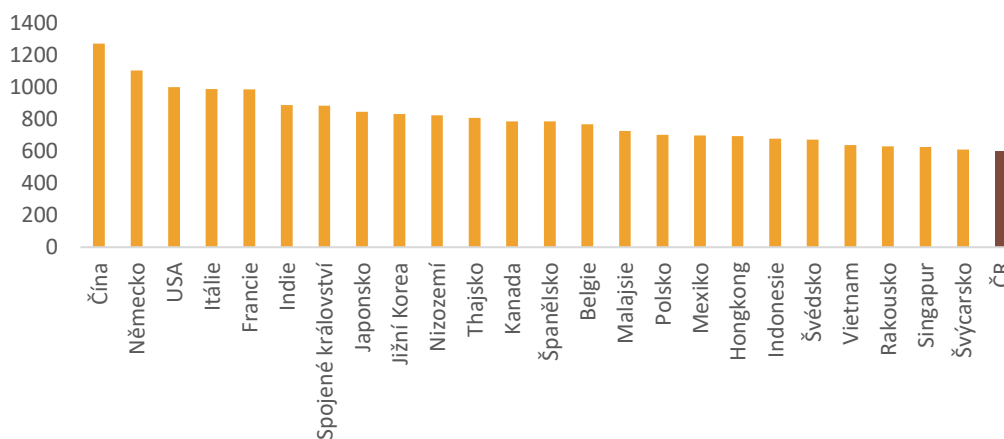
Podnikatelská sféra musí čelit vysoké míře nejistoty. Nelze se spolehnout na dlouhodobou udržitelnost jednou nastavených pravidel (brexit, zánik NAFTA). Obrát k protekcionismu může vytvořit dílčí vítěze profitující z větších veřejných podpor a ochrany na svém domácím trhu před zahraniční konkurencí. Možnosti expanze na třetí trhy však budou omezené a ztráta konkurenčního tlaku povede k zaostávání v inovacích a ve zvyšování produktivity. Vítěze i poražené pak zasáhne také přirozený pokles celkového globálního hospodářského výkonu, který růst protekcionismu ve světovém měřítku přinese.

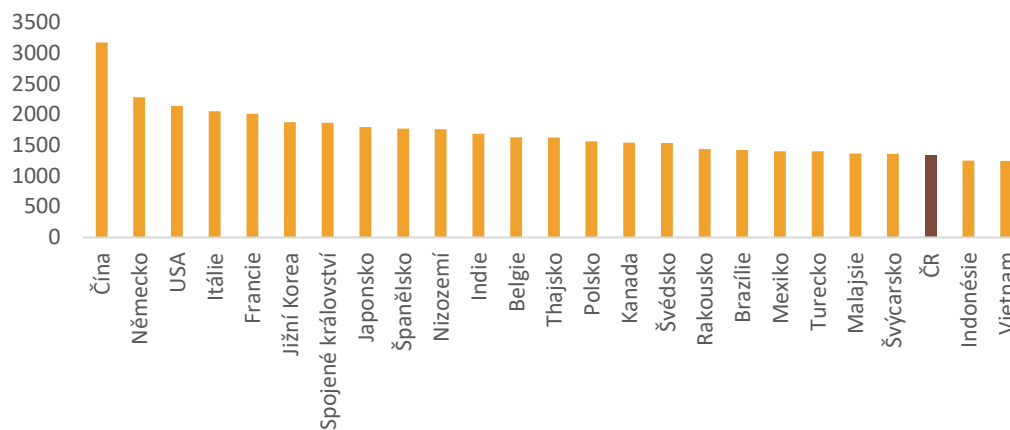
Graf 1: Nové zásahy v mezinárodním obchodě podle typu účinku, 2009-2020

Graf 2: Top 25 zemí v počtu liberalizujících opatření v mezinárodním obchodě, 2008-2020

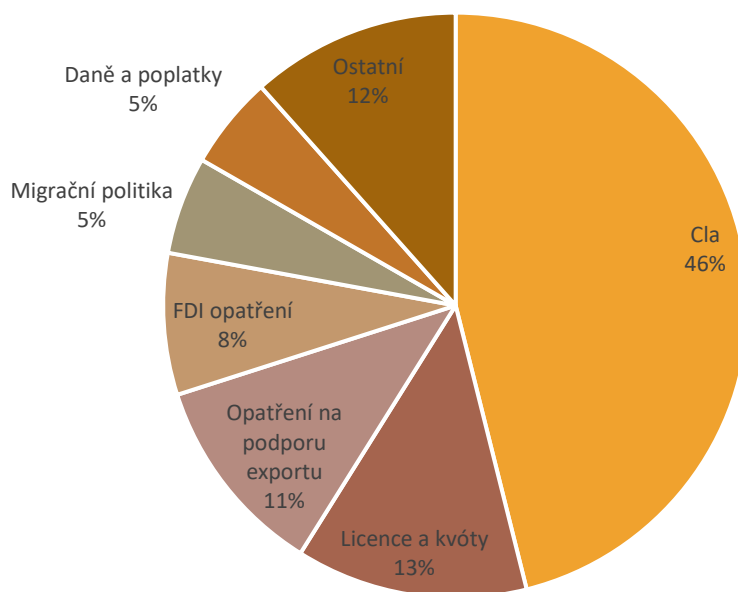

Graf 3: Top 25 zemí v počtu škodlivých opatření v mezinárodním obchodě, 2008-2020

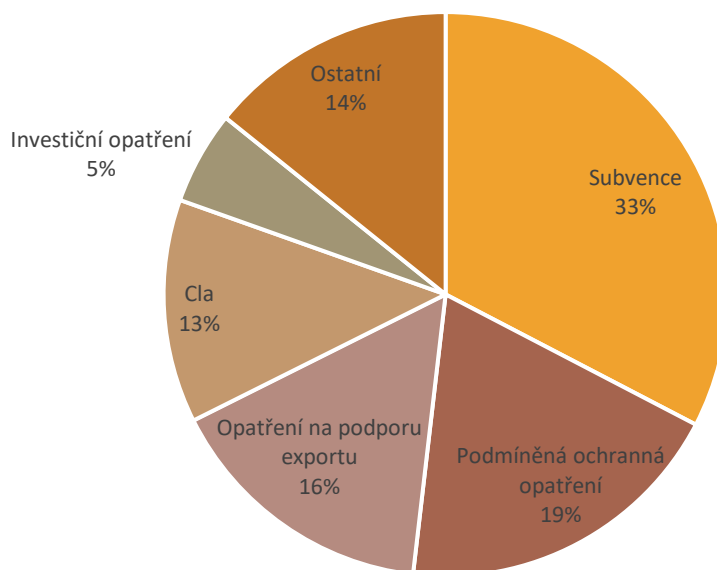

Graf 4: Uvolňující opatření v mezinárodním obchodě podle typu opatření, 2008-2020

Graf 5: Škodlivá opatření v mezinárodním obchodě podle typu opatření, 2008-2020

Zdroj: Global Trade Alert (Grafy 1-5)

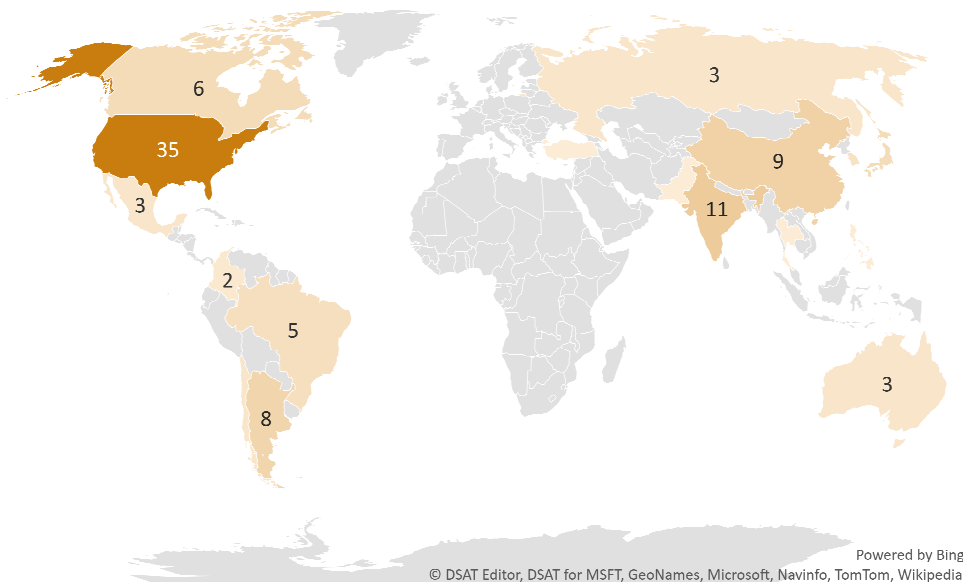
EU bude i nadále usilovat o reformu WTO, ale je připravena čelit narůstajícímu protekcionismu v mezinárodním obchodě i dalšími způsoby.

Zamrznutí multilaterální úrovně správy mezinárodního obchodu je rizikem obzvláště v době globálního ekonomického propadu způsobeného **pandemií covidu-19**, kdy **jednotlivé státy častěji sahají k veřejným podporám svých domácích odvětví**. Bez existence multilaterálních pravidel a účinného dohledu hrozí eskalace protekcionismu v celém světě. EU proto usiluje o posílení WTO a její obnovení coby stabilní, předvídatelné a důvěryhodné instituce založené na pravidlech.³ Podle představitelů Evropské komise by v rámci této iniciativy EU měla:

- 1) prosazovat vytvoření efektivního mechanismu k předcházení veřejným podporám v průmyslových odvětvích;
- 2) nacházet prostřednictvím WTO multilaterální řešení pro nové globální otázky, jako je digitálního obchodu, klimatická změna a přenos čistých technologií mezi státy;
- 3) reformovat systém rozhodování sporů skrze odblokování odvolacího panelu WTO odstraněním přílišné zdlouhavosti v rozhodovacím procesu; a
- 4) rozšířit zapojení sekretariátu WTO do systému monitorování dodržování pravidel mezinárodního obchodu, čímž by se předcházelo sporům mezi státy WTO.⁴

V posledním desetiletí EU využívá mechanismus urovnávání sporů WTO stále méně kvůli jejich nákladnosti a délce.⁵ Většinu sporů před panelem WTO EU směřuje proti USA, Indii, Číně a Argentině. EU s těmito státy neuzavřela zónu volného obchodu a nemůže tedy obchodní spory řešit touto cestou.

Obrázek 1: EU v roli stěžovatele před panelem WTO

Zdroj: WTO

EU také využívá široké spektrum nástrojů společné obchodní politiky a sílu společného trhu k tlaku na třetí státy, aby od bariér samy ustoupily. Od roku 1996 vytváří strategii otevírání trhů, tzv. **Market Access Strategy (MAS)**, ze které EU vychází při jednání o obchodních dohodách či při hlasování v rámci mezinárodních organizací, včetně fór věnujících se vytváření mezinárodních standardů.⁶

Bariéry mají nejčastěji podobu protekcionistických regulatorních opatření či správních praxe, která je v rozporu s pravidly mezinárodního obchodu. Důležitým

zdrojem informací o konkrétních bariérách pro vstup na trhy třetích států, ze kterých Evropská komise vychází, jsou firmy z EU, které těmto bariérám na třetích trzích musí čelit. Evropská komise od roku 2007 pravidelně spolupracuje s členskými státy a takto postiženými firmami v rámci partnerství, tzv. **Market Access Partnership (MAP)**. V roce 2017 však v průzkumu Evropské komise s 181 účastníky pouze 31 % uvedlo, že mají dobrou znalost o MAS a MAP a téměř 62 % uvedlo, že nemají vůbec povědomí o těchto nástrojích.⁷ Povědomí o MAS a MAP je obzvláště nízké mezi menšími firmami, zejména v sektoru služeb.⁸

Na základě informací o bariérách se stanovují priority, přičemž se přihlíží k možnosti dosažení změny, ekonomickým dopadům bariéry, politické důležitosti i potenciální míře porušení pravidel mezinárodního obchodu.⁹ Podněty mohou firmy podávat samostatně a přímo Evropské komisi nebo prostřednictvím podnikatelských sektorových organizací, což je tradičně nejčastější zdroj informací, či skrze zastoupení svého členského státu.¹⁰ Souhrn informací o bariérách je zanesen do databáze, **Market Access Database (MADB)**, která je bezplatným online zdrojem informací pro exportéry z EU o limitech přístupu na trhy třetích států.¹¹

Problematické monitorování a vymáhání obchodních dohod se věnuje hlavní **úředník pro vymáhání pravidel obchodu** (Chief Trade Enforcement Officer), jehož funkce byla zřízena v roce 2020. Věnuje se jak monitorování a vymáhání závazků partnerů z obchodních smluv EU, tak podpoře zejména malých a středních exportních podniků z EU při využívání výhod, které jim z těchto dohod plynou.¹² EU tak asertivněji dosáhne platnosti svých obchodních dohod, včetně iniciování dohodovacích řízení dle příslušných smluv a v krajních případech unilaterálním zavedením defenzivních opatření.¹³ Lze tak ochránit defenzivní zájmy na vnitřním trhu v sektorech, jako je například ocelářství, kde působí konkurence ze zemí mimo EU požívající výhody v rozporu s pravidly mezinárodního obchodu.¹⁴

V roce 2019 se podařilo pomocí MAS eliminovat 40 konkrétních bariér obchodu (nejvíce v oblasti zemědělství a rybolovu - 26) a příjmy se díky odstranění bariér v letech 2014 až 2018 vyčíslují na 8 miliard eur, stále však v MADB zůstává 438 aktivních obchodních bariér.¹⁵ Bariéry nově registrované v roce 2019 zasahovaly nejvíce do sektorů ICT (15 miliard eur), automobilového průmyslu (5,7 miliard eur) a elektroniky (2,6 miliard eur), jež Evropská komise identifikuje jako sektory provázané se strategickou autonomií a technologickou suverenitou a do budoucna znamenají hrozbu pro konkurenceschopnost firem z EU v oblasti technologií.¹⁶

EU bude nadále prosazovat společnou obchodní politiku jako nástroj pro prosazení širšího spektra hodnot.

V přezkumu společné obchodní politiky z roku 2015 se EU přihlásila k účinnější, transparentnější společné obchodní politice EU založené na hodnotách.¹⁷ Současná Evropská komise chce v tomto pojetí pokračovat a zdůrazňuje, že společná obchodní politika není jen nástrojem hospodářské politiky, ale na globální scéně prosazuje široké spektrum hodnot, „zejména ve vztahu k lidským právům, životnímu prostředí a klimatu, sociálním a pracovním právům, udržitelnému rozvoji a rovnosti žen a mužů“.¹⁸ Tento trend je z hodnotového hlediska legitimní, ale také je nutné hodnotit jeho vliv na protekcionismus v mezinárodním obchodě, obzvláště za oslabené funkčnosti WTO.

Prosazování hodnotových aspektů ve společné obchodní politice znamená, že EU získává v obchodních jednáních méně ústupků v podobě otevření trhu třetích států, než kolik by získala, kdyby svou plnou váhu v obchodních jednáních soustředila tímto směrem.¹⁹ Promítnutí hodnot do regulačních pravidel EU pak může ve světovém obchodě stavět společnou obchodní politiku do protekcionistického světla.

Příkladem může být mechanismus uhlíkového vyrovnání na hranicích, jehož možnou přípravu v roce 2021 Evropská komise již avizovala s důrazem na

soulad s pravidly WTO.²⁰ Mechanismus může přispět k posílení konkurenceschopnosti výrobců v EU. Pokud však bude využit i na dovozy polotovarů, meziproduktů a materiálu pro další výrobu, naopak sníží konkurenceschopnost firem, které z EU exportují finální výrobky. Zavedení mechanismu uhlíkového vyrovnání si může vyžádat zrušení emisních povolenek, aby se předešlo kritice z „dvojího“ zvýhodnění výrobců z EU.²¹

V případě sporu s třetím státem by o souladu tohoto mechanismu s pravidly WTO rozhodoval panel WTO. Jeho odvolací instance je však v současné době nefunkční. Bez finálního rozhodnutí o této otázce bude EU v obchodních jednáních s třetími státy čelit kritice ze zavádění ochranných opatření, což sníží manévrovací prostor EU. Míra narušení mezinárodního obchodu v tomto případě bude závislá také od toho, jaký přístup k ochraně klimatu prosadí příští administrativa v USA.

EU bude při prosazování svých zájmů v mezinárodním obchodě rozvíjet model otevřené strategické autonomie.

EU připravuje na přelom roku 2020 a 2021 nový přezkum společné obchodní politiky pro střednědobý horizont. Evropská komise tento přezkum avizovala ve zprávě „Chvilka pro Evropu: náprava škod a příprava na příští generaci“, ve které potvrdila, že mezinárodní obchod a globální výrobní řetězce i nadále zůstanou základním zdrojem ekonomického růstu a budou zásadní pro hospodářské oživení Evropy po pandemii covidu-19.²² Zároveň zdůrazňuje potřebu diverzifikace a upevnění globálních dodavatelských řetězců před budoucími krizemi.

Pro nalezení rovnováhy mezi otevřeností a autonomií v mezinárodním obchodě navrhuje model tzv. „**otevřené strategické autonomie**“.²³ EU dle tohoto modelu má „nezávisle a asertivně“ sledovat své zájmy, ale zároveň „pokračovat ve spolupráci s partnery po celém světě na globálních řešeních globálních výzev“.²⁴

Strategická autonomie posílí domácí výrobní kapacity prostřednictvím oběhového hospodářství snižujícího vnější surovinovou závislost, vytvořením nástroje pro strategické investice k budování přeshraničních výrobních řetězců uvnitř vnitřního trhu EU a budováním farmaceutické výrobní kapacity.²⁵ EU však pravděpodobně nebude sama schopná vytvořit soběstačnost „ve výrobě některých složitých kriticky důležitých zdravotnických výrobků“.²⁶

Při přetrvávání rozdílné úrovně ambicí v boji s klimatem v různých státech světa Evropská komise v roce 2021 plánuje navrhnout, v souladu s pravidly WTO, mechanismus uhlíkového vyrovnání na hranicích, který by byl vlastním zdrojem rozpočtu EU.²⁷

Model „otevřené strategické autonomie“ tak má dle Evropské komise zdůraznit, že EU se plně zapojí do systému mezinárodního obchodu založeného na pravidlech. Do budoucna se bude ještě více věnovat vytváření nástrojů, které ji budou chránit před „nekalými praktikami“ v mezinárodním obchodě.²⁸

Zaznívají hlasy, že model představuje evropskou variantu dovnitř zahleděných strategií, jako jsou „America first“ nebo „Made in China 2025“.²⁹ Představitelé Evropské komise tento koncept zatím předkládají s důrazem na „otevřenost“. Autonomie neznamená uzavření se do sebe, ale naopak vyžaduje více globální spolupráce ve vztahu k celosvětovým problémům, jako je pandemie či klimatická změna.³⁰

Model „otevřené strategické autonomie“ bude teprve nutné naplnit konkrétním obsahem v rámci společné obchodní politiky EU. Při jeho naplňování bude vhodné brát zřetel na jeho náležitě zdůvodnění a dodržení principu otevřenosti v zájmu zachování kredibility EU při prosazování iniciativy na reformu WTO. Koncept strategické autonomie může ale i motivovat další významné ekonomiky k akceptování reformy. Víze EU posilující svou ekonomickou autonomii může ovlivnit téměř všechny státy.

Bariéry na vnitřním trhu EU budou nadále přetrvávat.

Vnitřní trh EU by měl umožnit pohyb ekonomických faktorů, jako by šlo o trh jednoho státu. Ve skutečnosti však určitá míra protekcionismu nadále přetrvává. Odstraněním zbývajících překážek na vnitřním trhu by šlo navýšit příjmy až o 713 miliard eur do konce roku 2029.³¹ Zejména v oblasti volného pohybu služeb se dosud nezavedl princip země původu jako v případě volného pohybu zboží.

Zatímco se odstraněním bariér snížily náklady na vnitřním trhu se zemědělskými výrobky o 43 % a s průmyslovými výrobky o 21 %, na vnitřním trhu služeb to bylo pouze o 7 %.³² Zaostávání liberalizace sektoru služeb přitom nelze přičítat pouze potřebě lokalizace. Vnitřní trh služeb se v EU mezi léty 2008 a 2016 rozrostl o 47 %, zatímco v NAFTA tento sektor za stejné období rostl o 82 %, tedy téměř dvojnásobným tempem.³³

Liberalizaci sektoru služeb v EU měla napomoci směrnice o službách z roku 2006³⁴ zjednodušující přeshraniční poskytování služeb u podstatné části oborů služeb. Přes tuto právní úpravu však na vnitřním trhu služeb vedle faktických bariér, jako je vzdálenost a rozdílný jazyk, přetrvává i řada právních bariér. Celková hodnota takto zadržovaného potenciálu je odhadována na 297 miliard eur či přibližně 2 % HDP EU.³⁵ Jedná se o největší položku shora uvedeného potenciálu vnitřního trhu ve výši 713 miliard eur.

Evropská komise zaměřuje svou pozornost na vytváření jednotného digitálního trhu a případně na volný pohyb dat a projekt unie kapitálových trhů.³⁶ Jedná se o důležité a potřebné projekty. Mezi prioritami však již nemá takovou váhu dokončení vnitřního trhu, jakkoliv ani tuto oblast Evropská komise zcela nepustila ze zřetele. Evropská komise v návaznosti na průzkumy obchodních komor identifikuje zejména následující překážky na vnitřním trhu služeb:

- náročné postupy pro vysílání pracovníků do jiného členského státu;
- přetrvávající zatěžující postupy pro udělování povolení/licencí v oborech, jako je stavebnictví, odborné služby či elektronické komunikace;
- náročné požadavky na předložení dokumentů, včetně požadavků na ověřené překlady a kopie, nadměrné poplatky a nepřiměřené lhůty pro rozhodnutí ze strany správních orgánů;
- specifická omezení při poskytování služeb v jiném státě v souvislosti s reklamou, požadavky na určitou právní formu nebo pojištění a zákazy společného výkonu povolání.³⁷

Mezi bariéry na vnitřním trhu patří také přístup k veřejným zakázkám, včetně nedostatečné míry zveřejňování informací o veřejné zakázce, nedostatečné transparentnosti zadávacího procesu a svévolné postupy při zadávání veřejných zakázek v některých případech.³⁸ Na vnitřním trhu se zbožím se lze u průmyslových strojů či stavebních výrobků setkat s nadbytečnými národními požadavky na dodatečné značení či dalšími požadavky na zboží, které je jinak v souladu s harmonizovanými právními předpisy.³⁹ Mobilitu pracovníků na vnitřním trhu omezují nákladné postupy pro uznávání odborných kvalifikací v regulovaných inženýrských povoláních v mnoha členských státech.⁴⁰

Evropská komise má v relevantních případech reagovat zahájením řízení pro porušení práva EU. Rezervy EU spatřuje v implementaci směrnic v oblasti služeb, zejména směrnice o službách a směrnice o odborných kvalifikacích.⁴¹

U ostatních bariér⁴² na vnitřním trhu by Evropská komise měla po zvážení jejich dopadu dát členskému státu alespoň informaci o vlivu bariéry na hospodářský rozvoj na vnitřním trhu a případné doporučení k nápravě během evropského semestru.⁴³ V některých případech pak Evropská komise reaguje iniciováním legislativních opatření, jako tomu bylo například ve vztahu k tzv. geoblockingu.⁴⁴

Na bariéry soukromoprávní povahy⁴⁵ pak může Evropská komise reagovat prostřednictvím práva hospodářské soutěže.⁴⁶ Evropská komise uznává, že bariéru pro volný pohyb na vnitřním trhu zejména pro malé a střední podniky může představovat i složitost legislativy, včetně té na úrovni EU. Ke snížení regulační zátěže by měl sloužit program pro účelnost a účinnost právních předpisů (REFIT), platforma Fit pro budoucnost, která se věnuje zjednodušování stávajících právních předpisů, a do budoucna také zásada „jeden přijmout – jeden zrušit“ pro střídmejší regulační postup na úrovni EU.⁴⁷

Irsko, Dánsko a Rakousko v kontextu protekcionismu v mezinárodním obchodě

Dánsko

Dánsko je silným zastáncem otevřenosti mezinárodního obchodu a liberalizace na vnitřním trhu. Protekcionismus Dánsko identifikuje jako největší ekonomické riziko do budoucna. Dánsko upřednostňuje co nejširší mezinárodní spolupráci v rámci WTO a profiluje se jako výrazný poskytovatel rozvojové pomoci. Multilaterální systém založený na pravidlech považuje za přínosný i pro rozvíjející se země. Širokou mezinárodní spolupráci podporuje také v OECD/G20 ve vztahu k jednáním o zdanění digitálního sektoru. Bylo jedním ze tří států (spolu se Švédskem a Irskem), které v březnu 2019 zablokovaly legislativu o digitální dani v EU.⁴⁸ Obávalo se napadení digitální daně ze strany třetích zemí kvůli porušení závazků ze smluv o zamezení dvojího zdanění, čímž by digitální daň v navrhované podobě mohla ohrozit zájmy exportně orientovaných států EU.⁴⁹ Dánsko podporuje společnou obchodní politiku EU a uzavírání zón volného obchodu nové generace.

V koalici členských států EU je Dánsko spojováno se skupinou přátel vnitřního trhu, čtveřicí rozpočtově odpovědných států v souvislosti s plánem EU post-COVID-19 nebo tzv. novou Hanzovní ligou. Dánské Ministerstvo průmyslu spolu s Ministerstvem hospodářství Irska, Finska a České republiky bylo zadavatelem studie z listopadu 2018, která upozorňuje na nevýhody nedokončenosti vnitřního trhu v oblasti služeb.⁵⁰

Konfederace dánského průmyslu Dansk Industri na základě hloubkového dotazování dánských firem v letech 2017 a 2018 sestavila následujících pět **konkrétních doporučení, jak zlepšit fungování vnitřního trhu EU:**

- Vylepšit a zefektivnit systém pro podávání stížností na bariéry na vnitřním trhu ze strany podnikatelů. Vytvořit tlak na členské státy EU, aby plnily Akční plán pro SOLVIT a sdílely mezi sebou dobrou praxi. Rozšířit přístup stěžujících si firem přímo k Evropské komisi;
- Zabezpečit fungování evropského systému standardizace včetně dostupného přístupu ke standardům a prosazování tzv. nového legislativního rámce pro fungování vnitřního trhu EU. Podle dánských firem např. ve Švédsku, Belgii a Francii přetrvávají požadavky na národní certifikát požární bezpečnosti ve stavebnictví a odmítání certifikátu „CE“;
- Vylepšit systém kontroly na vnitřním trhu EU a rozšířit její rozsah, aby na trh EU nebyly vpouštěny nevyhovující produkty, které zneužívají místní nedostatky v kontrole a získávají si tak nekalou konkurenční výhodu. Jde o problém nejen v prodeji ve vztahu B2C, ale i B2B. Zvláštní pozornost by měla být věnována dodržení předpisů u produktů dodávaných z třetích států skrze e-commerce v B2C i B2B. Členské státy by měly vynakládat potřebné prostředky, aby na vnitřním trhu z hlediska kontroly nedocházelo k vytváření slabých míst. Dohled nad trhem EU by měl být jednotný také proto, aby nedocházelo k rozdílným interpretacím a tím i k různým požadavkům při vstupu produktu na trh;

- Vytvořit národní informační portály pro zlepšení situace firem exportujících služby a zboží, včetně plnohodnotné mutace takového portálu v anglickém jazyce. Dané doporučení reaguje na stížnost dánské firmy na zvyšující se komplexnost procedur při vysílání pracovníků do některých jiných členských států EU v souvislosti s poskytováním údržby na místě svým zákazníkům a zároveň na nedostatek informací v jiných jazycích než v jazyce daného státu.⁵¹

Dansk Industri průzkumem odhalil 50 specifických bariér, kterým musí nadále dánské firmy na vnitřním trhu čelit. Tyto bariéry jsou rozmístěné napříč jednotlivými sektory a postihují malé i velké firmy. Mezi nejčastěji zmiňované bariéry ze strany dánských firem patří neexistující harmonizace na úrovni EU, nejednotná implementace předpisů EU v členských státech, požadavky na dodatečné standardy a akreditace, ale i problémy s vysíláním pracovníků nebo přístup k veřejným zakázkám.

Příkladem dopadu **neexistující harmonizace**, který Dansk Industri v průzkumu identifikoval, je stanovení teploty částečně zamrazených potravin v Dánsku. Tato absence způsobuje, že firmy musí čelit v různých členských státech EU různým požadavkům a vynakládat dodatečné náklady na domrazování či nemohou své zboží prodávat.

Dánské firmy čelí také **nejasnostem a zastaralosti položek společného celního sazebníku EU při importu zboží**, což je časově náročné a zároveň to přináší riziko sankcí při chybném začlenění. Příkladem, na který Dansk Industri upozornil, je dánský subdodavatel součástí využitelných jak při výrobě větrných turbín, tak naslouchadel, a není tak jasné, jak produkt v rámci sazebníku kategorizovat. Celní sazebník EU by měl být průběžně aktualizován, používat aktuální terminologii a reflektovat technologický vývoj, který vede k různému využití jednotlivých produktů.

Irsko

Irsko má otevřenou ekonomiku, na kterou může výrazně dopadnout narůstající protekcionismus v mezinárodním obchodě. Největší irská organizace podnikatelů Chambers Ireland v programovém prohlášení před irskými volbami na začátku roku 2020 zdůrazňuje, že irský ekonomický růst a zaměstnanost drtivě ovlivní brexit (po skončení přechodného období na konci roku 2020), a to obzvláště, pokud nebude uzavřena obchodní dohoda mezi EU a Spojeným královstvím.⁵²

Požaduje po irské vládě, aby zajistila finanční podporu pro životaschopné exportéry a importéry, které brexit negativně ovlivní. Navrhla také, aby vláda malým a středním podnikům vydala vouchery na poradenské služby, které jim pomohou s přípravou na nový obchodní vztah se Spojeným královstvím.⁵³

Systém voucherů na poradenství v souvislosti s brexitem byl aplikován v několika různých podobách lišících se podle velikosti firem, které se mohly ucházet (podle maximálního počtu zaměstnanců či podle obrátu), podle výše maximální podporované částky (např. až 5 000 eur s DPH)⁵⁴ a dalších podmínek, specifických pro daný program.⁵⁵ Jedná se o legální veřejnou podporu v rámci výjimky de minimis.⁵⁶ Některé programy zahrnovaly podmínku na využití poradenské firmy z předem schváleného seznamu.⁵⁷

Irské obchodní komory se v roce 2019 společně přihlásily k cílům udržitelného rozvoje OSN (SDGs) a zavázaly se je ve svých aktivitách naplňovat.⁵⁸ Chambers Ireland podporuje liberalizaci mezinárodního obchodu a uzavírání obchodních dohod ze strany EU. Chambers Ireland požaduje, aby irská vláda pokračovala v obhajobě mezinárodního obchodu založeného na pravidlech a reformy WTO.⁵⁹

U obchodních dohod Chambers Ireland zdůrazňuje, že mají být co nejpřístupnější malým a středním podnikům. Tomu by mělo sloužit pravidelné publikování akčního plánu pro obchodní dohody, který by měl obsahovat i jasné cíle pro pronikání malých a středních podniků na trhy otevírané na základě obchodních

dohod. Z teritorií pak Chambers Ireland zdůrazňuje jednání o obchodních dohodách s Austrálií, Novým Zélandem a Asijsko-pacifickou oblastí.⁶⁰ Chambers Ireland také požaduje, aby irská vláda podporovala celní trénink pro exportéry, který připravuje síť obchodních komor Chambers Network.⁶¹

Irská republika v minulosti úspěšně realizovala několik projektů na aktivizaci irské diaspory v zahraničí, zejména v zemích jako USA, Austrálie, Nový Zéland, ale i Francie, Čína či země Jižní Ameriky. Příkladem může být program zaměřený na Iry, kteří vystudovali a pracují v zahraničí. Cílem je získat kontakty na osoby, u nichž se předpokládá kladný vztah k Irsku a které dosáhly postavení v korporátní, neziskové či veřejné sféře v zahraničí.

Vedle kontaktu pro obchodní a investiční příležitosti je tato komunita také zdrojem kvalifikované pracovní síly a je oslovována s pracovními nabídkami globálních firem působících v Irsku. Diaspora v tom nejširším smyslu, včetně osob se vzdálenými kořeny v Irsku, byla také aktivně oslovována v rámci projektu Gathering v roce 2013, který zval k návštěvě Irsku a sloužil na podporu turismu a cestovního ruchu v Irsku.

Rakousko

Rakouská hospodářská komora (WKO) reprezentující přes 540 000 firem přijala v únoru 2019 poziční stanovisko k reformě WTO. V něm WKO klade důraz na následující velmi ambiciózní body:

- WTO musí urychleně **obnovit funkční mechanismus rozhodování sporů**, včetně zapojení USA. V reformě by se mělo přihlédnout k připomínkám o překračování pravomocí ze strany odvolacího panelu a zvážit přechod na jmenování členů odvolacího panelu na základě většinového hlasování členských států WTO. USA by mohly získat klíčovou roli při obsazování odvolacího panelu. Kapacity rozhodovacího mechanismu je nutné navýšit a procedurální postupy zrychlit a zefektivnit. Alternativou je rozhodovat spory v ad hoc arbitrážních řízeních, o kterých by ale měly být členové WTO dopředu informováni;
- WTO by měla a) **modernizovat a rozšířit systém pravidel** v oblastech, jako je otevření trhů s průmyslovými výrobky a zemědělskými produkty, dokončením kola jednání z Doha; b) rozšířit svou působnost do oblastí, jako je digitální ekonomika/e-commerce a globální hodnotové řetězce; c) vylepšit regulatorní prostředí a předcházet tak znevýhodňování; d) zrušit veškeré neodůvodněné netarifní bariéry v mezinárodním obchodě a e) prosazovat ochranu duševního vlastnictví a zajišťovat jeho efektivní ochranu;
- Zahrnout nově do systému dohod WTO ustanovení, která zdůrazní, že **veškeré výjimky z volného obchodu je nutné interpretovat úzce**. Výjimkám režimu WTO, jako například uvalování cel a dalších obchodních restrikcí z důvodů národní bezpečnosti, by měly být vystaveny jasné mantinely, které by do budoucna bránily jejich zneužití;
- WTO musí **důsledně dbát na dodržování ohlašovacích povinností** členských států o zavádění opatření omezujících mezinárodní obchod, včetně opatření k ochraně rostlin, živočichů, potravin, bezpečnosti výrobků a obchod ohrožující veřejné podpory a dumping. Rada členských států WTO tyto povinnosti plní nedostatečně a následně je přístup na jejich trhy netransparentní.
- WKO deklaruje podporu širokým multilaterálním řešením v rámci WTO, ale vzhledem k nutnosti jednomyslné podpory poukazuje na to, že je nutné více využívat také **plurilaterální a sektorové dohody**. Ty je vhodné udržet otevřené pro následné přistoupení dalších členských států WTO (tj. postupné multilateralizaci). Je také vhodné požadovat minimální počet členů plurilaterální dohody a zachování doložky národního zacházení vůči státům WTO, které se plurilaterální dohody neúčastní. Měla by být provedena analýza, zda je možné stanovisko některých států, které účast na

plurilaterální dohodě odmítají, zvrátit například nabídkou ústupků v jiné regulační oblasti v rámci WTO.

- Pravidla WTO by do budoucna měla více **zohlednit potřeby malých a středních podniků**, které jsou obzvláště závislé na férovém zacházení v mezinárodním obchodě a je pro ně náročnější čelit bariérám při vstupu na nový trh;
- WKO závěrem také **vyzývá Evropskou komisi, aby zintenzivnila jednání s cílem dosáhnout skutečné reformy WTO**. Vedle multilaterálních fór pro to lze využít také dalších platforem, jako je G20, spolupráce EU-USA-Japonsko či pracovní skupiny EU-Čína.⁶²

WKO se také soustředí na boj s **nadbytečnou regulací** a požaduje:

- předběžnou kontrolu vlivu na konkurenceschopnost („ex-ante competitiveness-checks“) u všech nových regulačních iniciativ na národní úrovni i na úrovni EU;
- redukci nadbytečné regulační zátěže v rámci aktivního využívání programu EU „Fit for Future“;
- respektování zásad subsidiarity a proporcionality ve vztahu k ochraně spotřebitele; a
- zvažování nové legislativy z pohledu dopadu na malé a střední podniky v rámci principu „Think Small First“.⁶³

Rakouská WKO nadto silně volá po harmonizaci hodnot EU v oblasti udržitelnosti se zachováním konkurenceschopnosti pro podnikatelské prostředí v Evropě. Usiluje o to, aby podnikatelé byli podporováni v úsilí o dosažení udržitelnosti, namísto toho, aby byla jednotlivá průmyslová odvětví vypuzována z EU příliš zatěžujícími povinnostmi. Vedle apelu na to, jak by měly politiky udržitelnosti působit dovnitř EU, usiluje WKO také o to, aby EU prosazovala své vyšší standardy na globální úrovni a dosáhla tak jejich celosvětového rozšíření, díky čemuž by nedocházelo k nepřiměřenému zatěžování podnikatelů působících v EU ve srovnání s jejich konkurencí z třetích států.

Doporučení

Pro politické činitele

- Usilovat o směřování společné obchodní politiky EU k **reformě WTO** a nezávisle na stavu reformy postupovat k **obraně před protekcionismem** na trzích třetích států a podporovat **rozšiřování systému obchodních dohod EU**, včetně otevřených plurilaterálních a sektorových dohod.
- **Dokončit vnitřní trh EU**, včetně volného pohybu služeb, a ve spolupráci se sociálními partnery a neziskovým sektorem průběžně odstraňovat bariéry ve všech členských státech na vnitřním trhu, zejména v oblasti certifikace, veřejných zakázek a vysílání pracovníků.
- **Začleňovat do dohod o volném obchodu EU ustanovení, která by malým a středním podnikům usnadnila přístup na trh.** Malé a střední podniky často od větší účasti na mezinárodním obchodě odrazuje administrativní složitost systému, jeho neustálé změny a s tím související nejistota. Je zároveň zapotřebí zajistit rozšíření informací o možnostech takové výhody využívat. Při přípravě nové legislativy na národní úrovni i úrovni EU je vhodné zvážit dopady na podnikání malých a středních podniků a aplikovat princip „Think Small First“.
- Pravidelně **aktualizovat celní sazebník EU**, aby byl srozumitelný pro exportéry, používal aktuální terminologii a reflektoval technologický vývoj. Různé využití jednotlivých produktů působí obtíže při kategorizaci produktů v celním sazebníku a vystavuje exportéry dodatečným nákladům a riziku postihu za případné chybné zařazení dané položky.
- Zvážit **rizika spojená s nastavením vyšších standardů při ochraně hodnot**, jako je zvažovaný mechanismus uhlíkového vyrovnání na hranicích či obezřetnost vůči GMO. Tento přístup je zcela legitimní, ale v bilaterálních a případně i multilaterálních vztazích mohou být tyto postoje považovány za protekcionismus.
- **Náležitě zdůvodnit model tzv. „otevřené strategické autonomie“** a dodržet princip otevřenosti v zájmu zachování kredibility EU při prosazování reformy WTO i v rámci bilaterálních obchodních vztahů.
- Zajistit příznivé podmínky pro **konkurenceschopnost podnikání v EU** ve srovnání se zbytkem světa. Například zajistit konkurenceschopné ceny energií a dlouhodobou bezpečnost energetických dodávek, nastavovat cenu CO₂ emisních povolenek v EU v závislosti na jejich mezinárodní cenové hladině, rozvíjet obnovitelné zdroje s ohledem na jejich nákladovou efektivitu a tržní využitelnost.
- Podpořit malé a střední podniky prostřednictvím **voucherů na specifické poradenské služby** v souvislosti se zásadními změnami v mezinárodním obchodě, jako je například brexit nebo pandemie covidu-19. Systém voucherů je využíván například v Irsku, kde se malé a střední podniky za předem stanovených kvalifikačních kritérií v konkrétním programu přihlásí o podporu v podobě proplacení specifických poradenských služeb. Podpory jsou poskytovány v rámci výjimky de minimis.

- **Systematicky pracovat s českými občany, kteří vystudovali a mají kariéru v zahraničí**, skrze strategie pro klíčové zahraniční trhy či pro potenciální návrat těchto občanů coby kvalifikované pracovní síly. Příkladem země, která velmi aktivně pracuje se svou diasporou a občany na důležitých pozicích v korporátní a veřejné sféře v zahraničí, je Irsko. České zastupitelské úřady tímto způsobem také pracují, ale na rozdíl od irského příkladu chybí systematika a využití.

- Vytvořit po vzoru dánského podnikatelského fóra pro lepší regulaci při Ministerstvu průmyslu a obchodu či Úřadu vlády **platformu**, na kterou by se mohli podnikatelé obracet s konkrétními podněty a návrhy na **zjednodušení či vyjasnění českých právních předpisů**, nebo iniciovat prověření národní legislativy z hlediska tzv. goldplating práva EU.

Pro obchodní asociace a komory

- Spojit síly s obchodními komorami a asociacemi exportérů při **vytváření tlaku na průběžné aktualizování celního sazebníku EU**. Za příklad může sloužit Dansk Industri, která se na základě šetření mezi dánskými firmami zasazuje o aktualizování terminologie a reflektování technologického vývoje, který vede k různému využití jednotlivých produktů.

- Pořádat **informační a komunikační kampaně pro podnikatele podporující širší využití nástrojů, kterými lze iniciovat aktivity EU**. Z šetření institucí EU i obchodních komor vyplývá, že mezi podnikateli není dostatečné povědomí o řadě bezplatných nástrojů, jejichž prostřednictvím lze neformálně iniciovat aktivity EU: Market Access Partnership, SOLVIT nebo REFIT. Platforma REFIT by měla být také aktivně využívána k prosazování návrhů na změny předpisů EU, které vzejdou z diskusních fór a studií zpracovávaných pro české podnikatelské svazy.

- **Navázat aktivní pracovní vztah s hlavním úředníkem pro vymáhání pravidel obchodu EU** (Chief Trade Enforcement Officer). Tato funkce by měla zastřešit monitorování a vymáhání závazků partnerů z obchodních smluv EU, což může být důležité zejména při obhajobě defenzivních obchodních zájmů podnikatelů a potažmo zaměstnanců, kteří čelí na vnitřním trhu konkurenci ze zemí mimo EU.

Pro byznys

- Osvojit si využívání nástrojů EU pro otevírání trhů, Market Access Partnership, a přímo, nebo prostřednictvím podnikatelského svazu, upozornit na své problémy vložением informace do databáze Market Access Database. Neformálním, rychlým a bezplatným způsobem se tak zvyšují šance, že Evropská komise se bude bariéry věnovat v rámci strategie otevírání trhů, tzv. **Market Access Strategy**. Lze se také nově obracet na hlavního úředníka pro vymáhání pravidel obchodu EU, který podporuje zejména malé a střední exportní podniky z EU ve využívání výhod, které jim z obchodních dohod plynou.

- Využívat databázi **Market Access Database** (MADB, <https://madb.europa.eu/madb/>) coby bezplatného online zdroje informací o podmínkách vstupu na trh třetího státu mimo EU.
- Zvážit při obraně svých práv na vnitřním trhu EU využití neformálního a bezplatného systému **SOLVIT** (https://ec.europa.eu/solvit/index_cs.htm).
- Používat platformu EU **REFIT** v případě, že se podnikatel setká se zatěžující regulací v předpisech EU (https://ec.europa.eu/info/law/law-making-process/evaluating-and-improving-existing-laws/refit-making-eu-law-simpler-less-costly-and-future-proof_cs).

2. Nové technologie

Technologické změny, které se uskuteční do roku 2035, budou mít pravděpodobně větší vliv na sociální a ekonomické základy společností než úvodní fáze automatizace a zavádění počítačů na začátku 80. let 20. století. Technologie spojené s automatizací a umělou inteligencí mohou zlomovým způsobem změnit trh práce a zrušit miliony pracovních míst.

Spolu s novými obchodními modely se také objevují nové výzvy pro regulátory, kteří musí přehodnotit tradiční přístupy a zastaralá pravidla a přizpůsobit se disruptivní povaze těchto technologií. Základním předpokladem pro úspěšnou adaptaci těchto technologií ve společnosti bude zajištění rychlé zpětné vazby od uživatelů a výrobců a ochota regulátorů upravit již jednou přijatou legislativu.

Komplexní regulace by však mohly vytvořit nesmyslné náklady na vstup nových rozvíjejících se technologií na trh a ve svém konečném důsledku by poškodily zejména menší firmy a méně ekonomicky rozvinuté země. Vzhledem k tomu, že technologický lidský kapitál je soustředěn do několika vyspělých ekonomik v rukách několika velkých firem, robustní regulační systém by vedl k tomu, že by si v něm mohly dovolit fungovat pouze velké společnosti.

Pokrok v automatizaci, digitalizaci a strojovém učení vytvoří elitní skupinu globálních firem s nadstandardním vlivem. Většina těchto hráčů dnes pochází ze Spojených států a z Číny. Vlády budou nuceny zvážit, nakolik otevrou svou klíčovou infrastrukturu zahraničním subjektům. Budou také muset najít kompromis mezi ochranou soukromí spotřebitelů a podporou růstu firem zabývajících se umělou inteligencí, která závisí na zpracování velkého množství dat za účelem zlepšování algoritmů.

Nové technologie mohou usnadnit fyzický pohyb zboží, minimalizovat administrativní překážky při pohybu zboží přes hranice a vyřešit problém s ochranou duševního vlastnictví. Mezinárodní obchod postupně přejde k bezhotovostním platbám a jeho povahu může radikálně změnit postupné zavádění digitálních měn. V jejich zavedení se zatím nejdále dostala Čína.

Technologické standardy významným způsobem ovlivňují každého z nás. Kromě Spojených států a EU se dnes v této oblasti začíná prosazovat také Čína, což vzbuzuje řadu otázek, zejména v případě technologií na rozpoznávání obličeje, video monitoringu a sledování. Stejně tak v případě 5G si Čína připravuje pozici globálního hráče, který standardy nepřebírá, ale určuje.

Digitalizace s sebou také přináší řadu rizik, která si v budoucnosti vyžádají více pozornosti ze strany státních institucí i soukromých společností. Počet kybernetických útoků poroste a bude se týkat stále širšího spektra systémů a zařízení.

Klíčové trendy

Regulátoři udrží krok s technologickým pokrokem a ambicemi soukromého sektoru spíše s obtížemi. Obavy o ochranu soukromí dále porostou.

Regulační struktury jsou komplexní, averzní vůči riziku a změnám se přizpůsobují pomalu. Těžko se v takovém systému hledají řešení pro startupy, které se mohou rozvinout do globální společnosti během několika let, někdy i měsíců. Společnost Airbnb se ze startupu v roce 2008 stala společností ceněnou na miliardu dolarů v roce 2011, zatímco jasné ukotvení v legislativě v reakci na veřejnoprávní i soukromoprávní připomínky není hotové dodnes.⁶⁴

Produkty a služby také mohou velmi rychle měnit kategorie, do kterých by je měl regulátor zařadit. Pokud se společnost Uber začne věnovat rozvozu jídla, může například spadat pod jurisdikci regulací týkajících se zdraví a hygieny. Pokud začne expandovat do oblasti rozvozu pomocí dronů, začnou se o ni zajímat regulátoři v oblasti letectví.

Udržení konzistentního přístupu v případě nových technologií může být obtížné, protože hranice, které klasifikují typ služby nebo produktu, je obtížné jasně definovat. Propojenost přelomových obchodních modelů s uživateli a výrobcí někdy neumožňuje jasné připsání právní odpovědnosti. Pokud samořízené auto způsobí nehodu, ponese zodpovědnost systémoví vývojáři, řidič, výrobce auta nebo výrobce senzorů?

Ještě komplikovanější bude situace v případě umělé inteligence, která se dále sama rozvíjí a učí. Umělá inteligence pro regulátory představuje jednu z největších výzev ve vztahu k tradiční regulaci. Software již není programován, ale je trénován. Technologie založené na umělé inteligenci nelze považovat za jeden celek. Jde o propojení technologií, jakýsi druh černé skříňky, jejíž rozhodovací proces někdy zaskočí i samotné vývojáře.

V některých státech USA se například používá umělá inteligence, která pomáhá rozdělovat do kategorií odsouzené podle toho, zda mají nízké/střední/vysoké riziko recidivy.⁶⁵ San Francisco je prvním velkým americkým městem, které zakázalo použití softwaru na rozpoznání obličeje policejním složkám.⁶⁶ Spojené státy již zahájily proces regulace (Algorithm Accountability Act), který omezuje používání automatických rozhodovacích systémů státními organizacemi, protože se ukazuje, že umělá inteligence přebírá předsudky, které již nejsou společností akceptovány.⁶⁷

V Bílé knize o umělé inteligenci Evropská komise předpokládá vytvoření kategorie tzv. vysoce rizikové umělé inteligence, do které by se mělo řadit užití umělé inteligence podle odvětví (např. zdravotnictví, doprava, energetika), významnosti rizika a možnosti zasáhnout do základních lidských práv.⁶⁸ Systémy zařazené do této kategorie by musely dle záměrů Evropské komise projít testováním a certifikací, než by bylo dovoleno jejich používání na jednotném trhu. Všechny systémy umělé inteligence by měly umožnit ex post kontrolu.

Administrativa v USA zastává k umělé inteligenci postoj, který je hodnocen jako otevřenější, a principiálně se hlásí ke snaze nezatěžovat vývoj umělé inteligence přístupem předběžné opatrnosti, příliš svazující regulací či duplicitními pravidly.⁶⁹ Rozdílné regulační pozice k umělé inteligenci na obou stranách Atlantiku jsou dalším z projevů dlouhodobě jinak nastavených přístupů k regulaci nových technologií (např. GMO, nebezpečné chemikálie).

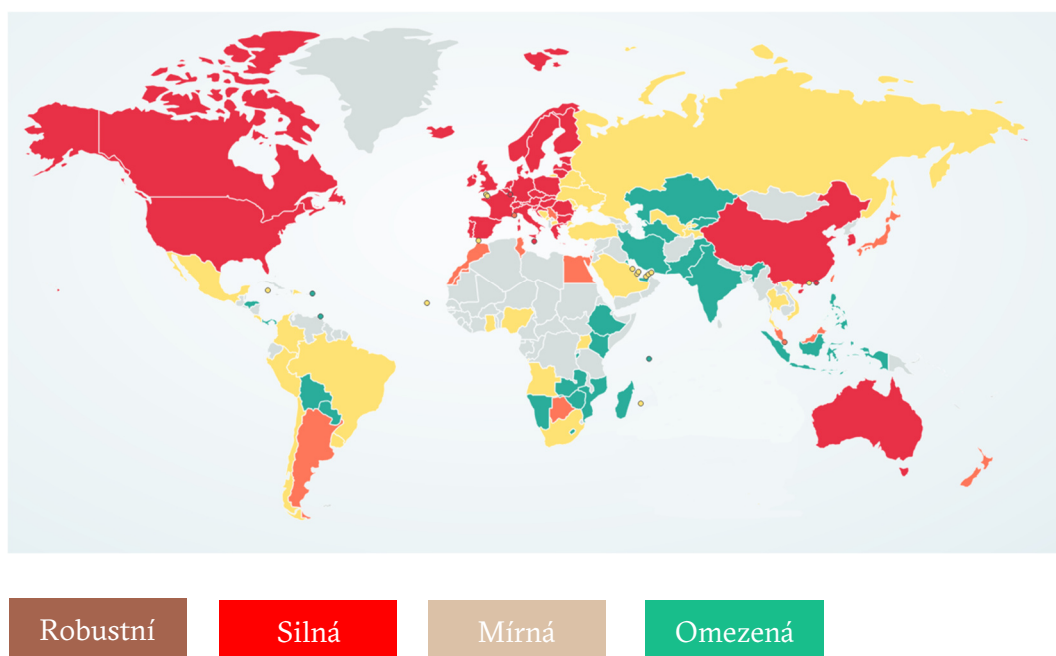
Evropská unie a její členské státy dlouhodobě v regulaci vychází z principu tzv. předběžné opatrnosti, což znamená, že na trh je produkt vpuštěn teprve tehdy, je-li nezpochybnitelně prokázána jeho nezávadnost. Pro USA je naopak charakterističtější přístup, kdy regulátor omezuje produkty až poté, co se prokážou jeho negativní účinky. To je v USA vyváжено možností podávat hromadné žaloby a přiznat poškozeným osobám i extrémně vysokou dodatečnou náhradu škody, tzv. punitive damages.

Firmám tak v USA hrozí vysoké soukromoprávní sankce, což je může vést k seberegulaci a předjímání možné odpovědnosti i bez působení regulátora ex ante. Oba přístupy v transatlantickém prostoru ovšem nejsou vzájemnými protipóly. Jde zejména o jiné nastavení priorit – kdy, za jakých podmínek a v jaké míře závaznosti má regulátor zasahovat do zavádění nových technologií. Společným cílem těchto rozdílných regulatorních přístupů je skloubení benefitů z rozvoje umělé inteligence spolu se zachováním svobod, lidských práv a základních společenských hodnot.

EU se profiluje jako lídr v ochraně soukromí jednotlivce a GDPR v tomto směru odstartovalo novou éru. Ukázalo se, že vnitřní trh hraje důležitou roli v prosazování standardu EU ve vztahu k firmám. Podstatná část globálních firem raději přistoupí na standard EU, než aby opustila její trh. GDPR se tak stalo pro některé IT firmy standardem, se kterým pracují globálně.⁷⁰ Regulátoři v Kalifornii, nebo například v Brazílii,⁷¹ přístup EU následovali a očekává se, že do roku 2022 bude polovina světové populace mít soukromí chráněné pod určitým lokálním schématem, viz obrázek níže. Na druhou stranu firmy, které tak neučinily, si zajistily technologickou výhodu spočívající ve volnějším přístupu k datům svých uživatelů, která využívají pro rozvoj svých technologií.⁷²

Obrázek 2: Srovnání režimů ochrany dat ve světě, 2020

Zdroj: DLA Piper 2020

Firemní sektor EU propásl technologickou vlnu v oblasti platform, které pracují s daty koncových uživatelů. Dominují jí globální společnosti z USA. Do budoucna tedy bude muset pracovat spíše s defenzivní strategií. Lze očekávat, že se vnitřní trh s digitálními službami dále prohloubí a ochrana hospodářské soutěže v této oblasti více posílí. EU plánuje revizi soutěžního práva a chce tak efektivněji čelit negativním projevům monopolizace v tomto odvětví. Stejným směrem se ubírá zdanění technologických firem (digitální daň), což ovšem vyvolává negativní odezvu v USA a protipatření zaměřená na exportéry z EU do USA.

Oblast nových technologií a přechod na digitální ekonomiku a společnost je předmětem také řady strategických dokumentů na úrovni České republiky, včetně rámcového dokumentu Digitální Česko, který zastřešuje pilíře Česko v digitální Evropě, Informační koncepce České republiky a Koncepce digitální ekonomika a společnost. Jako součást vize „The Czech Republic: Country For the Future“ pak

vznikla i komplexní Národní strategie umělé inteligence ČR. Národní dokumenty obsahují silné obsahové vazby na dokumenty vznikající na úrovni EU.

Výstavba ekosystému pro výzkum a implementaci technologií založených na AI započala v ČR v květnu 2019 vznikem pražského uskupení prg.ai, za kterým stojí ČVUT, Karlova univerzita, Akademie věd ČR, Hlavní město Praha a významné české firmy. Ambicí uskupení je zapojení Česka do aktivit na úrovni EU a profilování Prahy jako města pro výzkum AI. V září 2019 odstartoval pilotní program prg.ai Minor umožňující získání vedlejší specializace v oboru AI. Začátkem března 2020 ČVUT, Karlova univerzita a Masarykova univerzita podepsaly memorandum, které by se mělo stát základem pro vybudování Evropského centra excelence AI.

Vysoký podíl digitalizace lidského života přináší nové bezpečnostní výzvy. Většina bezpečnostních hrozeb se přenesla do kybernetického prostoru.

Vzrůstající podíl digitalizace ekonomických a sociálních aktivit a jejich přenos do virtuálního světa s sebou nese i nutnost řídit rizika související s kybernetickou bezpečností. První skupinu bezpečnostních rizik představuje samotná digitalizace některých činností nebo aktivit. Projekty digitalizace se pouze okrajově zabývají otázkou kybernetické bezpečnosti a relevantních rizik. Digitalizace zvýší efektivitu procesů a sníží náklady. Oblast řízení rizik a kybernetická bezpečnost však představuje především nákladovou položku. Rizika se tak často podhodnocují až do prvního vážnějšího incidentu.

Při přesunu procesů do kybernetického světa je nutné počítat se selháním systému z vnitřních nebo vnějších příčin kybernetického nebo fyzického původu. Vadná součástka způsobí zkrat nebo povodeň zatopí datové centrum. Kybernetické/virtuální vnitřní příčiny selhání jsou chyby v kódu, které se nepodařilo odhalit během testování, chyba v instalaci, neaktualizovaný program, nevhodná architektura. Stejně tak škodlivý software, cílené pokusy o narušení integrity dat, lze definovat jako kybernetický útok.

Druhá skupina rizik vychází z podstaty kybernetického prostředí, které velmi komplikuje identifikaci uživatelů, která je jedním ze základních kamenů většiny operací v kybernetickém světě. Neustále se pracuje na jejím zdokonalování (např. bankovní ID v ČR), protože spolehlivá autentifikace je klíčem k důvěře, bez které není možné pomýšlet na rozvoj digitalizace a operací v kybernetickém světě. S autentifikací souvisí také atribuce – uživatel je známý, ale je nutné ověřit, že danou operaci opravdu zahájil autentifikovaný uživatel. Tento problém je palčivý především při vyšetřování kybernetických útoků nebo při kybernetické kriminalitě.

Digitalizace je v dnešním globalizovaném prostředí nezbytná pro udržení konkurenceschopnosti a je logickým vyústěním technologického vývoje napříč průmyslovými odvětvími. Nese s sebou rizika, na které je třeba patřičně reagovat. Digitalizace mimo jiné přispěla k nárůstu kybernetických útoků a k větší lukrativitě kybernetické kriminality. Okruh potenciálních cílů pro kybernetické útoky významně vzrostl, stejně jako podíl automatizace kybernetických útoků. Je dostupný funkční trh a způsob, jak kybernetické útoky zpeněžit.

Zatímco začátkem století se útočníci zaměřovali na konkrétní cíle, dnes představují hlavní trend masové automatizované útoky. Tyto útoky využívají například jednu konkrétní chybu v široce používaném systému a snaží se co nejrychleji napadnout co největší počet zařízení, u kterých se tato chyba vyskytuje. Osvědčenou strategií masových útoků je stále phishing, kdy se útočníci snaží přimět uživatele různými způsoby k instalaci škodlivého programu. I když je pravděpodobnost úspěchu velmi nízká, v absolutním množství u obou postupů se již jedná o zajímavý počet obětí. S přechodem k masovým útokům se také snížily požadavky útočníků – pokud cílí převážně na běžné uživatele, musí být výkupné dosažitelné, aby oběti útoky zcela neodradilo. Jiná situace je samozřejmě u podniků nebo v případě státní sféry.

Dalším aspektem kybernetických útoků a kybernetické kriminality je velké množství velmi schopných odborníků, kteří vyvíjejí a prodávají škodlivé programy. Potenciální útočník tedy nemusí být expertem na IT systémy, stačí si nakoupit potřebný program nebo si pro útok pronajmout celé počítačové síť, případně si útočníka napřímo najmout. Funkční trh se škodlivými programy, informacemi o zranitelnosti jednotlivých systémů nebo možnost najmout si zkušeného hackera jsou dnes realitou, se kterou je třeba počítat.

Nárůst útoků souvisí i s možností, jak relativně bezpečně profitovat z kybernetických útoků. Poslední dobou je nejčastějším typem škodlivého kódu ransomware, který po spuštění zašifruje obsah dostupných disků a výsledek nahlásí útočníkovi. Ten pak za odměnu ve formě těžko sledovatelné virtuální měny poskytne oběti heslo, nebo vzdáleně systém odblokuje. Oběti těchto útoků se mohou stát běžní uživatelé, kteří tak riskují ztrátu soukromých dat, ale i nadnárodní firmy, jejichž fungování může být vážně narušeno, jako například v případě evropské IT společnosti Sopra Steria.⁷³

Nejen v případě digitalizace je tedy potřeba počítat s tím, že počet kybernetických útoků poroste a bude postihovat širší spektrum systémů a zařízení. Je proto nutné adekvátně řídit rizika spojená s kybernetickou bezpečností. Nicméně narůstající technologická úroveň s sebou nese i rostoucí nároky na technologickou zdatnost zaměstnanců. Již delší dobu je možné sledovat trend outsourcingu v oblasti IT. Zavádění cloud služeb vývoj ještě zrychlilo, a zároveň tento přístup umožňuje pracovat s technologiemi a s úrovní služeb, které by jinak byly pro mnoho subjektů nedostupné.

V poslední době si lze také povšimnout zvýšené pozornosti vůči jednotlivým komponentám používaných v ICT systémech. Obavy ze součástek, které obsahují předinstalovaný potenciálně škodlivý program nebo jsou jinak upravené, jsou dnes velmi silné především vzhledem k plánovanému rozvoji datových sítí, novým typům připojení a vzrůstajícímu objemu přenášených dat. Nicméně stejně jako kompletní revize kódu běžného programu, tak i odborný audit používaných součástek je pro velkou většinu firem zcela nedostupný. Zde se otevírá prostor pro sjednocenou standardizaci a certifikaci komponent či zařízení, ať už pro jednotlivé státy nebo nadnárodní celky. Ty mají možnost zafinancovat tyto nákladné činnosti a formou certifikace tak usnadnit výběr bezpečných dodavatelů.

Nové technologie významně usnadní fyzický pohyb zboží a vyřeší problém s ochranou duševního vlastnictví.

Do budoucna lze očekávat další usnadnění pohybu zboží přes hranice v důsledku nových technologií. Vedle postupující digitalizace mohou k doložení původu a složení výrobků, uzavírání smluv, placení a plnění administrativních povinností vůči státu v budoucnu sloužit technologie typu blockchain. Mezi možné scénáře vývoje těchto technologií patří i snížení nákladů na administrativu a logistiku spojenou s přepravou zboží a poskytováním služeb v mezinárodním obchodě.

Technologie typu blockchain v budoucnu pravděpodobně nabídne možnost řešit i další problémy mezinárodního obchodu, jako je například zajištění práv z duševního vlastnictví a ověření nakládání s udělenými licencemi.⁷⁴ Nutnost fyzické kontroly zboží přímo na hranici se může zjednodušit také díky elektronickému evidování a sledování zboží. Tyto technologie tak mohou představovat nový impuls pro růst mezinárodního obchodu obecně a snazší přístup na zahraniční trhy zejména pro malé a střední podniky.

Dosud bylo zjednodušení přeshraničního pohybu zboží v zájmu rozvoje obchodu výrazným motivem pro integraci států. Pokud bude v každý moment prokazatelně zjištěné, odkud zboží, či dokonce jeho jednotlivé komponenty pochází a zda a v jaké výši z nich bylo vybráno clo, odpadne řada podstatných ekonomických důvodů, pro které státy v minulosti mohly preferovat celní unii před zónou volného

obchodu. Zavádění nových technologií tak může vytvořit flexibilnější systém mezinárodního obchodu.

Lze očekávat, že na rozvoj technologií bude reagovat i systém pravidel pro mezinárodní obchod. Vliv technologií na mezinárodní obchod bude záležet také na schopnosti nalézt mezinárodní shodu na způsobu převedení dat z fyzického do digitálního světa, podmínkách práce s těmito daty a zajištění interoperability systémů. Toho lze dosáhnout shodou na mezinárodních standardech v rámci multilaterální organizace typu WTO, UNCITRAL nebo Světové celní organizace (World Customs Organization, WCO), ve které již byly za tímto účelem založeny první pracovní skupiny.⁷⁵ Alternativou je prosazení technologických standardů odspodu, například prostřednictvím globálních logistických firem nebo asociací obchodních komor (International Chamber of Commerce, ICC).

Nové technologie také povedou ke zjednodušení mezinárodního obchodu a snížení nákladů pro exportéry, ale zároveň mohou státům či jednotlivým jurisdikcím dát prostor pro daleko větší flexibilitu mezinárodněobchodních vztahů. Ve větší míře mohou vznikat různé hybridní celní režimy, jak je plánováno pro Severní Irsko v souvislosti s vystoupením Spojeného království z EU. Tato konkrétní situace je s ohledem na vývoj politických jednání mezi EU a Spojeným královstvím spíše důkazem toho, že v současné době nové technologie ještě nenabízejí kompletní řešení přeshraničního styku.

Bude vzrůstat potřeba spolupráce na vytvoření nových globálních standardů týkajících se nových technologií.

Technologické standardy dlouhodobě zlepšují kvalitu, bezpečnost a kompatibilitu výrobků a služeb a dále usnadňují integrování trhů a propojování průmyslu. Rozvoj digitální ekonomiky, 5G sítě, internetu věcí, chytrých měst, umělé inteligence a autonomních aut, vytvoří nové výzvy pro stanovování technologických standardů. Standardizace bude nutná nejen pro zajištění kompatibility, ale také pro určení rámce, ve kterém se propojí lidé a věci v síti digitální, fyzické a právní infrastruktury. Technologické standardy tedy budou stále více ovlivňovat celou společnost.

Ochota participovat na vytváření technologických standardů je vysoká, protože právě tito aktéři formují podobu trhu a nemusí v budoucnu nést náklady na přizpůsobení se těmto standardům. V ICT oboru se tzv. standardové války staly součástí rozvoje tohoto odvětví v 80. letech, kdy řada průmyslových hráčů usilovala o rozšíření svých vlastních standardů (GSM, CDMA, TD-SCDMA).⁷⁶ Tato konkurence umožnila vznik 3GPP – Third Generation Partnership Project, který sdružuje organizace pracující na standardech v telekomunikacích, a právě na této platformě se také řeší 5G. V posledních 40 letech určovaly standardy Spojené státy a Evropa (zejména Německo, Francie a Spojené království).

S rostoucí čínskou kapacitou v oblasti ICT, umělé inteligence nebo kvantové komunikace se zvýší také její možnosti ve vytváření technologických standardů. Klíčovou roli v nastartování tohoto procesu hrály čínské vývozní firmy jako Haier nebo Huawei a jejich potřeba zavést v Číně mezinárodní standardy a více se zapojit do jejich stanovování.⁷⁷ Sekundární roli hrála také WTO a penalizace standardů coby netarifních překážek volnému obchodu. Čína si nyní buduje pozici, která by jí umožnila rozvoj vlastních konkurenceschopných standardů a jejich přebírání v zahraničí.

Iniciativa Čínský standard 2035 (China Standards 2035) cílí na posílení čínských kapacit na stanovování standardů v sektorech s vyšší přidanou hodnotou, kde je standardy teprve třeba vytvořit. Součástí tohoto plánu je například větší čínské zapojení v organizacích jako International Organization for Standardization (ISO), International Electrotechnical Commission (IEC) a International Telecommunication Union (ITU), ve kterých v posledních letech čínská přítomnost na klíčových pozicích

a ve výborech exponenciálně rostla.⁷⁸ Čína také zaměstnává tyto instituce svými početnými návrhy na standardy.

Přístup EU a Spojených států k bilaterální spolupráci s Čínou na dalším rozvoji standardů nebo jejich vzájemném uznání je zatím váhavý, protože Čína tento proces často vnímá jako nepřímý transfer technologií. Určité bezpečnostní riziko může znamenat fakt, že se Čína snaží o stanovení standardů v oblastech, jakými jsou například technologie pro rozpoznání obličejů, video monitoring nebo sledovací technologie. V regionu jihovýchodní Asie však Čína díky své přirozené obchodní síle technické normy určuje a tento svůj vliv dále rozšiřuje také díky iniciativě Pás a Stezka.

Současný postup Spojených států vůči čínským technologickým společnostem může ještě v otázce stanovování standardů specifickým způsobem zamíchat kartami. Řada čínských firem včetně gigantů jako Huawei se objevila na americkém seznamu ekonomických subjektů, se kterými v podstatě není možné obchodovat kvůli porušování amerických sankcí nebo porušování lidských práv. Tyto společnosti také byly vyčleněny z některých oborových asociací, které spolupracují na stanovování standardů.

Nejdále se čínské firmy vedené Huawei a ZTE dostaly v prosazování vlastního 5G standardu v organizacích jako ISO, 3GPP a IEEE. Právě v ISO, kde čínské firmy pod vládním tlakem přistupují k blokovému hlasování v neprospěch racionálního opatření, se objevují první problémy.⁷⁹ Čínské společnosti také využívají velké množství svých patentů pro potvrzení své relevantnosti jako tvůrce standardů. Z kapitoly této studie o Číně však vyplývá, že kvalita těchto patentů je spíše nižší, což uvedený argument oslabuje.

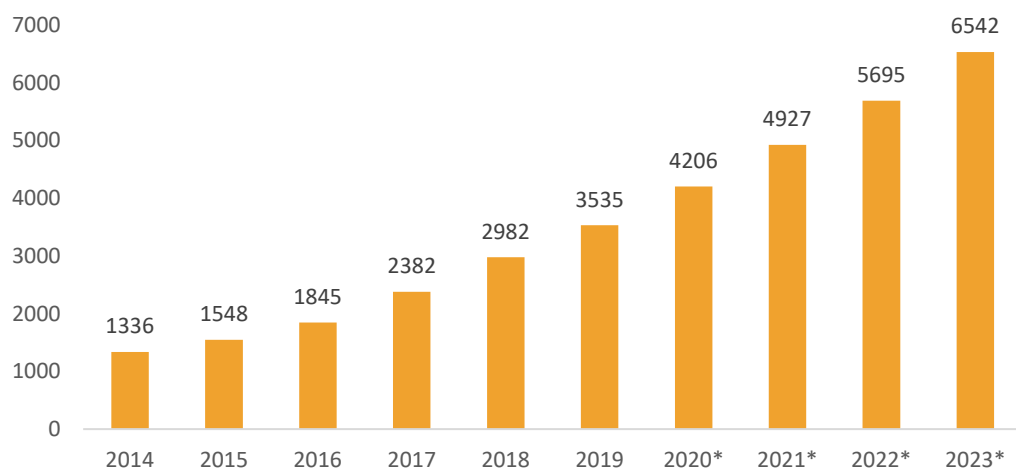
Evropská unie a její role v utváření standardů by neměla být opomíjena. Standardy v automobilovém, chemickém nebo potravinářském průmyslu jsou přijímány po celém světě. Přestože největší IT giganti se z evropských řad nerekrutují, může EU jako jejich regulátor převzít důležitou roli. Evropské standardy týkající se emisí a podporující výrobu elektrických aut pomohly více Tesle než Volkswagenu.

Ekonomiky plně přejdou k bezhotovostním platbám. Digitální měny postupně změní způsob obchodování.

Cestu pro zavedení digitální měny otevřela technologie blockchain. Tento technologický posun spolu s expanzí e-commerce nastartoval potřebné změny pro přijetí digitální měny. Světové B2C e-commerce vzrostlo od roku 2014 z 1 336 miliard dolarů na 3 535 miliard v roce 2019 a očekává se, že objem obchodování realizovaný přes e-commerce dosáhne v roce 2023 až na 6 542 miliard dolarů. Většina e-commerce transakcí je zaplacená platebními kartami nebo bankovním převodem a polovina z nich se uskuteční přes mobilní telefon. Pandemie covidu-19 tento trend ještě prohloubila na několika rovinách: minimalizace používání hotovosti kvůli obavám z přenosu nemoci a preference nakupování online z bezpečnostních důvodů.

Graf 6: Světový maloobchodní elektronický prodej, mld. USD, 2014-2023

Zdroj: Statista

Přestože Spojené státy v březnu 2020 představily Zákon o kryptoměnách (Cryptocurrency Act 2020)⁸⁰ a Evropská unie pravděpodobně zahájí diskusi v roce 2021, je v této oblasti nejdále Čína, která spustila testování své digitální měny v říjnu 2020. Město Shenzhen zorganizovalo loterii a rozdalo 10 milionů elektronického ekvivalentu yuanu (Digital Currency Electronic Payment – DCEP), které bylo možné utratit v cca 3 000 obchodech v Shenzhenu.⁸¹

Yuan lze stále ještě považovat za rezervní měnu se spíše symbolickým významem. Téměř 40 % světových transakcí používajících SWIFT je v dolarech, ve srovnání se 2 % v yuanech.⁸² Přibližně dvě třetiny světových měnových rezerv je v dolarech, 2 % v yuanech.⁸³ Čína si může v budoucnu vynutit používání DCEP v případě plateb za zboží, které vyrábí, což je přibližně 30 % veškeré světové produkce, a to zejména v rozvojových zemích.

Teoreticky, pokud by dostatečné množství zemí adoptovalo DCEP pro mezinárodní platby, mohl by DCEP jednou skutečně ohrozit světové postavení dolaru. Přesto však budou digitální yuan trápit stejné problémy jako ten papírový, protože čínská vláda stále ještě omezuje příliv/odliv kapitálu a reguluje směnný kurz yuanu.

Digitální měny budou mít největší úspěch v rozvojových ekonomikách, kde se mohou zapojit lidé s minimálním kapitálem. Zákazník s deseti dolary na účtu není pro bankovní instituce zajímavým klientem, ale v případě digitální měny neexistuje tento druh bariér.

Podle dostupných statistik je Česká republika na přechod k bezhotovostní ekonomice dobře připravená. Dle průzkumu, který pracoval zejména s následujícími faktory: digitální konkurenceschopnost, vlastnictví platebních karet, bezhotovostní platby v obchodech, ochota spotřebitelů platit bezhotovostně, je Česká republika 3. nejlépe připravenou zemí.⁸⁴

Nástroje pro konkurenceschopnost v rozvoji nových technologií v Irsku, Rakousku a Dánsku

Dánsko

Dánská ekonomika se pravidelně dostává na nejvyšší místa žebříčků konkurenceschopnosti. Důraz je kladen na sociálně tržní hospodářství, ekonomickou otevřenost, širokou mezinárodní spolupráci, podporu nových digitálních technologií, medicíny a obnovitelných zdrojů energie. Dánsko se profiluje jako země s významným clusterem „Medicon Valley“ v oblasti farmacie, biotechnologie a medicíny. Přibližně polovina světové výroby inzulínu tradičně pochází z Dánska.

Dánsko se obchodním partnerům prezentuje jako vedoucí země v oblasti obnovitelné energie s 43 % energie získávané z větrných elektráren a stabilní elektrickou sítí.⁸⁵ Firmy s kořeny v Dánsku jako Vestas nebo Siemens Gamesa mají významný podíl (až třetinový, 2018) na všech světových instalacích turbín ve větrných elektrárnách.⁸⁶ Dánsko na základě rozhodnutí parlamentu z roku 1985 nemá jaderné elektrárny na svém území.⁸⁷ Stabilita obou částí fakticky rozdvojené dánské elektrické sítě je udržována s přispěním čistého importu elektrické energie z Německa, resp. z Norska, a je podporována propojením se Švédskem.⁸⁸ Dvě třetiny domácností v Dánsku využívají dálkové vytápění, z něhož je až polovina založená na využití biomasy.⁸⁹

Dánsko plánuje zredukovat regulatorní zátěž pro podnikatele a vytvářet lepší pravidla, která nespazují technologický vývoj. Konfederace dánského průmyslu Dansk Industri navrhuje, aby se důraz na pro-inovativní a digital-by-default charakter nové legislativy stal základní součástí každého legislativního procesu.⁹⁰

Dánsko si klade za cíl bojovat se zastaralými zákony, které již neudrží krok s rychle se rozvíjejícími technologiemi. Založilo proto speciální skupinu Disruption Task Force, která má digitalizovat dánskou veřejnou správu a také se poprat se zastaralou legislativou. Zejména ministerstvo pro životní prostředí a potraviny je zázemím pro jeden z nejdůležitějších pokusů o modernizaci legislativy. Ministerstvo plánuje dramaticky snížit počet zákonů o jednu třetinu a sladit je s digitálním věkem.

Dánsko také používá pro inovativní technologie ve financích tzv. regulatory sandbox – speciální prostředí, ve kterém mohou soukromé společnosti v přímé interakci s regulátorem a pod jeho kontrolou testovat nové produkty a obchodní modely v reálném prostředí se skutečnými klienty. Tento přístup je vhodný zejména v oblastech jako finančníctví a bankovníctví, které podléhá silnému regulačnímu rámci. Dánsko také založilo Fintech Forum, které se schází třikrát za rok s cílem identifikovat nezamýšlené následky regulací, které by mohly zabránit nebo zkomplikovat situaci pro nové technologie ve finančním sektoru.⁹¹ Na podobné vstřícné prostředí k fintech se poté váže řada dalších projektů v podobě akceleratorů pro startupy v této oblasti.

Irsko

Irsko svou největší komparativní výhodu vidí v lidském kapitálu a jeho dalším rozvoji. Může se pochlubit nejmladší populací v Evropě, protože třetina obyvatel je mladší 25 let. Velká pozornost se věnuje vzdělávání v oblasti vědy a technologií (STEM) a získávání globálních talentů. Například Tech/Live Ireland je vládní iniciativou spadající do akčního plánu na podporu ICT dovedností, který propaguje život v Irsku, kariérní příležitosti ve STEM a podporuje imigraci zaměstnanců do technologických oborů. Nabízí one-stop-shop s informacemi o všech aspektech života v Irsku, od zdanění, vzdělávání až po zdravotnický systém.

V Irsku je výroba elektrické energie z jádra zakázaná zákonem. To ale nevylučuje import energie ze Spojeného království, včetně energie produkované jadernými elektrárnami. Chambers Ireland podporuje rychlý postup v dekarbonizaci irské ekonomiky a požaduje investice do zelených technologií, energetické sítě a větrných elektráren při pobřeží.⁹²

Irsku se podařilo vytvořit evropský hub pro technologické společnosti, kterých je okolo 1 000, a vytvářejí tak velmi aktivní lokální technologickou scénu. Dnes tu sídlí 9 z 10 globálních softwarových společností, 9 z 10 amerických technologických společností. Irsko aktivně podporuje své společnosti v R&D aktivitách 25 % daňovým kreditem.⁹³ V roce 2016 byl vytvořen tzv. Knowledge Development Box s cílem rozvíjet výzkum a aktivity, jejichž výsledkem je patentovaná inovace nebo software. Tyto projekty spadají pod velmi nízkou daňovou sazbu 6,25 %.⁹⁴ Některá odvětví jsou v Irsku aktivně podporována prostřednictvím středisek špičkového výzkumu (Centre of Excellence). Jedná se zejména o biotechnologie, ICT, nanotechnologie nebo mořské vědy.

Rakousko

WKO reprezentující přes 540 000 firem vydala agendu pro EU pro roky 2020 až 2024, ve které reaguje na potřeby EU po pandemii covidu-19 a v jednom ze čtyř hlavních okruhů vznáší své požadavky a návrhy k posilování inovací a digitalizace v Rakousku a v EU.⁹⁵

WKO požaduje posílit financování programu Horizon Europe na minimálně 120 miliard euro. Zdůrazňuje posilování evropských hodnotových řetězců pomocí inovací, zejména v technologických oblastech, jako je umělá inteligence a kybernetická bezpečnost. Soustředí se i na zajištění použitelnosti dat jakožto zdroje budoucnosti a jejich využití podnikateli. Požaduje vylepšení podnikatelského prostředí pro inovativní firmy, včetně zlepšení dostupnosti rizikového kapitálu a využití regulatorního přístupu, tzv. „sandbox“. Navrhuje akcelerování rozvoje infrastruktury pro vysokorychlostní internet. Pozornost upírá také k vytvoření Evropské infrastruktury pro blockchainové služby, včetně standardizovaných rozhraní, a požaduje, aby takové řešení bylo prosazováno jako globální standard nejlepší praxe (global best-practice standard).

WKO zdůrazňuje také potřebu posílit zapojení malých a středních podniků do evropských inovačních aktivit a výzkumných platform a požaduje podporu pro digitální vzdělávání. Mezi návrhy WKO v souvislosti s novými technologiemi lze zařadit také požadavek na přizpůsobení soutěžního práva současné globalizované a digitalizované ekonomice.

Rakousko patří mezi hlavní evropské lídry v oblasti e-governmentu. V Evropě se podle eGovernment Benchmark Evropské komise řadí na třetí místo za Maltou a Estonskem.⁹⁶ Rakouská platforma Digital Austria převedla veškeré státní služby do digitální podoby a vytvořila tak one-stop-shop pro komunikaci občanů se státními institucemi.

Doporučení

Pro politické činitele

→ Udržet **dosavadní přístup** k regulaci nových obchodních modelů, který **podporuje nové možnosti** v rámci sdílené ekonomiky a nebrání zavádění nových koncepcí. Zároveň by však v některých případech bylo užitečné vytvořit **podrobnější směrnice nebo rámce**, ve kterých by se tyto služby měly pohybovat.

→ Připravovat **regulace**, které stojí na **reflexi očekávané situace**, nikoliv zákazu. Například „řízení dronů nesmí ohrozit lidské životy“ místo „drony nesmí létat do výše tolik a tolik metrů“. Firmy, které přicházejí s inovativními řešeními, potřebují určitý **prostor pro experiment**, což by takto nastavené regulace měly umožnit.

→ Vytvářet nové **koncepce**, které berou v potaz **celou komplexní problematiku**. Pouhé opravy nebo přizpůsobování existující legislativy není východiskem. Příkladem může být Finsko, kde místo revidování zákona o přepravě, licenci pro taxi, silničního zákona apod. vytvořili zcela nový integrovaný zákon, který zahrnuje všechny druhy přepravy do jednoho dokumentu s cílem deregulovat existující prostředí a vybudovat základy pro MaaS (mobility-as-a-service).

→ **Otevřít bankovní infrastrukturu** a podpořit koncepci otevřeného bankovníctví stojícího na Akčním plánu pro finanční technologie Evropské komise. Podmínkou pro dobře fungující **fintech** projekty jsou **jasná a předvídatelná pravidla**, která umožňují férové podmínky pro všechny hráče. Jednou z cest může být po vzoru dalších evropských zemí **zavedení legislativního pískoviště** (regulatory sandbox) a otevření cesty k novým inovacím v tomto sektoru.⁹⁷

Pro obchodní komory a asociace

→ Přizpůsobit **regulace nových technologií** jejich rychlému tempu rozvoje. Současný způsob přijímání regulací, tedy měsíce strávené připomínkováním a v případě nefunkčního zásahu téměř minimální revize, neodpovídá charakteru nových technologií. Je třeba zajistit **rychlejší zpětnou vazbu** jak od uživatelů, tak od technologických společností. Jako nástroje pro získání takové zpětné vazby lze využít **pracovní skupiny** na úrovni státu, byznysu a spotřebitele, **legislativní pískoviště** (regulatory sandbox) a **intenzivnější dialog** asociací, obchodních komor a spotřebitelských organizací o praktických otázkách fungování nových technologií a jejich zavádění do praxe.

→ **Iniciovat proces revize legislativy**, která je zastaralá a neodpovídá digitálnímu věku. Řada firem s novými obchodními modely a technologiemi je ve střetu s existující legislativou, která v mnoha ohledech zaspala dobu. Jeden příklad za všechny může prokázat nutnost složit test z místopisu pro získání taxi licence v době, kdy má každý chytrý telefon v sobě zabudovanou navigaci.

→ **Podpořit rozvoj technologií** a jejich další globální expanzi prostřednictvím spolupráce soukromého a veřejného sektoru v oblasti **umělé inteligence a technologií blockchain**, které jsou v ČR konkurenceschopné na světové úrovni.

→ **Angažovat se v ověřování IT komponent** a jejich certifikování ve spolupráci se specializovanými státními úřady, případně ve spolupráci se soukromým sektorem, a přispět tak k vyšším bezpečnostním standardům na tomto trhu.

Pro byznys

→ **Pracovat s riziky spojenými s kybernetickou kriminalitou.** Strategické cíle jako elektrárny nebo nemocnice by měly vědět, jak zajistit a chránit svá data, a pracovat s krizovými plány pro případ kybernetického útoku. Kybernetické bezpečnosti by se měly věnovat i firmy pracující s daty svých zákazníků, protože případný únik dat je rizikem nejen z hlediska právní regulace, ale může mít i výrazné dopady na reputaci firmy.

→ **Přehodnotit digitalizaci z pohledu kybernetické kriminality.** Zvážit, zda je přechod k absolutní digitalizaci bezpečný a zhodnotit možné tradiční záložní varianty. Například pilot, který používá mapy na tabletu, by měl mít záložní mapu v papírové podobě a podobně.

→ **Realizovat digitalizace a přechod na nové technologie ve spolupráci s odborníky**, aby se předešlo **neefektivně vynaloženým nákladům** a zajistila se nezbytná bezpečnost. Nicméně ani tak se společnosti nevyhnou nutnosti **zvyšovat IT gramotnost všech svých zaměstnanců** a tím snižovat riziko lidského faktoru coby slabého článku kybernetické bezpečnosti firmy a dat zákazníků.

3. Rostoucí vliv Číny v mezinárodním obchodě

Růst čínské ekonomiky do podoby světového hráče a regionálního hegemonu bylo možné předvídat již na začátku nového milénia. Přestože Čína dříve prezentovala svůj růst jako mírový a harmonický, od tohoto konceptu upustila s příchodem čínského prezidenta Xi. Nyní velmi asertivně usiluje o získání technologické nezávislosti, která by jí umožňovala dosahovat vlastních ekonomických a zahraničněpolitických cílů.

Pro získání ekonomické a technologické dominance, která by zajistila Číně respekt a prostor, který si ze svého pohledu zaslouží, využívá Peking různých nástrojů, jež nejsou vždy v souladu s pravidly dodržovanými v mezinárodní komunitě. Právě tento přístup v podstatě znemožňuje dosažení komplexnějších dohod o spolupráci s partnery z řad rozvinutých zemí.

Přestože Čína investuje obrovské prostředky do vybudování výzkumné infrastruktury, která by jí umožnila budoucí technologickou nezávislost, její inovační kapacity v mnoha odvětvích nedosahují úrovně konkurentů z rozvinutých zemí. Stále ještě platí, že bez know-how zahraničních firem se Čína se svými současnými technologickými kapacitami nemůže osamostatnit.

Čínské společnosti však pomocí levných technologií dobývají třetí, a postupně také vyspělé trhy. Zároveň Čína profituje z vlastního uzavřeného trhu, což komplikuje situaci evropským a americkým společnostem, které se snaží se zpožděním na čínském trhu uspět. Tyto firmy se musí při vstupu na trh potýkat s řadou překážek, které jsou často fatální pro jejich úspěšný vstup.

Pro udržení stability čínského státu potřebuje Peking zajištění ekonomického růstu, kterého bude přes rostoucí domácí problémy a chybějící reformy stále těžší dosáhnout. Čína se nyní sjednocuje v „jednotnou frontu“, která si má poradit s výzvami plynoucími z covidu-19 a se zpomalující se ekonomikou. Čínské straně dává ekonomický růst legitimitu a je tak kritickým faktorem pro její existenci. Čím více jí uniká, tím více posiluje důraz na ideologii a agresivněji prosazuje své cíle v zahraničí.

Klíčové trendy

Čína usiluje o technologickou nezávislost a světovou dominanci v high-tech odvětvích.

Čína usiluje o vybudování světově vyspělé a konkurenceschopné ekonomiky na základě vlastních inovací. Intenzivně pracuje na vytvoření vědecké a technologické infrastruktury a mobilizuje vědeckou a podnikatelskou sféru. Konkrétní návod na realizaci těchto ambicí představuje plán „Made in China 2025“ (MIC2025). Pokud uspěje, vytvoří z Číny technologickou supervelmoc, která vyzve ke střetu o technologické a ekonomické prvenství současné světové jedničky.

Do roku 2025 plánují čínské úřady navýšit vlastní kapacitu v oblasti základních materiálů a komponent a snížit tak svou závislost na zahraničních dodavatelích. Plán stanovuje konkrétní cíle: 40 % čipů v mobilních telefonech, 70 % průmyslových robotů nebo 80 % zařízení pro zajištění energie z obnovitelných zdrojů.⁹⁸ Dále počítá s posunem čínských společností v dodavatelských řetězcích z výrobních pozic do pozic s vyšší přidanou hodnotou. Cílí na těchto 10 klíčových odvětví: robotika, výroba lodí, železniční doprava, automobilový průmysl, letecký průmysl a vesmírné technologie, zdravotnictví, energetika, nové materiály, elektronika a vybavení pro zemědělství.

Čína pro dosažení svých cílů vytvořila řadu praktických nástrojů. Do vývoje v průmyslu investuje velké množství finančních prostředků prostřednictvím fondů, jakými jsou například Fond pro pokročilé strojírenství nebo Národní fond pro integrované obvody.⁹⁹ Tyto fondy také motivují nebo přímo asistují s realizací akvizic technologických firem v zahraničí. Peking dále nabízí technologickým firmám a výzkumným ústavům ze zahraničí daňová zvýhodnění a další úlevy pro vstup na trh ve snaze podpořit transfer know-how a zapojit čínské firmy do výroby. Formální podmínky a různé druhy neformálních certifikací na čínském trhu nutí zahraniční firmy do fúzí s čínskými protějšky a k transferu technologií do Číny. Čínské úřady se také snaží motivovat své talentované vědce a podnikatele v zahraničí, aby se vraceli do Číny a využili svých znalostí a dovedností pro budování čínského technologického prvenství.

Právě obrovský vládní tlak na úspěch MIC2025 může paradoxně vést k nejistým výsledkům. Z této iniciativy může vyrůst několik velkých čínských šampionů, kteří budou zahraničním společnostem konkurovat na jejich vlastních a na třetích trzích. Efektivitu strategie však limituje možný nesoulad politických priorit a potřeb skutečného trhu, fixace na kvantitativní výsledky a neefektivní alokace finančních prostředků, které se zároveň nesmyslně plýtvají na lokálních úrovních ve snaze dosáhnout vytyčených kvantitativních cílů. Mezinárodní obchodní komunita nahlíží na tyto aktivity s podezřením a obavou z průmyslové špionáže.¹⁰⁰

Otevřená prezentace takto agresivního plánu nevytvořila obrázek, který si Čína přála. Vlivem okolností spojených s epidemií covidu-19 a obchodními tenzemi mezi Čínou a Spojenými státy Peking postupně upouští od používání pojmenování MIC2025 ve svých oficiálních výstupech.¹⁰¹ Politika silné podpory technologické vyspělosti a inovačního potenciálu však zůstává i bez oficiální značky. Naplňování vize MIC2025 nyní také limituje pandemie covidu-19 ve světě. Čína nemůže oficiálně přiznat pochybení nebo selhání tohoto MIC2025, a proto ho pravděpodobně v tichosti pohrbí a přetvoří v jiný plán podobného charakteru.

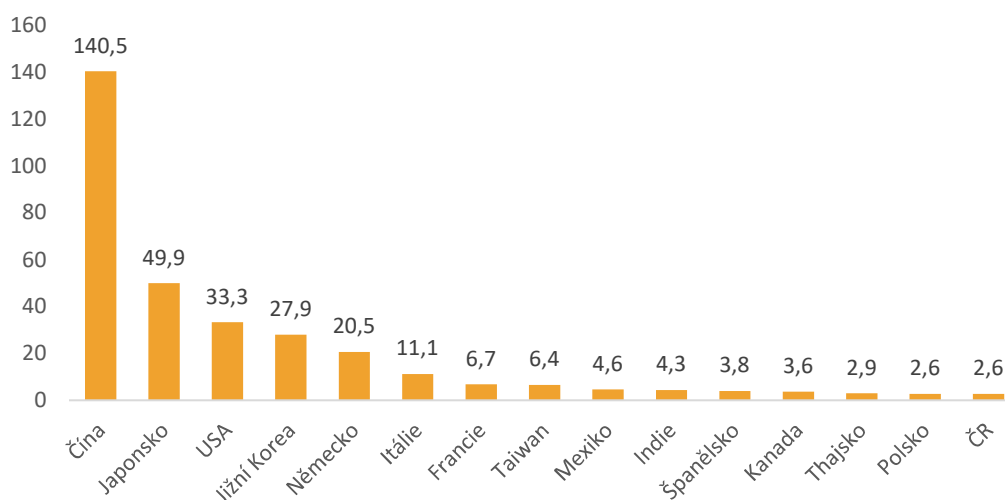
Čína se technologicky osamostatní pouze za asistence evropských a amerických firem.

Politický tlak na modernizaci průmyslu vytváří poptávku po průmyslových robotech, chytrých senzorech nebo čipech, které zatím Čína nedokáže vyrábět v takové kvalitě, aby mohla svůj průmysl plně automatizovat a digitalizovat. Přestože Čína investuje

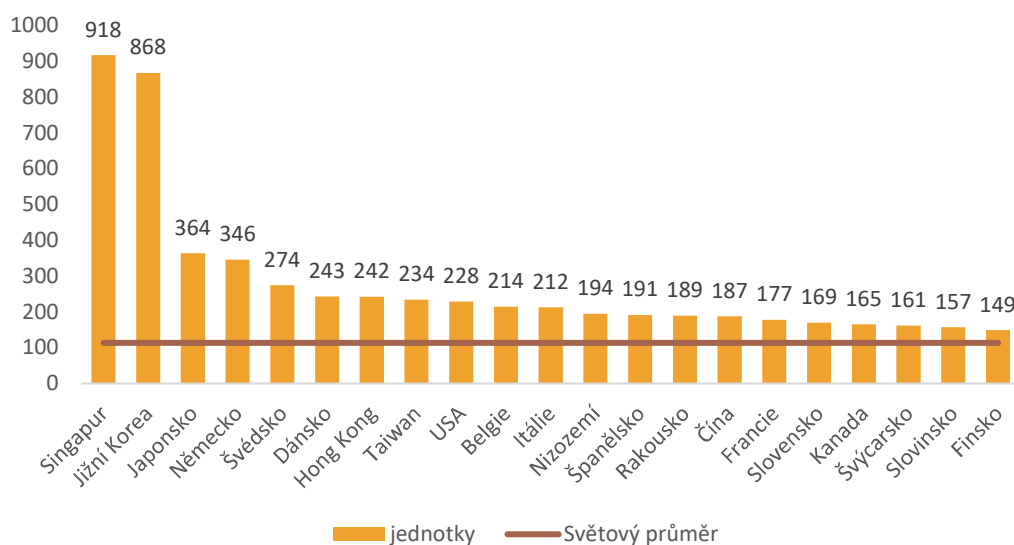

do automatizace nejvíce na světě, má před sebou stále ještě dlouhou cestu, jak ukazuje graf s počtem robotů na 10 000 zaměstnanců ve zpracovatelském průmyslu.

Graf 7: Instalace průmyslových robotů v jednotlivých zemích, 2019, tis. ks

Graf 8: Počet instalovaných průmyslových robotů na 10 000 zaměstnanců ve zpracovatelském průmyslu, 2019

Zdroj: World Robotics Report 2020

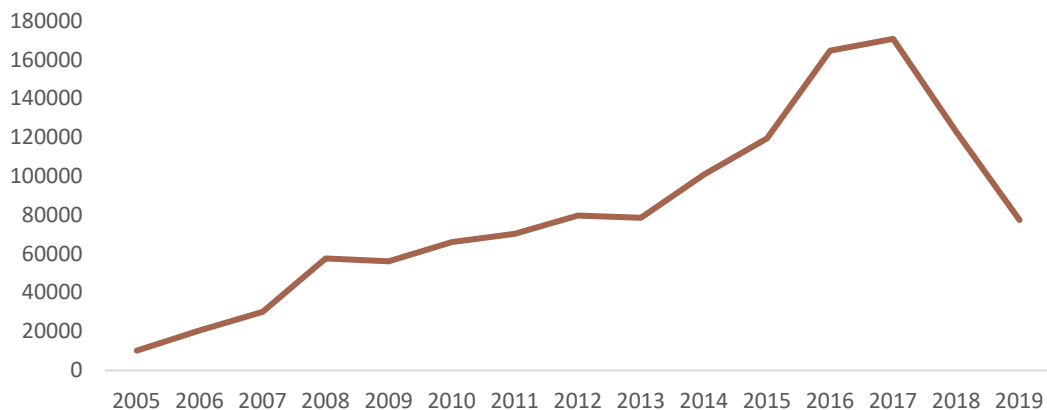
Přestože v souvislosti s automatizací se pro evropské společnosti otevírají na čínském trhu lukrativní příležitosti, budou pouze krátkodobé. Stejně jako v jiných odvětvích bude Čína podporovat růst domácích ekonomických hráčů tak, aby v budoucnu nahradili své zahraniční partnery nejenom na domácím čínském trhu, ale celosvětově. Primárním cílem je získat přístup k strategickým zahraničním technologiím prostřednictvím fúzí a akvizic a využít otevřenost západních tržních ekonomik.

V roce 2017 čínské investice zaznamenaly po jejich silném růstu trvajícím od roku 2012 výraznou ztrátu dynamiky. Tento pokles způsobují nejenom komplikované vztahy se Spojenými státy a jejich snaha zabránit čínským nákupům. Rozvinuté země nyní celosvětově věnují větší pozornost prověřování čínských investic směřujících do strategických odvětví.

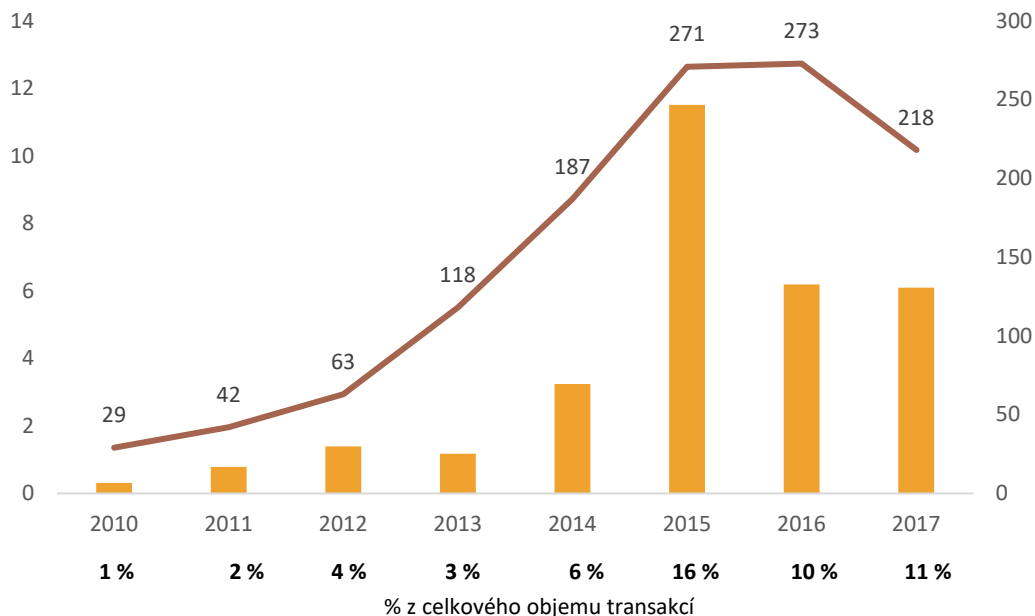
Odmítavá nebo alespoň ostražitá reakce většiny technologicky rozvinutých zemí je logická. Čína představila MIC2025 v roce 2015 a tento krok doprovázela obrovská investiční vlna, jak také demonstruje statistika níže. Čínské společnosti obrazně zaplavily Silicon Valley, kde se aktivně zapojovaly zejména do prvotního financování start-upů v rané fázi v oblasti umělé inteligence, robotiky, virtuální reality a fintechu (seed/angel 33 % transakcí, series A 26 % všech transakcí). V letech 2010 až 2016 se Čína stala na americkém trhu největším investorem rizikového kapitálu mimo domácí subjekty.¹⁰² Všechny investice navíc směřovaly do nových technologií, u kterých je těžké nastavit jasnou linii v případě jejich použití pro civilní nebo jiné účely.

Graf 9: Čínské investice ve světě, mil. USD, 2005-2019

Zdroj: China Global Investment Tracker

Graf 10: Zapojení čínských firem do trhu s rizikovým kapitálem ve Spojených státech, leden 2010 – říjen 2017

Zdroj: World Robotics Report 2020

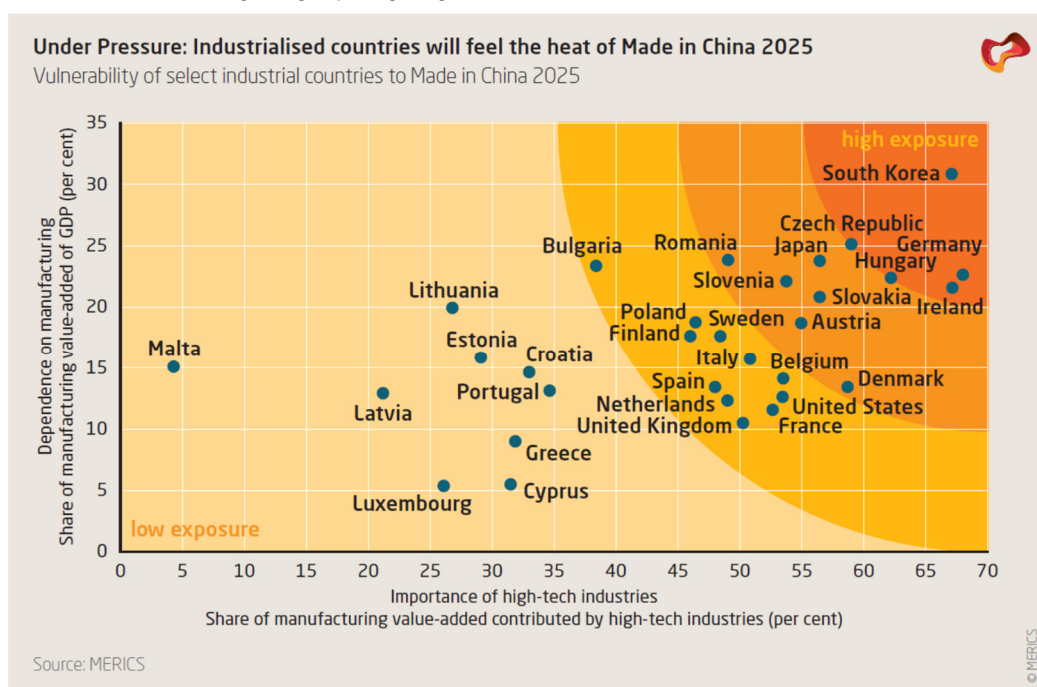
Dlouhodobý čínský zájem o západní technologie je patrný také z charakteru obchodních sporů, které řeší Spojené státy a EU při WTO. První stížnost v oblasti high-tech odvětví přihlásily Spojené státy již v roce 2004, kdy Čínu obvinily

z nelegálního uvalení vyšší daně z přidané hodnoty na zahraniční integrované obvody.¹⁰³ V roce 2018 otevřela Evropská unie spor s Čínou v souvislosti s nuceným transferem technologií z evropských firem do čínských výměnou za přístup na trh. Budoucí rozhodnutí WTO tak může významně ovlivnit další vývoj.¹⁰⁴

Přestože MIC2025 se pravděpodobně nenaplní v plánovaném rozsahu a časovém rámci, nelze jeho cíle brát na lehkou váhu ani v ČR. Situace po covidu-19 může dostat do tísně řadu firem z odvětví, na které Čína ve své strategii cílí, a otevřít příležitosti pro fúze a akvizice. Z grafu ze studie od Mercator Institute for China Studies je patrné, že ČR, Německo, Irsko, Maďarsko, Japonsko a Jižní Korea jsou klíčové země, které výraznější úspěchy MIC2025 mohou negativně ekonomicky ovlivnit. Jejich budoucnost a ekonomický růst závisí na průmyslové výrobě a high-tech/medium-tech odvětví, které MIC2025 identifikuje jako strategické, tvoří 40 % jejich průmyslové přidané hodnoty. MIC2025 se může nejvíce dotknout automobilového průmyslu a strojírenství v těchto zemích.

Obrázek 3: Zranitelnost vybraných průmyslových zemí vůči MIC2025

Zdroj: Mercator Institute for China Studies¹⁰⁵

Čína nedosahuje inovačních kapacit západního světa

Kopíruje Čína západní konkurenty, anebo se z ní skutečně stává inovátor? Hledání odpovědi na tuto otázku je stále relevantnější v kontextu rostoucího počtu čínských patentů, vědeckých parků nebo absolventů technických oborů. Čína tvrdě pracuje na své image inovativní země, ale bližší pohled na data ukazuje, že současná realita je stále daleko od vize na papíře.

Přestože Čína nyní patentuje nejvíce inovací na světě, počet patentů, které z této aktivity skutečně získá, je výrazně nižší. Z více než 9 milionů patentů podaných v období 2009-2018 Čína získala jen 30 %, ve srovnání s 49 % v případě Spojených států, 65 % v případě Japonska a 53 % v případě Jižní Koreje.¹⁰⁶

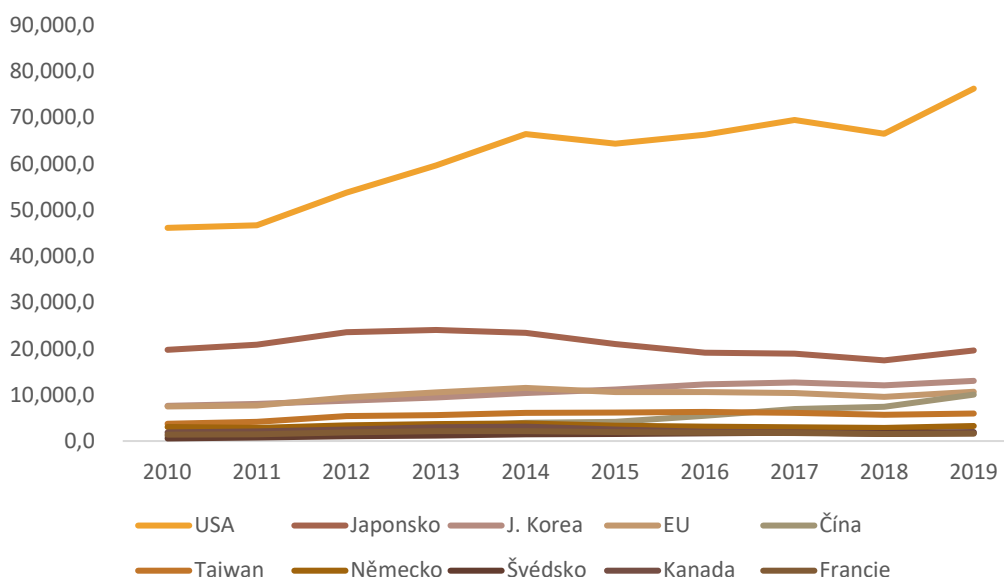
Přestože Čína předhlonila Spojené státy v počtu publikovaných článků v oblasti vědy a technologií, její průměrný citační index na jeden článek je stále výrazně nižší. Čína získá ve srovnání s ostatními zeměmi 9,4 citace na článek, Spojené státy dosáhnou na 17,5, Německo na 16,2 a Švýcarsko na 20,1 citací na jeden odborný článek.¹⁰⁷

Velká většina čínských patentů směřuje do ICT a elektroniky, což umožňuje vědecká a technologická infrastruktura spolu s výrobními zkušenostmi čínských podniků. ICT společnosti se svými produkty cílí na globální trh a patentují si své nápady zejména v USA, kam tyto pokročilé technologie primárně míří.

Srovnání top ICT patentových majitelů¹⁰⁸ při Úřadu USA pro patenty a ochranné známky (USPTO) ukazuje, že stále vedou s přehledem Spojené státy. Ve druhé skupině zemí se nachází Japonsko, Jižní Korea a EU, kterou v roce 2019 těsně dohání Čína, jak ukazuje graf níže.

Graf 11: Top 10 majitelů ICT patentů udělených USPTO (2010–2019)

Zdroj: OECD

Inovační kapacitu dané země lze také analyzovat podle distribuce patentů mezi vědce, kteří jsou přímo zodpovědní za realizaci daného nápadu, a majitele těchto inovací, kteří jsou z řad soukromých společností, vládních agentur a univerzit. Je logické, že mezi těmito dvěma subjekty je velmi často třeba překročit národnostní hranice, zejména pokud se jedná o zlomovou (disruptivní) inovaci. Tabulka níže prezentuje top 20 majitelů čínských patentů podle objemu patentů registrovaných při USPTO. Mezi nejdůležitější patří Huawei, BOE, China Star nebo ZTE. Z tabulky je patrné, že řadu čínských patentů vlastní mezinárodní firmy jako Microsoft, IBM nebo Samsung. Statistika také implikuje, že věda a výzkum přesahuje politické neshody, vzhledem k tomu, že mezi top 5 majitelů čínských patentů patří taiwanská společnost Hon Hai Precision (Foxconn).

Tabulka 1: Top 20 majitelů čínských patentů při USPTO, 2001-2017

Majitel čínského patentu	Země původu
Huawei	CN
BOE	CN
China Star Optoelectronics Technology	CN
ZTE Corporation	CN
Hon Hai Precision Industry	TW
Semiconductor Manufacturing International (Shanghai)	CN
Unassigned organizations	

TENCENT	CN
Microsoft	US
IBM	US
Intel	US
LM Ericsson	SE
Samsung	KR
Alcatel Lucent	FR
Tsinghua University	CN
China Academy of Telecommunications Technology	CN
Fujitsu	JP
Hong Fu Jin Precision Industry (ShenZhen)	CN
Alibaba	CN

Zdroj: vlastní analýza, USPTO

Pro posouzení inovativnosti nápadů je důležité sledovat citace jejich patentů. Každý nový patent se buduje a stojí na předchozích inovacích. Tyto citace se také posuzují v procesu udělení patentu, protože se sleduje charakter již dříve vynalezených technologií a jejich případná podobnost. Je tedy jasné, že pokud byl patent citován stokrát, je důležitější a inovativnější než patent s 20 citacemi. Citovanější patenty otevřely dveře zlomové inovaci, na které staví další vědci.

Přibližně jedna čtvrtina čínských ICT patentů registrovaných při USPTO obsahuje alespoň jednu citaci, každý patent má v průměru pouze 1,13 citace. Čínské patenty s největším počtem citací jsou všechny v rukou nadnárodních společností.

Tabulka 2: Top 10 nejcitovanějších čínských patentů, 2001-2017

Nabyvatel	Země	Patent	Citace
Fujitsu	JP	Interactive to-do list item notification system including GPS interface	192
LG Philips	KR	Structure for mounting flat panel display	159
Microsoft	US	Channel and quality of service adaptation for multimedia over wireless networks	156
IBM	US	Network system, traffic balancing method, network monitoring device and host	141
QUALCOMM	US	Method and apparatus for utilizing channel state information in a wireless communication system	139
Metrologic Instruments	US	Auto-exposure method using continuous video frames under controlled illumination	135
Mediatek	TW	Methods for handling an apparatus terminated communication request and communication apparatuses utilizing the same	130
IVT Technology	ID	System and method for supporting automatic establishing and disconnecting several wireless connections	129
Microsoft	US	Front-end architecture for a multi-lingual text-to-speech system	116

Zdroj: vlastní analýza patentů, USPTO

Spoléhat na fakt, že čínské společnosti nedosahují inovačních kapacit západních ekonomik, je z dlouhodobého hlediska rizikové. Čínské společnosti v některých odvětvích rychle dotahují na své konkurenty. Stále ale platí, že západní společnosti mají vůči čínským firmám komparativní výhody, proto není nutné podléhat tlaku čínské ekonomické diplomacie. Výhody ale nemusí trvat dlouho, pokud Evropská unie nezareaguje na agresivní postup čínské vlády a čínských firem.

Čína stále více konkuruje evropským firmám na třetích trzích a na svém vlastním trhu.

Čínské společnosti se dnes v mnoha odvětvích řadí ke globálním hráčům, ať už se jedná o komunikační technologie nebo stavebnictví. Ještě na začátku milénia byly téměř neznámé, své zahraniční konkurenty rychle dohonily a dnes s nimi bojují o jejich vlastní zákazníky. Chování čínských společností na světových trzích lze popsat ve třech scénářích, které demonstrují, jakým způsobem konkurují evropským a americkým společnostem.

Scénář 1: Čínské společnosti pomocí levných technologií dobývají třetí, a postupně také vyspělé trhy. Příkladem jsou mobilní telefony - čínské firmy z původně okopírovaných technologií a designů postavily celosvětové značky, které dnes konkurují firmám jako Apple na jejich vlastních trzích.

Pro výrobky, které zpočátku představovaly pouhé kopie známých značek, se vžil název „shanzhai“. Dnes již tento termín spíše popisuje určitý druh lidové kreativity a inovace. Ze shanzhai mobilních telefonů postupně vyrostly celosvětové značky jako Xiaomi, společnost, která vznikla v roce 2010 a dnes na jejích patentech staví firmy jako Google. Čínské firmy jako Xiaomi nebo Haier, které postavily své výrobky na kvalitě a tzv. malých „zlepšovácích“, dokázaly uspět na celosvětové úrovni.¹⁰⁹

Čínské inovace dnes stojí primárně na velmi dobré znalosti potřeb zákazníků, kvalitní organizaci a umění srazit náklady na minimum. Nejedná se tedy o žádné zlomové inovace, které by vytvářely ekosystémy pro další hráče. Jejich úspěšnost na trhu však nelze popřít. Tato situace se opakuje i v jiných odvětvích a službách.

Scénář 2: Čínské technologie jsou jednodušší a nedosahují sofistikovanosti svých západních konkurentů. Pro čínský trh je však takový druh technologie vhodnější a má větší šanci uspět zejména díky nižší ceně. Čínské společnosti jsou s takovými výrobky úspěšné zejména na třetích trzích v jihovýchodní Asii a v Africe.

Učebnicový příklad představuje společnost Beijing Aerospace Zhongxing Medical, která vyvinula digitální rentgen na základě zastaralé technologie, kterou odkoupila od ruského partnera. Pomocí zpětného inženýrství této technologie vznikl jednoduchý produkt pro základní a rutinní výkony, jako jsou například rentgeny hrudníku za desetinu ceny sofistikovaného výrobku od GE nebo Philips. S touto technologií získala společnost 50 % čínského trhu. Philips z tohoto segmentu zcela odešel a GE musel výrazně snížit své ceny.¹¹⁰

Scénář 3: Čína profituje z velmi uzavřeného trhu, což výrazně komplikuje situaci evropským a americkým společnostem, které se snaží na tomto trhu se zpožděním uspět. Na čínském trhu existují stovky různých webových aplikací, které kopírují již zaběhnuté a úspěšné služby mimo Čínu.

Většina západních technologických gigantů na čínském trhu z různých důvodů selhala: Ebay, Google, Uber. Někteří se o vstup ani nepokusily. Během poslední dekády tak vznikly na čínském trhu jejich vlastní kopie s čínskými charakteristikami. Většinou se jedná o propojení několika již existujících služeb do nového mixu. Velká většina těchto aplikací se nedokáže prosadit mimo čínský trh. Přesah přes hranice se částečně podařil aplikaci WeChat, která funguje nejen jako běžný komunikační nástroj, ale také nabízí řadu funkcí v oblasti e-commerce pro zahraniční subjekty. Do budoucna se však budeme setkávat s novými čínskými hráči, kterým se skutečně podaří prosadit se na celosvětovém trhu, jak ukázala například společnost TikTok (mobilní aplikace pro sdílení krátkých videí).

Čína eskaluje vztahy s některými důležitými obchodními partnery, což vede k rostoucímu protekcionismu.

Vlnu protekcionismu vůči Číně nespustily jen čínsko-americké obchodní spory. První pokusy o zkrocení čínského asertivního rozpínání v různých oborech lze datovat s příchodem MIC2025 a také první zahraničněpolitické koncepce Pás a Stezka, která počítá s aktivním zapojením Číny v mezinárodní komunitě. Řada zemí začala více chránit svá citlivá odvětví a bránit vstupu některých čínských firem na svůj trh v technologicky progresivních oborech.

Současná krize mezi Spojenými státy a Čínou je logickým vyústěním neshod, které lze vysledovat již od vstupu Číny do WTO. Problémy se však výrazně prohloubily s příchodem Trumpovy administrativy. Spojené státy přišly za poslední dva roky s řadou nástrojů, které mají chránit americké duševní vlastnictví a americké výrobce. Například brání čínským firmám v nákupu amerických komponent pro technologické výrobky, vykazují čínské firmy z veřejných tendrů v citlivých odvětvích (5G) nebo zcela zakázou přímý vstup jako v případě TikToku. Také penalizují čínské společnosti v případě účasti na aktivitách v Jihočínském moři nebo v Xinjiangu.

Spojené státy v přístupu k Číně propojují politické a obchodní otázky. Tento přístup není v mezinárodní komunitě běžný. Většinou se tyto otázky oddělují – zjednodušeně řečeno s Čínou se obchoduje, politika patří na multilaterální fóra. Americký model však začínají přebírat i jiné státy. V případě politického konfliktu okamžitě následují obchodní sankce, viz nedávný příklad Indie, která na svém trhu zakázala všechny čínské aplikace včetně gigantů, jako je WeChat nebo TikTok.

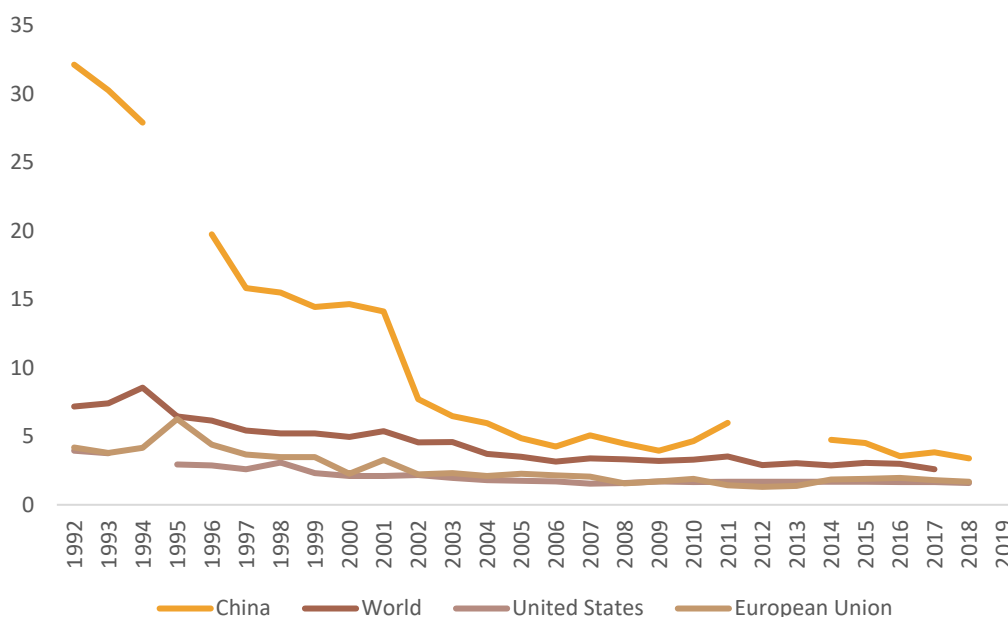
Evropské země s tímto přístupem zatím příliš nepracují. V některých oblastech Spojené státy následují, jak ukazuje vývoj v souvislosti se stavbou 5G sítí v EU nebo přísnější zákony na prověřování zahraničních investic. EU teprve sbírá zkušenosti s čínskými technologickými firmami.

Čína svůj trh pro zahraniční firmy neuvolňuje, naopak ho pod různými záminkami spíše uzavírá.

Čína po vstupu do WTO díky snížení cel zaznamenala dramatický nárůst obchodu. V roce 1992 byl vážený průměr čínských celních sazeb 32,2 % a vysoko přesahoval průměrnou světovou míru 7,2 %. Do roku 2002 tento průměr spadl na 7,7 %. Od těch dob se však změnil pouze mírně, jak potvrzuje průměr 4,8 % mezi roky 2003 a 2017^m. Od roku 2018 Čína svá cla opět zvyšuje v rámci obchodních konfliktů se Spojenými státy.

Graf 12: Vážený průměr celních sazeb pro vybrané ekonomiky, 1992-2019

Zdroj: Světová obchodní banka

Čína se v protokolu o vstupu do WTO zavázala k reformě své ekonomiky. Jednalo se mimo jiné o snížení cel na zboží, otevření trhu ve službách, vytvoření podmínek pro nezávislé stanovování ceny na trhu, odstranění vývozních subvencí a daní, ukončení dohledu nad obchodními operacemi státních podniků a mnoho dalších.

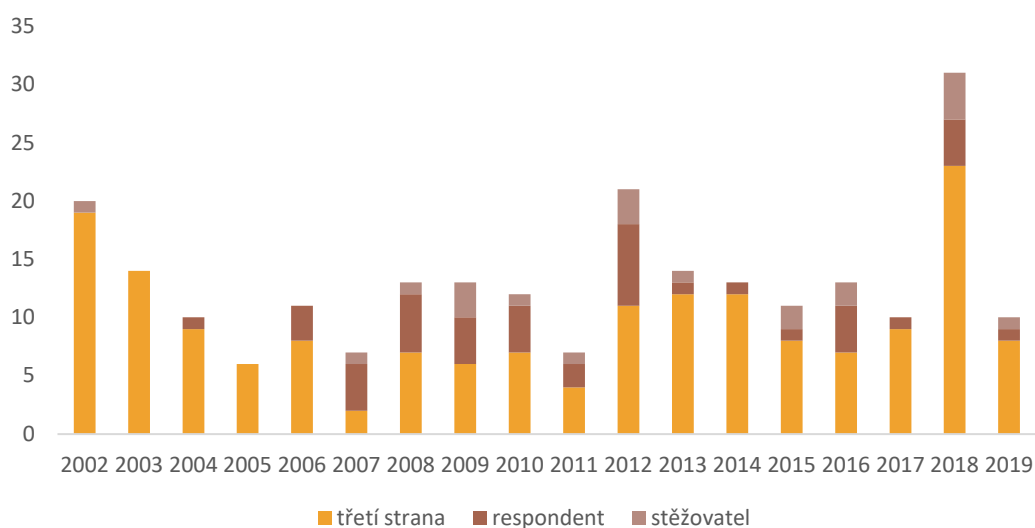
Pojistku v případě nenaplnění reformy čínské ekonomiky představují pro ostatní členské státy WTO ochranná opatření. Například nepřiznaný status tržní ekonomiky po dobu 15 let umožňuje snazší aktivaci anti-dumpingových opatření. Po uplynutí této zkušební doby Peking očekával automatické potvrzení statusu tržní ekonomiky, a proto také v roce 2016 při WTO protestoval proti postupu EU a Spojených států¹¹², které Číně status tržní ekonomiky odmítly přiznat. V červnu 2019 Peking na vlastní návrh ukončil projednávání této otázky, aniž by bylo dosaženo oficiálního vyjádření ze strany WTO, které by jinak bylo zamítavé.¹¹³

Peking také využívá potenciálu pozice „rozvojové země“, díky které má stále ještě určitý prostor pro volnější implementaci svých závazků. V únoru 2019 Spojené státy navrhly reformy, které by umožnily přísnější kritéria pro získání označení rozvojové země, ale Číně se podařilo spolu s dalšími „rozvojovými zeměmi“ smést tento návrh ze stolu.¹¹⁴

V souhrnných číslech je Čína třetím nejaktivnějším členem WTO s 65 otevřenými případy v rámci systému řešení sporů ve WTO. Velká většina těchto sporů (přes 80 %) byla se Spojenými státy (39) a Evropskou unií (14). V minulosti čínské stížnosti cílily na odstranění antidumpingových a ochranných opatření, kterými EU a Spojené státy chránily svá domácí odvětví před levnými čínskými dovozy, zejména v zemědělství, textilním průmyslu a ocelářství.¹¹⁵ Naopak Spojené státy a EU řeší čínské pokusy o podporu a subvence ve strojírenství a high-tech sektorech. Poslední spor mezi EU a Čínou z roku 2018 se týká nucených transferů technologií z evropských firem do čínských.

Graf 13: Čínské zapojení do sporů ve Světové obchodní organizaci

Zdroj: WTO

Pokud WTO rozhodne v čínský neprospěch, Peking většinou najde výhodné cesty, jak problém vyřešit způsobem „vlk se nažral, koza zůstala celá“: například rozhodnutí WTO, že Čína nedostatečně otevřela svůj trh pro zahraniční elektronické platební služby (Mastercard, Visa), když dovolila čínské společnosti China UnionPay monopol na clearing plateb kartami v RMB. Čínská Státní rada v roce 2014 přiznala pochybení a slíbila nápravu. Čínská centrální banka však povolila společností jako Mastercard nebo American Express vstup až v roce 2020, kdy už byl trh v podstatě obsazen jinými hráči a řešeními.¹¹⁶ Značná časová prodleva reakce na rozhodnutí WTO tak zahraničním firmám znemožnila úspěšný vstup.

Zahraníční technologické firmy také řeší řadu překážek vstupu na trh. Většina z nich je nucena k transferu svých technologií, vytváření nových výzkumných pracovišť a pracovních míst ve výzkumu a vývoji. Dále si musí poradit s nestandardními požadavky na sběr digitálních dat, s velmi nízkou úrovní kybernetické bezpečnosti nebo s nedostupnými finančními nástroji.

Zahraníčním společnostem, které chtějí na čínském trhu zůstat, tak nezbyvá nic jiného než s čínskou vládou spolupracovat. Příkladem mohou být bariéry pro výrobce mobilních her. V červnu 2020 začala společnost Apple vyřazovat nelicencované mobilní hry ze svého čínského App Storu. Do té doby bylo zaběhnutou praxí, že výrobci mohli začít svou hru v App Storu prodávat, zatímco čekali na vládní licenci. O licenci mohou požádat pouze čínské firmy, takže si výrobci musejí najít svého čínského zástupce. Licence je často z různých důvodů zamítnuta.¹¹⁷

Výše popsané scénáře zažily v Číně i některé české technologické firmy, kterým se sice po oživení česko-čínských vztahů zdánlivě otevřel trh, ale započaté projekty se často neposunuly za fázi MoU. V horším případě investovaly do spolupráce nemalé prostředky, aby po několika letech práce na společném projektu musely čínský trh pro neshody s partnery opustit.

Přestože pro technologické firmy představuje čínský trh komplikovanou volbu, v oblasti spotřebního zboží se pro české společnosti díky e-commerce otevírají nové příležitosti. Čínská infrastruktura v e-commerce nemá ve světě obdoby a pandemie covidu-19 potvrdila ochotu čínských spotřebitelů nakupovat online. České firmy stále ještě dostatečně nevyužívají potenciálu, které čínské e-commerce platformy nabízejí.

Čína nabízí evropským firmám v rámci iniciativy Pás a Stezka pouze omezený okruh příležitostí.

Iniciativa Pás a Stezka (BRI) vytváří rámec pro projekty se zeměmi po celém světě v duchu obnovy historické hedvábné stezky¹¹⁸ s cílem vybudovat pevnější politické a ekonomické vazby prostřednictvím nově postavené infrastruktury. Peking tak rozšiřuje čínskou sféru vlivu, získává přístup k nerostným surovinám a projekty pro čínské společnosti výměnou za dlouhodobé výhodné půjčky partnerským státům.

Pro evropské/české společnosti BRI přináší spíše diskutabilní příležitosti, což je patrné i z dosavadní aktivity čínských společností v ČR. Přestože BRI byla spuštěna již v roce 2013, řada plánovaných projektů se dosud nezrealizovala. Do budoucna se českým společnostem nabízí možnosti spolupráce s Čínou v rámci BRI v následujících formátech:

- 1) Čínské společnosti se přidávají k zahraničním partnerům v projektech ve třetích zemích, aby vytvořily atraktivnější nabídku a zvýšily tak pravděpodobnost svého úspěchu. Například korejská Ssangyong Engineering se spojila s China State Construction Engineering a evropskou společností Besix ve Spojených arabských emirátech, aby společně postavily hotel a nemovitosti v hodnotě více než 1,4 miliardy USD.¹¹⁹
- 2) Čínské společnosti hledají spolupráci s lokálními partnery, a to zejména ve výstavbě nové infrastruktury. Například China Fortune Land Development se spojila s vietnamskou Tin Nghia ve výstavbě nového města a průmyslové zóny ve Vietnamu v blízkosti mezinárodního letiště u Ho Či Minova města.¹²⁰
- 3) Zahraniční společnosti mohou dodávat produkty čínským společnostem v projektech ve třetích zemích, zejména v případě vyšších bezpečnostních a enviromentálních standardů v dané zemi. Například americká společnost Honeywell, která je lídrem ve fyzické a digitální infrastruktuře v oblasti energetiky, bezpečnosti a urbanismu, asistuje Huawei a China National Petroleum Company ve střední Asii při zajišťování bezpečnostních opatření pro energetické projekty v regionu.
- 4) Čínské společnosti potřebují při realizaci projektů v rámci BRI řídit rizika a otevírá se tak prostor pro poptávku odborných služeb od zkušenějších zahraničních společností jako due diligence, restrukturalizace podniků, zajišťování a vyjednávání smluv a soulad s daňovými a pracovními zákony.
- 5) Čínské společnosti poptávají technologie pro realizaci BRI projektů. Například šanghajská společnost Envision Energy koupila Bazefield, norského dodavatele provozních systémů větrných elektráren.¹²¹ Tento typ technologií bude pro čínské společnosti kritický, aby byly konkurenceschopné v tendrech s vysokými enviromentálními a bezpečnostními standardy.

Příklady nástrojů na podporu konkurenceschopnosti vůči Číně ze zahraničí

Dánsko

Dánsko popisuje svůj vztah s Čínou jako speciální partnerství. Dánsko má „nejdelší“ nepřerušené vztahy s Čínou již od roku 1908, kdy v Číně založilo první velvyslanectví. Patřilo také k prvním zemím, které v 50. letech oficiálně uznaly Čínu a poté podpořily čínský nárok na členství v OSN. V dánské zoo se mohou pochlubit dvěma pandami. V bilaterálních obchodních vztazích Dánsko postupuje opatrně, ale na multilaterálních fórech se nebojí být vůči Číně v opozici. Pro Dánsko je Čína obchodním partnerem, nikoliv spojencem.

Vzájemné vztahy narušují aktivity Číny v Grónsku, kde čínské společnosti investují v oblasti nerostných surovin, infrastruktury nebo do výstavby výzkumných stanic, a buduje tak svou pozici v arktickém regionu. Dánské úřady sledují tento vývoj se „smíšenými pocity“.¹²²

Dánsko odmítlo čínské výhrůžky o přerušení obchodní dohody mezi Čínou a Faerskými ostrovy v případě, že Dánsko neumožní společnosti Huawei zapojení do budování sítí 5G. Záležitost vzbudila v Dánsku rozruch, protože záznam výhrůžek čínského velvyslance v Dánsku byl zveřejněn v médiích.¹²³ Dánsko si pro budování 5G sítí pravděpodobně vybere švédský Ericsson.¹²⁴

Irsko

Čína je pro Irsko důležitým obchodním partnerem a za tímto postojem jsou sjednocené obě hlavní politické strany. Irsko-čínské vztahy nabírají na intenzitě od roku 2016, kdy Irsko navštívil čínský prezident Xi. V době po brexitu chce Irsko představovat pro Čínu klíčového partnera v EU, most mezi Spojenými státy a Asií. Irsko se nebojí na multilaterálních fórech prosazovat své politické postoje, které mohou případně vztahy s Čínou narušit. Irsko také není členem Asijské infrastrukturní investiční banky.

Irsko usiluje o spolupráci s Čínou v technologických oborech a představuje tak zajímavou a pravděpodobně také úspěšnou referenci, která ukazuje, jak lze s Čínou spolupracovat v oblasti technologií. Obě země společně vytvořily finanční nástroj na podporu irských technologických firem. Na China Ireland Technology Growth Fund z roku 2014 navázal projekt mezi Ireland Strategic Investment Fund a CIC Capital Corporation z roku 2018, který by měl financovat irské rychle rostoucí technologické firmy a zajistit jim vstup na čínský trh. Fond cílí primárně na následující oblasti: internet věcí, softwarové aplikace a big data, robotiku a umělou inteligenci.¹²⁵

Irsko bude spolupracovat s čínskou společností Huawei na výstavbě 5G sítí.¹²⁶ Nenasleduje tak Velkou Británii a Spojené státy, které odmítly jakoukoliv účast Huawei ve svých telekomunikacích. Irsko se dlouhodobě prezentuje jako prostředí vstřícné technologickým firmám, a vyčlenění čínských technologických firem z trhu by mohlo tuto image narušit.

Irsko je také zajímavé svou podporou výuky čínštiny, kterou lze v Irsku začít studovat již na základní škole a z čínštiny také odmaturovat. V Irsku se postupně daří prolomit dominanci Konfuciových institutů a zavést nezávislou výuku čínského jazyka.¹²⁷ V Irsku studuje nejvyšší počet čínských univerzitních studentů v EU v přepočtu na počet obyvatel.¹²⁸

Rakousko

Rakousko dlouhou dobu nemělo Čínu v hledáčku, což se postupně mění od roku 2016, kdy dialog mezi Čínou a Rakouskem nabírá na intenzitě v návaznosti na návštěvu rakouského prezidenta v Číně v roce 2018.¹²⁹ Rakousko je členem Asijské infrastrukturní investiční banky.

Rakousko má jeden z nejméně otevřených investičních režimů v EU a Austrian Foreign Trade Act patří mezi nejkompexnější zákony na screening

zahraničních investic (Irsko ani Dánsko žádný zákon na screening investice zatím nemají).¹³⁰

Rakousko bude spolupracovat s Huawei na výstavbě sítě 5G, pokud to bude v souladu s rozhodnutími v rámci EU. Společnost ZTE ve spolupráci s Hutchison Drei Austria vytvořila první rakouskou pilotní 5G síť pro vybrané klienty ve městě Linz.¹³¹

Rakouská stavební společnost Strabag prohrála v tendru o stavbu mostu v Chorvatsku s čínskou společností China Road and Bridge Corporation, což vyvolalo stížnosti ze strany Strabagu na neférovost tendru. Vzhledem ke skandálu bývalého vicekancléře Stracheho v kontextu ruského vlivu v Rakousku se nyní množí dotazy na rakouské projekty s Čínou a jejich transparentnost.¹³²

Doporučení

Pro politické činitele

- Sledovat ve spolupráci s EU čínské postupy v kontextu **MIC2025**, jejichž některé prvky týkající se podílu domácích firem ve výrobě mohou být **v rozporu s požadavky WTO**. Nenásledovat současnou taktiku Spojených států proti Číně, která stojí pouze na clech/recipročních zákazech. Ukazuje se jako neefektivní a nedotýká se žádným způsobem konkrétních obchodních praktik běžných v Číně.
- Vyhnout se obecným schématům projektu **Pás a Stezka**, který lze považovat za spíše jednostranný čínský projekt, který cílí na zefektivnění konektivity EU s Čínou. Pro další rozvoj vzájemných aktivit je nutné najít **profilový obor**, ve kterém bude spolupráce dále rozvíjena, stejně jako například Irsko rozvíjí technologickou spolupráci nebo se Rakousko pokouší o společné projekty v oblasti elektrických aut. Partnerství s Čínou nemůže stát pouze na budování infrastruktury.
- Najít cestu pro **dokončení investiční dohody mezi EU a Čínou**, která se projednává posledních 7 let. Vyjednávači na straně EU již otevřeně hovoří o tom, že po 30 kolech vyjednávání je jasné, že Čína nemíní své proklamace o otevření trhu pro evropské společnosti vážně. Navíc v post-covidové době může být těžké takovou dohodu „prodat“ členským státům. Dohody o volném obchodu často budí v jednotlivých členských státech rozdílné reakce. Současné spory mezi Spojenými státy a Čínou však nabízí **unikátní vyjednávací pozici pro EU**, která by neměla být promarněna.
- **Posoudit preferovaná odvětví pro spolupráci s Čínou také v kontextu** rostoucí čínské konkurence a **MIC2025** a nalézt nástroje, jak tato odvětví podpořit. ČR si v řadě odvětví buduje celosvětové renomé, ať už se jedná o nadějně společnosti z oboru nanotechnologií nebo umělé inteligence. Tyto technologie jsou logicky atraktivní i pro čínský trh, ale ne vždy pro ně vstup na čínský trh může znamenat posun kupředu.
- **Podpořit výuku čínského jazyka** nejen na univerzitní úrovni, ale také **na nižších stupních vzdělávání**. V ČR je kladen minimální důraz na jazykovou vybavenost budoucích generací pro dialog s Čínou. Pokud má EU/ČR v dialogu s Čínou uspět, je nutné aby co nejširší počet obchodníků/úředníků disponoval jak **jazykovými, tak kulturními dovednostmi pro efektivní vyjednávání s čínskou stranou**. Zároveň by tato výuka měla probíhat v **nezávislém prostředí**, nikoliv jen pod taktovkou Konfuciových institutů.
- Posoudit situaci v **českém kybernetickém průmyslu v kontextu vývozu těchto technologií do Číny a akvizicí s čínskými partnery**. ČR se může pochlubit řadou zajímavých start-upů, které by měly být více zapojeny do **prevence kybernetických cílů státní i nestátní povahy**.

Pro obchodní asociace a komory

→ Přenastavit formát vzájemných obchodních návštěv tak, aby podnikatelé měli co nejvíce příležitostí poznat **různá specifika čínského trhu**. Čína aktivně organizuje obchodní delegace, které směřují do celé Evropské unie. Tento typ návštěv podpoře vzájemných obchodních vztahů spíše škodí, protože se jedná o informační „výlety“, ze kterých jen zřídka vzniká konkrétní spolupráce. Post-covidová doba této transformaci může pomoci.

→ Strategicky Číně **čelit na mezinárodních fórech**, zejména v **oborově specializovaných asociacích a v organizacích stanovujících standardy**, nebo v akademii. Čína velmi asertivně prezentuje své názory a aktivně buduje svou pozici v různých organizacích. V tomto směru je třeba nepolevovat v diskusi s Čínou, i když dialog může být komplikovaný.

→ Pokračovat v navazování **partnerství se svými protějšky v Číně**, s čínskými oborovými asociacemi, průmyslovými partnery a politickými think-tanky s cílem **získat důležité informace o čínských průmyslových strategiích ve fázi jejich příprav**. Tento druh dialogu také může napomoci vyjasnění technických a provozních otázek, které nevyžadují rozhodnutí na politické úrovni.

→ Navázat **partnerství s důležitými oborovými asociacemi** v Číně. Například: China Center for Information Industry, Electronic Technology Information Research Institute, China Academy of Telecommunication Research, National Expert Commission for Constructing a Manufacturing Superpower, China Industrial Software Development Alliance Alliance for the Promotion of the Digitization of Industry, Alliance for the Development of Industrial Internet, Smart Manufacturing Promotion Alliance, China Machinery Industry Federation, China Council for the Promotion of International Trade.

→ Prosadit do zákona o zahraničních investicích možnost **podání kvalifikovaného podnětu** například ze strany hospodářských subjektů, organizací občanské společnosti nebo sociálních partnerů, jako jsou odborové svazy tak, jak to navrhuje Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/452 ze dne 19. března 2019, kterým se stanoví rámec pro prověřování přímých zahraničních investic směřujících do Unie.

Pro byznys

→ Poznat možnosti, které nabízí **e-commerce jako nástroj pro vstup na čínský trh**. Přestože čínský trh je velmi konkurenční a komplikovaný, pro evropské/české firmy je zde stále **mnoho příležitostí**. Čínský e-commerce je na výrazně vyšší úrovni a čínští spotřebitelé/prodejci používají kanály, které jsou v západním světě prozatím z různých důvodů nerozvinuté (obchod přes sociální média, livestreaming jako prodejní kanál apod.).

- **Učit se od čínských společností v oblasti obchodních modelů, logistiky a technologií souvisejících s e-commerce.** Řada podniků se někdy oprávněně domnívá, že Čína po technologické stránce západ stále jen dohání. Toto je samozřejmě v mnoha oblastech pravda, ale české firmy mohou na čínském trhu získat zajímavé zkušenosti.

- Zvážit, co může přinést případný vstup na čínský trh s pokročilou technologií a zda je skutečně možné **zabránit transferu klíčového know-how** na čínskou půdu. Ne vždy velikost čínského trhu vyváží případnou ztrátu duševního vlastnictví.

- Mít v záloze **komplexnější strategii pro celý region**, která by počítala s alternativními výrobními zdroji a dodavateli také v jiných zemích jihovýchodní Asie nebo v jiných regionech (**China +2**). Málokterá společnost bude uvažovat o kompletním opuštění čínského trhu, ale určitý management rizik související s výpadky v dodavatelském řetězci je v budoucnosti na místě.

4. USA a jejich pozice v mezinárodním obchodě

Transatlantické partnerství si zachová klíčový význam pro světovou ekonomiku, ale napětí v obchodních vztazích může v dlouhodobém výhledu posilovat, obzvláště pokud se neuzavře vzájemná FTA. Za administrativy Donalda Trumpa se USA začaly soustředit na krátkodobé obchodní zisky na úkor vůdcovství v multilaterálním ekonomickém systému. Změnily také politiku vůči EU.

USA propojují témata mezinárodního obchodu nebo zavedení cel s bezpečností a geopolitickými zájmy. Na příkladě Francie a digitální daně se ukázalo, že umí efektivně pohrozit a postihnout navýšením sazeb u specifických položek v celním sazebníku (např. specifická vína a sýry) konkrétní zemi EU. S možností takového postupu USA je nutné počítat i do budoucna.

USA si vynucují dodržování mezinárodních sankcí vůči třetím zemím (např. Kuba, Irán) také u firem, které v USA nemají sídlo. Komplikace nastávají v situaci, kdy EU vůči některé zemi sankce neuplatňuje nebo je uplatňuje ve výrazně užším rozsahu. V květnu 2019 administrativa prezidenta Trumpa nepřistoupila k dosud pravidelnému odkladu potenciálně nejzávažnějších ustanovení sankčního režimu USA vůči Kubě, což umožnilo první soukromoprávní žaloby na firmy z EU. Toto riziko pro transatlantické vztahy může do budoucna posilovat a globálně působící firmy jej musí brát v potaz.

Pozvolné oslabování transatlantické vazby může zabrzdit nástup Bidenovy administrativy, která může obnovit jednání o zóně volného obchodu, rozvinout spolupráci v regulatorních otázkách a najít řešení otázky vzájemných investic či přístupu k veřejným zakázkám. Pro dlouhodobě funkční institucionalizaci transatlantických vztahů však bude nutné hledat široké kompromisy, které by zajistily dostatečnou podporu také v Kongresu Spojených států. V opačném případě hrozí, že by složité vyjednávání transatlantický konsenzus mohl spadnout pod stůl s nástupem jinak orientované administrativy USA.

Klíčové trendy

Transatlantické partnerství si zachová klíčový význam pro světovou ekonomiku, ale napětí v obchodních vztazích může posilovat.

EU a USA jsou dlouhodobě nejdůležitějšími obchodními partnery a mají k sobě blízko i z hlediska přístupu k mezinárodnímu obchodu.¹³³ Toto partnerství však historicky nevyklučovalo vznik vzájemných obchodních sporů nebo rozepře ohledně přístupu ke specifickým mezinárodním otázkám či způsobu a míře uvalování mezinárodních sankcí na třetí státy. Obě strany se také dosud neshodly na zóně volného obchodu, přestože mezinárodnímu obchodu poslední dvě desetiletí dominoval trend uzavírání obchodních dohod ve stylu „každý s každým“.

Jednání o Transatlantickém obchodním a investičním partnerství (TTIP) začala stagnovat již na konci administrativy Baracka Obamy. Po nástupu Donalda Trumpa se navíc do vzájemných vztahů promítl prezidentův obrat ke krátkodobým obchodním ziskům na úkor budování širokého obchodního systému založeného na pravidlech. Evropská komise ve své zprávě o obchodních a investičních překážkách z roku 2020 poukazuje na následující problematiku oblastí:

- Zavedení cel ze strany USA v objemu 7,5 miliard USD na dovozy z EU v souvislosti s vítězstvím ve sporu o veřejnou podporu Airbusu. Evropská komise předpokládá, že EU bude muset reagovat obdobným způsobem na očekávané rozhodnutí o veřejné podpoře poskytované ze strany USA společnosti Boeing;
- Zákaz dovozu zralých oliv ze Španělska na trh USA kvůli tvrzené veřejné podpoře a dumpingovým cenám;
- Trvání cel na dovoz oceli a hliníku z EU do USA a v lednu 2020 jejich další rozšíření na vybrané derivátové výrobky z těchto materiálů, přičemž obdobné celní povinnosti na dovoz oceli a hliníku, které USA zavedly vůči Mexiku a Kanadě, byly v roce 2019 zrušeny.¹³⁴

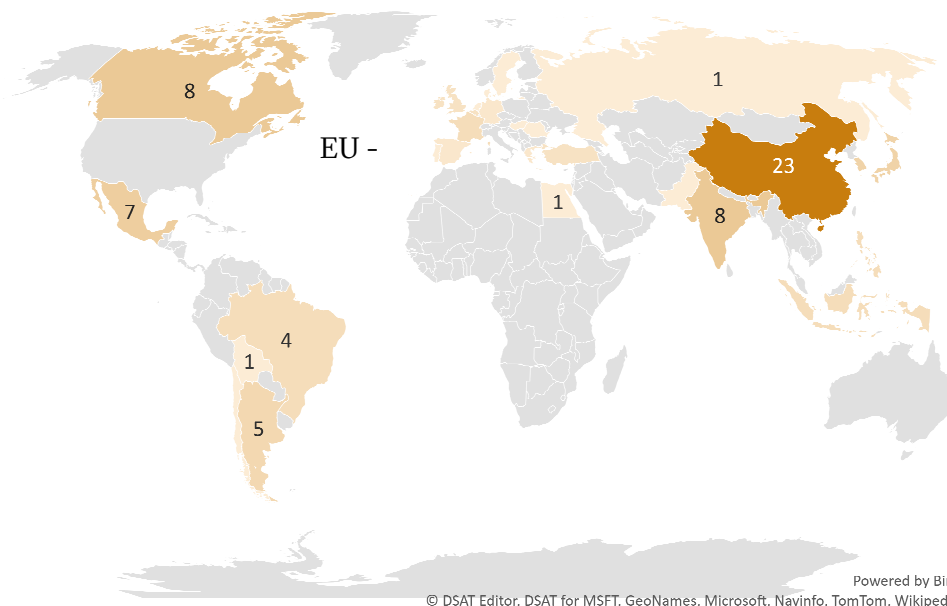
Evropská komise zároveň kritizuje i nedávné obchodní smlouvy, které USA uzavřely. Dohoda mezi USA a Japonskem o zemědělství a obchodu v digitální oblasti ze září 2019 dle Evropské komise nesplňuje standardy WTO na zóny volného obchodu.¹³⁵ Evropská komise kritizuje také restriktivní pravidla o původu automobilových výrobků a automobilových součástí v dohodě mezi USA, Kanadou a Mexikem. Obává se, že takovéto nastavení negativně ovlivní globální výrobní řetězce a zvýší náklady výrobcům a zákazníkům.¹³⁶

Evropská komise poukazuje také na první fázi dohody mezi USA a Čínou z prosince 2019. Velké závazky k odběru výrobků z USA podle Evropské komise narušují tržní prostředí v mezinárodním obchodě a povinnost nediskriminace dle WTO.¹³⁷ Dalším problematickým bodem se může stát americký výklad nově zavedených opatření proti zemím s podhodnocenou měnou a jejich případná aplikace také na volně směnitelné měny zemí EU, zejména na společnou měnu euro.

USA a EU aktivně využívají mechanismů na řešení obchodní sporů ve WTO. Ze 146 amerických otevřených sporů, ve kterých jedna nebo druhá strana figuruje jako stěžovatel nebo respondent, se EU týká 55 případů, což je více než 39 sporů s Čínou.

Obrázek 4: Spojené státy v roli stěžovatele/respondenta před panelem WT

Zdroj: WTO

Důležitým faktorem do budoucna bude, zda se Evropské unii a USA podaří sjednotit postoj vůči reformě WTO a jaký mix hospodářských politik obě strany zaujmou v reakci na pandemii covidu-19. Bez aktivního transatlantického dialogu o přijatých opatřeních nelze vyloučit nárůst vzájemného osočování z ochranářství, což by mohlo negativně ovlivňovat obchodní spolupráci. Klíčové bude institucionalizovat dialog o regulatorních otázkách a dohodnout soubor pravidel pro obchodní výměnu. Déle trávající pokračování absence obchodní dohody mezi EU a USA může do budoucna vysílat negativní signál o síle transatlantických vazeb jak dovnitř, tak i ven. Může vést k odstředivým tendencím v transatlantických vztazích a vytváření paralelních regulatorních systémů pro nové technologie, což může znesnadňovat vzájemnou hospodářskou spolupráci.

USA se za administrativy Donalda Trumpa začaly soustředit na krátkodobé obchodní zisky na úkor vůdcovství v multilaterálním ekonomickém systému.

Svět se stále více stává multipolárním. Barack Obama budoval a posiloval v mezinárodním obchodě plurilaterální (TPP, TTIP) a multilaterální (WTO) instituce, které by do budoucna zajistily fungování mezinárodního ekonomického systému založeného na pravidlech reflektujících hodnotový systém Spojených států. Donald Trump tento přístup opustil. Do popředí vystoupilo využití unilaterální síly a upřednostnění krátkodobější perspektivy k posílení postavení USA ve světové ekonomice. USA tak ustoupily od dohody TPP a v důsledku vývoje vztahů s EU došlo ke zmrazení jednání o TTIP.

V multilaterální oblasti se USA rozhodly blokovat jmenování členů odvolacího panelu WTO, které v prosinci 2019 vyústilo v jeho efektivní zablokování. EU a další státy reagovaly vytvořením alternativní metody rozhodování sporů na půdorysu WTO, na kterém se USA nepodílí. Tato situace zvýraznila potřebu reformy WTO. EU avizuje ochotu na změně WTO s USA nadále spolupracovat,¹³⁸ či dokonce zdůrazňuje roli USA jako hlavního partnera pro tuto reformu.¹³⁹ EU potřebuje USA, coby svého blízkého obchodního a investičního partnera, udržet v systému založeném na pravidlech, které obě strany sdílí. Zájmy USA a EU se v mezinárodním

obchodě navíc významně překrývají, například v tlaku na další otevírání trhů třetích států, které v rámci WTO v posledních dekádách ustrnulo.

Obrat od dlouhodobých zájmů na udržování vůdcovství v multilaterálním systému směrem ke krátkodobějším ekonomickým a bezpečnostním cílům nemusí být omezen na Trumpovu administrativu a zůstává otázkou, zda a v jakém rozsahu jiné administrativy v Bílém domě v budoucnu otočí kormidlo jiným směrem.¹⁴⁰

USA efektivně prosazují své zájmy odděleně i vůči jednotlivým státům EU a s tímto postupem je nutné počítat i do budoucna.

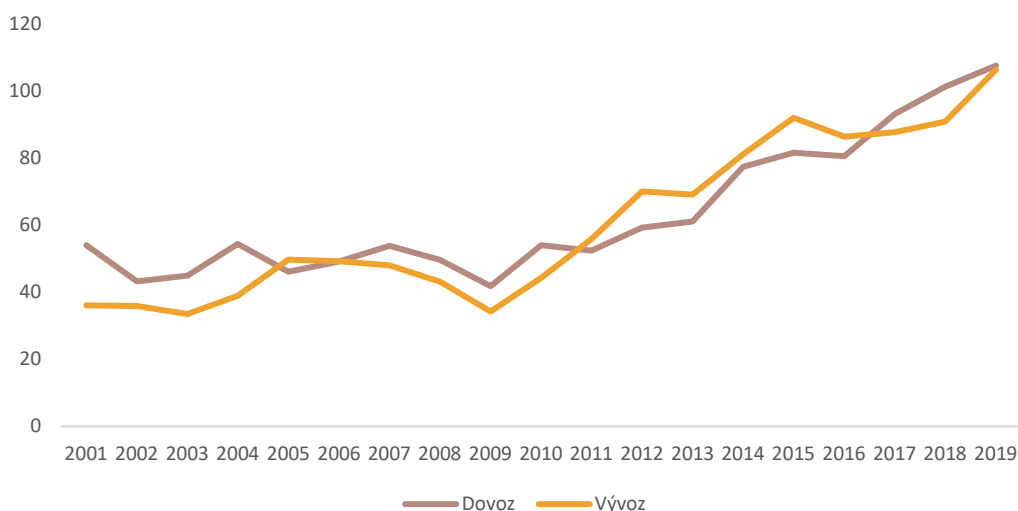
USA a další velmoci, na rozdíl od EU, při jednáních v mezinárodních vztazích vytvářejí na druhou stranu tlak prostřednictvím propojování témat mezinárodního obchodu, bezpečnosti a geopolitických zájmů. V EU jsou tyto sféry institucionálně oddělené, když společnou obchodní politiku a celní unii vytváří státy EU jednotně, prostřednictvím unijních institucí, zatímco bezpečnostní a geopolitické zájmy zůstávají u jednotlivých zemí EU různé.¹⁴¹

Reakce USA vůči Francii po zavedení digitální daně ukazuje, že USA umí efektivně pohrozit a postihnout navýšením sazeb u specifických položek v celním sazebníku (např. specifická vína a sýry) konkrétní zemi EU, aniž by změnou byly dotčeny i další země EU. Tím je na zacílenou zemi vyvíjen tlak, aby ustoupila ze své politiky (odložení účinnosti digitální daně v případě Francie), a nečelila tak ekonomickým dopadům.

Obdobné hrozbě mohou čelit v souvislosti s projednáváním digitální daně v ČR také čeští exportéři. U.S. Trade representative v souvislosti se zvažovaným zavedením digitální daně ČR také vyšetřuje.¹⁴² Obavy z odvetných cel vyjádřila řada předních českých firem exportujících do USA, například výrobce zdravotnických lůžek Linet. Evropská komise ve své zprávě o obchodních a investičních překážkách oznámila, že bude postup USA více sledovat, protože ho považuje za jednostranný a nesouladný se systémem mezinárodních obchodních pravidel.¹⁴³

Obchodní výměna mezi ČR a USA dlouhodobě roste. Do USA se exportuje zboží s vyšší přidanou hodnotou. Trh USA je pro řadu exportérů otázkou prestiže a úspěšná spolupráce s firmami v USA otevírá dveře pro vývoz do dalších zemí. Proto obchodní neshody stejně jako usnadnění pravidel obchodu české exportéry významně ovlivní. Během vyjednávání TTIP se ukázalo, že ČR s USA nemá tolik třecích ploch jako jiné země EU, přesto otázka zemědělství, výroby aut, ICT a energetiky zůstane i do budoucna klíčová pro další dialog.

Graf 14: Americký dovoz do ČR, český vývoz do USA, 2001–2019, mld. CZK

Mezinárodně působící firmy musí při svém strategickém rozhodování zohlednit možné extrateritoriální účinky sankcí USA.

USA si vynucují dodržování mezinárodních sankcí vůči třetím zemím (např. Kuba, Irán) i u firem, které v USA nemají sídlo. Komplikace se mohou objevit, pokud EU vůči některé zemi sankce neuplatňuje, nebo je uplatňuje ve výrazně užším rozsahu jako v případě Iránu v souvislosti s dohodou o jaderném programu, od které USA odstoupily. České firmy se pak nemusí sankcemi USA řídit a mohou s danou třetí zemí legálně obchodovat. V důsledku takového obchodu pak ale Spojené státy mohou například zakázat vstup na americké území manažerům těchto firem a jejich rodinným příslušníkům.

V případě legislativy Cuban Liberty and Democratic Solidarity Act (známý též jako Helms Burton Act) mohou subjekty se státní příslušností USA (americké firmy nebo kubánští emigranti s americkým občanstvím), kterým kubánský režim po roce 1959 znárodnil majetek, zažalovat společnosti, které s Kubou obchodují. Účinnost těchto ustanovení (oddíl III. Helms Burtonova zákona) byla prezidenty USA Clintonem, Bushem mladším a Obamou, mimo jiné i z obav o možné narušení transatlantických vztahů, pravidelně odkládána.¹⁴⁴

V květnu 2019 však prezident Trump účinnost neodložil a příslušná ustanovení po více jak dvaceti letech nabyla účinnosti. V prvním roce nenásledovala předpokládaná záplava žalob a bylo zahájeno jen kolem dvou desítek soudních řízení. Předpokládá se, že potenciální žalobce z řad fyzických osob mohou odrazovat vysoké soudní výlohy ve spojení s vidinou omezených výnosů. Korporace s většími potenciálními nároky spory s jinými korporacemi z EU nezačínají kvůli obavě ze ztráty svých dosavadních či potenciálních obchodních partnerů.¹⁴⁵ Jedním z důvodů dosud nízkého počtu žalob ze strany fyzických osob mohou být také nevyjasněné právní otázky děditelnosti uplatnitelného nároku.¹⁴⁶

Přesto se dle statistik obchodní rady Kuba-USA z října 2020 do pozice žalovaných dostalo celkem 8 firem z EU, a to z oblasti bankovníctví (Société Générale, S.A.), letecké dopravy (španělská Iberia Airlines S.A.), dále hotelové řetězce (španělský řetězec Meliá), cestovní kanceláře a cestovní srovnávače (nizozemský Booking.com B.V. a Booking Holdings, Inc. a německé Trivago GmbH) či provozovatelé výletních lodí.¹⁴⁷ USA začaly zároveň vůči občanům EU využívat také oddíl IV. Helms Burtonova zákona a zakazovat vstup na své území vybraným předním manažerům dotčených firem.¹⁴⁸

Na legislativu obsahující extrateritoriální mezinárodní sankce odpověděla EU již v roce 1996 přijetím tzv. blokačního nařízení EU č. 2271/96, které subjektům z EU přímo zakázalo dodržet vymezená ustanovení sankcí USA s extrateritoriální působností.¹⁴⁹ Z tohoto zákazu jsou přípustné za stanovených podmínek výjimky pro případ, že by nesplnění ustanovení práva USA dotčené firmě způsobilo vážné poškození jejích zájmů.¹⁵⁰

Subjekty z EU, které případně budou v USA postižené žalobou založenou na extrateritoriálním ustanovení USA, mají na základě uvedeného blokačního nařízení EU možnost domáhat se kompenzace oproti těm soukromým subjektům, které z jejich postihu v USA získaly prospěch, například tedy proti firmě, která by v USA vůči nim úspěšně uplatnila svůj nárok dle Helms Burtonova zákona.¹⁵¹ Dosud toto ustanovení žádný ze subjektů z EU nepoužil,¹⁵² ale s ohledem na probíhající řízení dle Helms Burtonova zákona je pravděpodobné, že první takové případy se mohou v EU brzy objevit.

Podmínky nastavené v blokačním nařízení EU tak mají působit zejména na motivaci potenciálních žalobců v USA, aby rozhodnutí využít extrateritoriálních účinků sankcí zvažili i s ohledem na možné dopady na jejich aktivity v EU. Dosavadní zkušenosti s účinností Helms Burtonova zákona nasvědčují tomu, že velké korporace mohou blokační nařízení brát při svém rozhodování v potaz.

USA a EU na sebe vzájemně míří legislativními opatřeními velmi zásadní povahy, která představují latentní zdroj právních a obchodních sporů. Pro globálně

působící firmy je s ohledem na významnost obou trhů velmi problematické vzdorovat ustanovení ze strany USA nebo EU. Globálně působící firmy z USA budou pravděpodobně odrazovány od využití soukromoprávních titulů zřízených na základě extraterritoriálních účinků sankcí USA.

Zároveň ale také platí, že globálně působící firmy jsou silně motivovány nepodnikat takovým způsobem, který by extraterritorialitu sankcí USA nebral v potaz. Trh USA pro globálně působící firmy většinou bývá mnohem významnější než trh třetí země, která je předmětem sankcí. Příkladem je mezinárodní platební systém SWIFT, jehož ústředí sídlí v Belgii a který v listopadu 2018 pod tlakem administrativy USA odpojil iránské banky ze svého systému, aniž by k tomu byl nucen ze strany práva EU.¹⁵³

Nástup Bidenovy administrativy může zabrzdit pozvolné oslabování transatlantické vazby, pokud se podaří nalézt způsob, jak transatlantické partnerství institucionalizovat.

Nového prezidenta Spojených států Joea Bidena¹⁵⁴ lze vnímat jako politika se silným vztahem k transatlantické vazbě. Lze očekávat, že nasměruje politiku USA více k multilaterální spolupráci, aktivnímu zapojení USA do problematiky ochrany klimatu a obnoví společný postup s evropskými státy vůči Iránu. Zároveň lze předpokládat, že se vrátí k podpoře evropské integrace, což s výjimkou Donalda Trumpa byla alespoň v rétorické rovině konstanta zahraniční politiky Spojených států od druhé světové války.¹⁵⁵

Jako viceprezident Baracka Obamy podporoval Biden evropskou integraci, což potvrdil i v symbolickém projevu v Evropském parlamentu v květnu 2010. V Obamově administrativě vyvažoval sílíci orientaci na Asii a na domácí záležitosti. Evropě se tak nabízí možná jedna z posledních příležitostí, jak využít transatlanticky orientovaného prezidenta USA a nalézt dohodu na institucionalizaci vzájemných vztahů.

V předchozích oddílech této studie byly popsány některé kroky administrativy Donalda Trumpa, jimiž byly transatlantické vztahy narušovány. Při slabosti multilaterálního systému a neexistenci transatlantické obchodní dohody nebylo možné těmto krokům předcházet institucionalizovaným dialogem a reagovat na ně funkčním systémem rozhodování sporů. Z toho důvodu lze předpokládat, že obě strany budou chtít transatlantické vztahy do budoucna opřít o soubor vzájemně dohodnutých pravidel, obnovit jednání o zóně volného obchodu, rozvinout spolupráci v regulačních otázkách a najít řešení otázky vzájemných investic.

Po pandemii covidu-19 se na obou stranách Atlantiku dostanou do diskuse o obchodní politice aspekty, jako je zachování pracovních míst či vytváření strategické autonomie, které ovšem nemusí být na překážku nalezení dohody. EU má jedny z nejvýše nastavených standardů ochrany pracovního trhu, sociálního zabezpečení a ochrany životního prostředí. Pokud se USA pod Bidenovou administrativou posunou tímto směrem, může se naopak z EU stát jeden z mála možných partnerů, se kterým by USA mohly prohlubovat obchodní vztahy bez obav z regulačního a sociálního dumpingu.

Lze také očekávat, že obě strany zareagují na hospodářský útlum expanzivní rozpočtovou politikou. Související veřejné investice opět nastolí otázku, v jaké míře jsou veřejné zakázky jedné strany otevřené pro dodavatele z druhé strany Atlantiku. Evropská komise v době jednání o dohodě TTIP považovala systém zadávání veřejných zakázek USA, který upřednostňuje domácí dodavatele zboží a služeb před zahraničními, za významné omezení vzájemného obchodu. Proto pokládala otevření trhu s veřejnými zakázkami, včetně sub-federální úrovně USA, za důležitý předpoklad úspěšného dokončení jednání o dohodě TTIP.¹⁵⁶

Veřejné zakázky jsou v EU ve srovnání s USA dlouhodobě přístupnější zahraničním dodavatelům, což reflektuje i otevřenost veřejných zakázek EU a USA

dle závazků v plurilaterální dohodě GPA při WTO.¹⁵⁷ EU přesto byla v souvislosti s jednáním o TTIP kritizována za to, že otevřenost zahraničním nabídkám při zadávání veřejných zakázek sice existuje ve formální rovině, ale v praxi se stále i v EU vyskytují bariéry, které přístup zahraničních účastníků k veřejným zakázkám fakticky omezují.¹⁵⁸

Při jednáních o TTIP za Baracka Obamy se hovořilo o vytvoření orgánu pro regulatorní spolupráci, kde by obě strany s předstihem komunikovaly o chystaných regulatorních opatřeních a zajistily tak větší kompatibilitu regulatorních úprav.¹⁵⁹ Proti této formě spolupráce zaznívala ostrá kritika ze strany některých nevládních organizací v EU, které se obávaly prodloužení legislativního procesu nebo oslabení/zdvojení regulatorních pravidel v EU.¹⁶⁰ Případ zavádění digitální daně ve Francii však ukázal, že neexistence orgánu pro regulatorní spolupráci nezamezí americkému tlaku na regulatorní či daňovou legislativu přijímanou v členských státech EU. S tímto tlakem je naopak nutné reálně počítat.

Institucionalizace transatlantické spolupráce v regulatorních otázkách by mohla zajistit větší transparentnost vzájemné komunikace a zapojení sociálních partnerů, spotřebitelských organizací a dalších nevládních subjektů. Institucionalizovaná spolupráce by navíc mohla sloužit i k vytváření kompatibilních regulatorních pozic, které by následně mohly být prosazovány i na multilaterální úrovni (WTO či mezinárodní fóra zabývající se standardizací).

S nástupem Joea Bidena by novou dynamiku mohla získat i připravovaná iniciativa EU pro reformu WTO. Evropská komise při přípravě reformy zdůrazňuje potřebu stability, předvídatelnosti a důvěryhodnosti WTO jako rámce pro mezinárodní správu hospodářských záležitostí založeného na pravidlech.¹⁶¹ EU a USA mají dlouhodobě shodný zájem na otevírání třetích trhů mezinárodnímu obchodu. EU proto usiluje o spojení sil s USA při reformě WTO. Představitelé Evropské komise při návštěvě USA v září 2020 podkryli následující priority:

- Systém pravidel WTO z roku 1995 je potřeba přizpůsobit aktuální členské základně 165 států s rozdílnými zájmy a různým stadiem ekonomického rozvoje. Zvláštní pozornost by měla být věnována veřejným podporám v průmyslu, které jsou s ohledem na aktuální globální ekonomickou situaci ve velkém rozmachu, a hrozí, že bez existence efektivních multilaterálních pravidel povedou k odvetným opatřením a eskalaci protekcionismu v celém světě.
- Pravidla WTO by nově měla vytvořit prostor pro multilaterální řešení digitálního obchodu. WTO by se měla zapojit i do řešení dalších globálních otázek, jako je klimatická změna a umožnění přenosu čistých technologií mezi státy.
- Reforma systému rozhodování sporů by se neměla týkat jen odblokování odvolacího panelu WTO, ale měla by se zaměřit také na nápravu přílišné zdlouhavosti rozhodovacího procesu. Součástí reformy by mělo být také větší zapojení sekretariátu WTO do monitorování dodržování pravidel mezinárodního obchodu, čímž by se předcházelo sporům mezi státy WTO.¹⁶²

EU a USA mají dlouhodobě shodný zájem na otevírání trhů třetích států mezinárodnímu obchodu. S nástupem administrativy Joea Bidena by mohlo dojít k rozšíření průsečíků v přístupu obou stran k WTO, včetně klimatické otázky. Limitem Bidenovy administrativy ve spolupráci s EU na transatlantické dohodě i reformě WTO se ovšem může stát případně republikánský Senát a také frakce uvnitř demokratické strany, které působí výrazně více nalevo od centristických pozic zastávaných Joeem Bidenem. Pro funkční transatlantické vztahy bude nutné hledat široké kompromisy, které by zajistily dostatečnou podporu také v Kongresu Spojených států. V opačném případě hrozí, že by složitě vyjednávaný transatlantický konsenzus mohl spadnout pod stůl s nástupem jinak orientované administrativy USA.

Dánsko, Irsko a Rakousko v kontextu vztahů s USA

Dánsko

Dánsko má tradičně silné vztahy s USA, které jsou po EU největším exportním trhem pro dánské firmy. Dánsko je členem NATO a s USA má silnou obrannou vazbu také prostřednictvím letecké základny American Air Force v Pituffiku v dánském Grónsku. Podle představitelů dánské vlády by na budování kritické infrastruktury 5G mělo Dánsko spolupracovat pouze se spojenci v oblasti bezpečnosti.¹⁶³ Mezi výrazné proamerické kroky lze považovat i dánské zablokování legislativy o digitální dani v EU. Dánsko odmítlo směrnice EU o digitální dani z důvodů obav o dopady na exportéry v důsledku odvetných opatření USA.¹⁶⁴

Dánský zastupitelský úřad v USA spolu s konfederací dánského průmyslu Dansk Industri připravily souhrnnou publikaci, která představuje dánskou stopu v USA a zdůrazňuje, že v USA bylo vytvořeno 123 000 pracovních míst, a to přímo přítomností dánských firem (74 700 míst) a exportem do Dánska (48 300 míst).¹⁶⁵ Firmy z USA přímou přítomností v Dánsku vytvoří 37 850 pracovních míst a dánští exportéři do USA zaměstnávají v Dánsku 63 400 osob, celkem tedy 101 250 pracovních míst v Dánsku, tedy o 21 750 méně, než je tomu v opačném směru.¹⁶⁶

Dánsko se na konci roku 2019 zapojilo do projektu (The EU-Iran Instrument in Support of Trade Exchanges, INSTEX) umožňujícího provádět transakce s iránskými firmami navzdory sankcím USA.¹⁶⁷ Dánský farmaceutický gigant Novo Nordisk otevřel v roce 2020 linku na výrobu inzulinu v Iránu.¹⁶⁸ Tento projekt byl umožněn humanitárními a medicínskými výjimkami ze stávajících sankcí USA vůči Iránu, ale projekt byl v důsledku sankcí limitovaný v oblasti financí či souvisejících IT služeb.

Dánsko v posledních letech v zájmu posílení ekonomických aktivit výrazně posilovalo své zastoupení v USA, když otevřelo generální konzulát v Houstonu (Texas) a Palo Altu (Kalifornie) a novou pobočku dánského inovativního centra v Bostonu.¹⁶⁹ Dále zřídilo pozici technologického velvyslance, který má v Silicon Valley na starosti komunikaci s globálními technologickými firmami. Dánský zastupitelský úřad v USA poskytuje obsáhlé informace o ekonomice USA a přístupu na trhy jednotlivých států v souvislosti s pandemií covidu-19.¹⁷⁰

Irsko

Irsko si zachovává významný vliv na politiku USA díky své diaspoře. Otázka režimu na hranici mezi Severním Irskem a Irskou republikou v souvislosti s brexitem se stala předmětem politiky USA. Za hranici bez fyzických kontrol se postavili jak představitelé kongresu, tak nový prezident Joe Biden, který má irské předky. Irsko přitom díky mixu kulturních a jazykových dispozic spolu s výhodným daňovým režimem pro holdingové společnosti dokázalo přilákat sídlo evropských i světových centrál řady globálních IT společností, které pochází z USA.

Vládní organizace pro podporu exportu Enterprise Ireland zpracovala pro své klienty, kteří chtějí expandovat do USA, podrobný průvodce, který obsahuje řadu konkrétních doporučení, od uzpůsobení jazyka americké angličtině a vnímání lokálních rozdílů na trhu USA přes vysvětlení různých způsobů navázání kontaktů až po rozbor hlavních sektorových příležitostí pro irské firmy.¹⁷¹

Enterprise Ireland dále nabízí svým klientům řadu konkrétních služeb a) před vstupem na trh USA (např. posouzení obchodních příležitostí v konkrétním případě či strategie vstupu na trh USA, doporučování vhodných prodejních kanálů, analýza konkurentů na trhu USA); b) podporu na trhu USA (např. pomoc s kontaktováním obchodních partnerů a úřadů, identifikace potenciálních partnerů, pomoc se zajišťováním referencí) a c) organizaci obchodních akcí (např. organizace výprav nákupčích z USA do Irska, znalostní semináře pro exportéry, networkingové události s obchodními kontakty).¹⁷²

Irsko se v predikcích ekonomického dopadu případného uzavření dohody TTIP spolu se Spojeným královstvím řadilo mezi státy EU, které měly z

transatlantického partnerství nejvíce získat jak v oblasti růstu HDP, tak růstu mezd a zaměstnanosti.¹⁷³ Po odchodu Spojeného království z EU se Irsko může stát důležitým aktérem pro případné obnovení jednání o transatlantickém partnerství.

Rakousko

Jednáním o dohodě TTIP v Rakousku dominoval široký proud složený ze zástupců odborů, katolické církve, anti-globalistických a anti-kapitalistických aktivistů, který zdůrazňoval negativa transatlantické dohody a měl širokou podporu médií.¹⁷⁴ Zástupci podnikatelské sféry se do debaty nezapojili včas a posléze již neměli prostor jít proti uvedenému hlavnímu proudu. Věcná debata o odstraňování bariér z pohledu podnikatelů byla minimální, přestože USA je pro rakouské firmy významnou exportní destinací a o tamní trh se zajímají i rakouské stavební firmy.

Za Trumpa Rakousko nevyloučilo účast Huawei z výstavby 5G sítí, zavedlo a vybírá od roku 2020 digitální daň a rakouský koncern OMV se významným způsobem podílí na budování plynovodu Nord Stream 2.¹⁷⁵ V souvislosti se zavedením digitální daně se Rakousko spolu s EU, ČR a dalšími státy stalo předmětem vyšetřování amerického úřadu U.S. Trade representative.¹⁷⁶

WKO ve svém pozičním dokumentu k reformě WTO z února 2019 zdůrazňuje potřebu, aby nový systém zahrnoval USA coby významného obchodního partnera EU a za tím účelem navrhuje i vstřícné kroky v podobě zřízení klíčové role USA při obsazování odvolacího panelu, pokud dojde k odblokování jejich pozice.¹⁷⁷

Doporučení

Pro politické činitele

→ Připravit se na možné obnovené jednání TTIP tak, aby Česká republika byla schopná **včas formulovat své postoje a hájit své zájmy na základě aktualizovaných analýz reflektujících nová jednání**. Je vhodné včas zahájit širokou odbornou debatu za účasti sociálních partnerů a znát české pozice a priority již pro případ vydání obnoveného mandátu pro vyjednavče za EU.

→ **Zvážit výhody hlubší institucionalizace regulatorní spolupráce v transatlantických vztazích**, která by mohla zajistit větší transparentnost vzájemné komunikace o regulatorních otázkách a zapojení sociálních partnerů, spotřebitelských organizací a dalších nevládních subjektů. Institucionalizace transatlantické spolupráce by navíc mohla sloužit k vytváření kompatibilních transatlantických regulatorních pozic, které by následně mohly být prosazované i na multilaterální úrovni (WTO či mezinárodní fóra zabývající se standardizací).

→ **Vyvíjet diplomatické úsilí ke snížení rizika odvetných opatření při přijímání zásadních kroků, které jsou v USA přijímány nesouhlasně** či jsou považovány za diskriminační (např. zavedení digitální daně s nastavením vysokých kvalifikačních předpokladů založených na celosvětových tržbách IT firem). Při rozhodování by pak stát měl mít k dispozici analýzu potenciálních přínosů zvažovaného kroku a posoudit, zda vyvažují potenciální důsledky odvetných opatření ze strany USA pro české exportéry.

Pro obchodní asociace a komory

→ **Prezentovat ČR v USA v pozitivním světle z hlediska aktuální politiky USA**. Aktuálně lze uvažovat například o využití inovativních zdravotnických a ochranných pomůcek v boji s pandemií covidu-19 či o prezentaci zaměřené na vzájemné příležitosti v souvislosti s očekávaným příklonem administrativy Joea Bidena k tématu ochrany klimatu. Dále představit exportní či investiční příležitosti v transatlantických vztazích v oblasti energeticky, boji se suchem či protipovodňovými opatřeními.

→ **Aktualizovat pozice a připravit komunikační strategii pro případ obnoveného jednání o TTIP a přispívat tak k udržení maximálně věcné debaty**.

Pro byznys

→ **Brát zřetel na možné extraterritoriální účinky sankcí USA při uspořádání svého globálního působení** a zcela se tak vyhnout nutnosti řešit jejich dopad. Firmy, na které přesto dopadnou sankce USA zahrnuté do rámce tzv. Blokačního nařízení EU č. 2271/96, ve znění pozdějších změn, by měly **aktivně využívat všech možností dle tohoto nařízení**, včetně žádosti o náhradu škody či možnosti získat svolení požadavkům USA vyhovět, pokud by je odmítnutí vážně poškodilo.

5. Období po pandemii covidu-19

Pandemie covidu-19 a související opatření přinesou propad ekonomiky a obrovský tlak na veřejné finance. EU a další světové ekonomiky budou klást důraz na svou strategickou odolnost (resilience) v obdobných krizích, a lze proto očekávat větší důraz na posilování výrobních kapacit ve strategických odvětvích.

Vlivem první vlny pandemie nastaly dosud největší výpadky v globálních výrobních řetězcích. Společnosti jsou tak pod tlakem diverzifikovat své dodávky, aktivovat rezervy a plánovat výrobu s ohledem na nové podmínky.

Zároveň lze očekávat, že v důsledku pandemie bude sílit tlak veřejného sektoru, aby společnosti podstatnou část své výrobní kapacity ve strategických odvětvích, jako je farmaceutický průmysl, přemístily přímo na trhy, na které dodávají své produkty.

EU bude pravděpodobně do budoucna rozvíjet model tzv. „otevřené strategické autonomie“, který kombinuje asertivitu EU při posilování kapacit důležitých pro její zájmy a hodnoty, s otevřenou spoluprací s partnery po celém světě. V následujících letech tento model zformují další konkrétní kroky a lze předpokládat postupné vzájemné vymezování aspektu otevřenosti a autonomie. Přílišný důraz na autonomii by mohl vést k posilování protekcionismu v globálním měřítku s dopady na ekonomický růst.

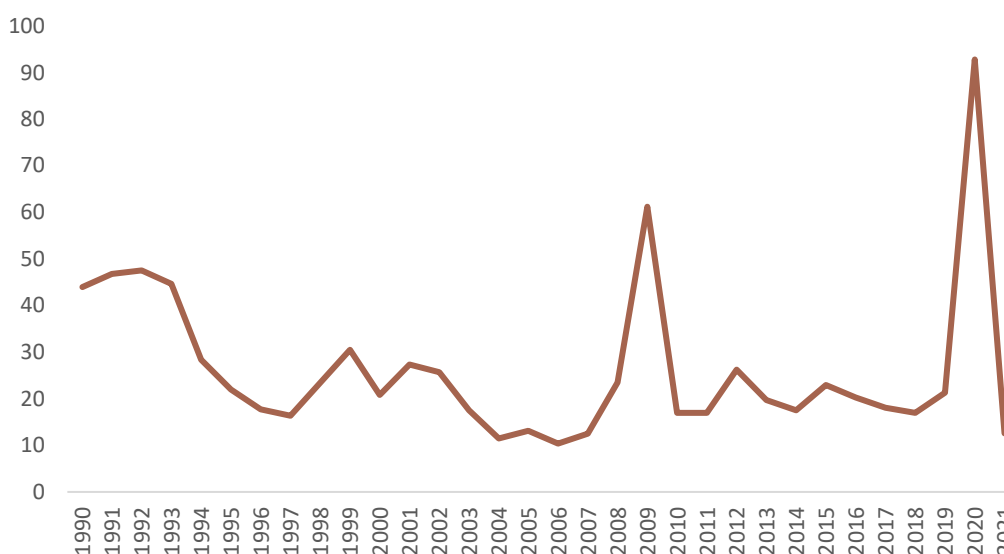

Klíčové trendy

Světovou ekonomiku čeká propad s možným oživením po zmírnění zdravotních rizik.

Světová ekonomika signalizovala zpomalení již v roce 2019 a tuto tendenci ještě dále prohloubila epidemie covidu-19. Světová banka očekává v roce 2020 propad globální ekonomiky o 5,2 %. Přes výrazně expanzivní rozpočtovou politiku se jedná o nejhlubší recesi za posledních 100 let. Evropská komise očekává propad v EU o 8,3 %. Ekonomické zpomalení tak bude výraznější než v běžném hospodářském cyklu a zotavení může vzhledem k dalším vlnám šíření viru trvat několik let.

Graf 15: Podíl ekonomik v recesi v roce 2020

Zdroj: Světová banka

V souvislosti s délkou a trváním krize panuje nejistota, kterou doprovází stárnutí populace, rostoucí protekcionismus a slábnoucí mezinárodní obchod, což představuje riziko jak pro zaměstnanost, tak pro cenovou stabilitu. Zpomalení také vytváří obrovský tlak na veřejné finance. Veřejný dluh EU (86 % HDP) vzroste a otestuje limity fiskálních a monetárních politik v EU. Pandemie je největším testem finančního systému po krizi v roce 2008. Následkem epidemie riziková aktiva zkolabovala, tržní volatilita narostla a očekávané neplnění závazků navýšilo úvěrová rizika. Vlády po celém světě nastartovaly pomoc pro zajištění přístupu ke kapitálu a likviditu na trhu.

Teritoriálně by mírný růst mohla udržet Čína, i když výrazně nižší než v posledních desetiletích. Sektorově by navzdory pandemii měly zaznamenat růst zejména obory jako digitální služby a farmacie (i když i zde může být růst spojen jen s určitými segmenty jako vývoj vakcíny, léky na respirační choroby a zdravotní pomůcky, zatímco jiné segmenty mohou klesat v důsledku odkládání zdravotních úkonů na dobu po pandemii). Ostatní sektory budou čelit převážně hospodářskému poklesu.

EU a další světové ekonomiky budou klást důraz na svou strategickou odolnost (resilience) v obdobných krizích. Globální dodavatelské řetězce se vlivem událostí spojených s covidem-19 změní jen částečně.

Na jaře 2020 došlo v důsledku epidemie covidu-19 k dosud největším výpadkům v globálních výrobních řetězcích a index nákupních manažerů (Purchasing Managers' Index, PMI) indikoval největší pokles za posledních 20 let.¹⁷⁸ Mezi hlavní důvody

výpadků dodávek lze řadit problémy v přepravě způsobené omezením pohybu osob přes hranice, celní omezení a nedostatečné dodávky od distributorů.¹⁷⁹

Nabídkový šok, který začal v Číně v únoru, následovaný poptávkovým šokem poté, co se světová ekonomika uzavřela, poukázal na slabá místa ve výrobních strategiích a dodavatelských řetězcích firem po celém světě. Krátkodobá obchodní omezení a nedostatek léků, kritických zdravotnických materiálů a dalších produktů tyto slabosti jen zdůraznily.

Tento vývoj společně s obchodní válkou mezi Spojenými státy a Čínou nastartoval růst ekonomického nacionalismu. Výrobci se dnes nacházejí pod velkým politickým a konkurenčním tlakem, aby navýšili produkci na domácích trzích, zvýšili zaměstnanost, zredukovali svou závislost na rizikových zdrojích a přehodnotili zásoby držené v globálních dodavatelských řetězcích.

Některé základní trendy však covid-19 nezměnil a nezmění. Spotřebitelé stále budou chtít nakupovat za nízké ceny, o to více v dobách recese. Výrobci nebudou moci zvýšit ceny jen proto, že přesunuli svou výrobu na domácí trhy. Stále se musí vyrábět efektivně a rozumně využívat dostupný kapitál. Hlavní výzvou se tedy stane hledání strategie, která by firmám umožnila posílit odolnost jejich dodavatelského řetězce a zároveň si zachovat konkurenceschopnost. Lze očekávat, že výpadky ve výrobních řetězcích budou reflektovat v první řadě samotné firmy, které se pod přirozeným tržním tlakem přizpůsobí nastalé situaci diverzifikací dodávek, aktivováním rezerv a plánováním výroby s ohledem na nové podmínky.

Tlak na odchod firem z oblasti jihovýchodní Asie zpět do Evropy bude narážet na neochotu firem takový krok udělat kvůli vyšším výrobním nákladům (hlavní důvod předchozího offshoringu). Zároveň přebudování výrobních řetězců je časově náročné a vyžaduje vysoké investice, které nemusí být v nastalé ekonomické a fiskální situaci dostupné veřejnému ani soukromému sektoru.¹⁸⁰

Masová veřejná podpora znovubudování průmyslových odvětví v EU může narazit na pravidla mezinárodního obchodu a být předmětem řízení při WTO.¹⁸¹ Zároveň lze očekávat, že by regiony postižené odlivem průmyslu v důsledku reshoringu směrem do Evropy reagovaly odvetnými opatřeními. Pokud by se trend k akcentování resilience a soběstačnosti projevoval také větším protekcionismem na straně jednotlivých států uvnitř EU, znamenalo by to vážné ohrožení pro otevřenou českou ekonomiku, která je plně integrovaná do výrobních řetězců na vnitřním trhu.

Obchodní válka mezi Čínou a Spojenými státy motivovala řadu firem k přijetí strategie Čína+1, tedy k diverzifikaci výroby v rámci regionu jihovýchodní Asie například do Vietnamu, Indonésie nebo Thajska. Události jako tsunami v roce 2004 nebo asijská finanční krize však hovoří pro radikálnější geografickou diverzifikaci. Stále více tedy může dávat smysl získávat část klíčových dodávek přímo v regionu, který je nejbližší finálnímu spotřebiteli. Proto americké firmy uvažují o přesunu výroby do Mexika a střední Ameriky. V případě evropského trhu by z tohoto trendu mohly nejvíce získat země jako Turecko nebo Ukrajina. Čínské firmy, které si přejí ochránit svůj podíl na trhu, se již nyní dívají do Egypta, Etiopie, Keni, Barmy nebo na Srí Lanku.¹⁸²

Do výše uvedené úvahy také vstupuje faktor nových technologií (pokračující automatizace, robotizace a digitalizace průmyslu), které mohou prostřednictvím snižování výrobních nákladů podpořit rozhodnutí o návratu firem na domácí trhy, protože výhody ekonomik s nízkou cenou práce již nemusí být v takové míře relevantní jako předtím.

Snadněji půjde přesunout výrobu produktů s nižší přidanou hodnotou, tedy nábytek, oblečení nebo zboží pro domácnost, jejichž výroba závisí jen na základních surovinách - látkách, dřevě a plastu. Bude však nesrovnatelně těžší najít alternativního dodavatele pro sofistikovanější výrobu a elektroniku. Právě zde se mohou objevit zajímavé příležitosti také pro ČR. Například řada největších taiwanských výrobců elektroniky v Číně dnes hledá lokality blíže evropskému a americkému trhu, ve kterých by mohli vytvořit novou výrobní základnu a rozmělnit tak svou závislost na Číně.

Je však třeba zdůraznit, že z mnoha důvodů zahraniční společnosti Čínu v post-COVID době neopustí. Přestože řada výrobců bude diverzifikovat do jiných regionů, udrží si svou přítomnost na čínském trhu, protože zároveň vyrábí také pro čínské spotřebitele. General Motors vyrobí a zároveň hned prodá téměř 40 % svých aut na čínském trhu.¹⁸³ Pro Apple je Čína třetím nejdůležitějším trhem.¹⁸⁴ Pro tyto společnosti nemusí relokace dávat hospodářský smysl.

V některých odvětvích je také velmi malé množství alternativ k Číně. Čína, pro svou schopnost sofistikované výroby a stále ještě relativně levné pracovní síly, představuje jedinečného hráče. Země jako Thajsko, Vietnam nebo Kambodža mají stále ještě velmi limitované kapacity k nahrazení Číny. Stejně tak infrastruktura v jihovýchodní Asii je poměrně křehká ve srovnání s čínským robustním systémem dálnic a železnic, které urychlují dodávky součástí mezi fabrikami po celé Číně. Výroba v jihovýchodní Asii je navíc závislá na dovozech základních materiálů z Číny, takže jakékoliv zaškobrtnutí Číny vyvolá narušení výroby v celém regionu.

Přesunům výroby zpět například do Spojených států také může bránit nedostatek pracovní síly. Velká většina pracovních míst, pro které je třeba pouze nízká kvalifikace, se přesunula ze západního světa již před třemi dekadami a řada výrobců má nyní problémy naplnit otevřené pozice na tento typ práce. Potenciální zaměstnanci také často postrádají potřebnou kvalifikaci. V USA je 27 % zaměstnanců ve zpracovatelském průmyslu starší 55 let a během následujících 10 let další 3,5 milionu zaměstnanců odejde do důchodu.¹⁸⁵

Dalším faktorem, který hovoří spíše proti zásadním změnám v dodavatelských řetězcích, je snaha Číny vybalancovat dopady pandemie. Velká většina světa si postupně prošla druhou vlnou šíření covidu-19 a opakovanými karanténami svých ekonomik. Čína dokázala epidemii ve srovnání se zbytkem světa zatím dobře zvládnout. Většina fabrik se poměrně rychle vrátila zpět do provozu, a právě tato odolnost může znovu vybudovat důvěru v čínské výrobní schopnosti.

Změna situace bude naléhavěji prosazována pravděpodobně v odvětví farmaceutického průmyslu, zdravotnických zařízení a pomůcek. V tomto odvětví lze očekávat enormní tlak na odolnost vůči riziku náhlého výpadku v dodavatelském řetězci. Statistiky v tomto směru také hovoří poměrně jasně. Nikdo nebude drammatizovat fakt, že Čína drží více jak 90% celosvětový podíl ve vývozu paruk, umělých květin, nebo deštníků. Více důvodů k obavám vzbuzuje skutečnost, že Čína exportuje přes 80 % celosvětového vývozu některých látek potřebných pro výrobu léků. Evropská komise proto mezi hlavní cíle připravované farmaceutické strategie v reakci na pandemii covidu-19 řadí snížení závislosti na látkách sloužících k výrobě léčiv vyráběných mimo EU a posilování výrobních kapacit farmaceutického průmyslu v EU.¹⁸⁶

Tabulka 3: Vybrané položky čínského vývozu s vysokým podílem na celosvětovém vývozu, 2019

Položka vývozu	Podíl na celosvětovém vývozu	Použití v průmyslu
Chlorid amonný	88.7	přidatná látka v potravinářství - regulátor kyselosti
Chloramfenikol a jeho deriváty	85.2	širokospektré bakteriostatické antibiotikum
Antrachinon	83.3	výroba barviv, dřevozpracující a papírenský průmysl, zdravotnictví
Sodík	81.8	chemický průmysl
Naftoly a jejich soli	74.8	léčiva a zdravotnictví
Halogenderiváty acyklických uhlovodíků	74.4	léčiva a zdravotnictví
Netvářený (surový) hořčík obsahující nejméně 99,8 % hmotnostních hořčíků	70.6	slitiny, strojírenství

1-Kyanguanidin (dikyandiamid)	67.8	hnojiva
Hydroxidy a peroxidy stroncía nebo barya	66.7	rafinace řepného cukru, stabilizátor v plastu, chemický průmysl
Fosfináty a fosfonáty	62.7	zdravotnictví

Zdroj: International Trade Centre

Klíčové světové ekonomiky vyjdou ze zdravotní krize poučené a připravené na možné obdobné budoucí krize.

Na straně států i institucí EU lze očekávat reakci na zkušenost s pandemií covidu-19. Vyšší prioritu získá vytváření strategických rezerv, či dokonce budování kapacit domácího průmyslu za účelem uspokojení vitálních potřeb státu, jako je potravinářství, farmacie včetně výroby látek pro farmaceutický průmysl nebo obranný průmysl. V rámci EU tomuto procesu bude dominovat model „otevřené strategické autonomie“, který se snaží propojit asertivitu EU při posilování kapacit důležitých pro její zájmy a hodnoty, ale zároveň potvrzuje nezbytnost otevřené spolupráce s partnery po celém světě.¹⁸⁷

Strategická autonomie posílí domácí výrobní kapacity prostřednictvím oběhového hospodářství snižující vnější surovinovou závislost, vytvořením nástroje pro strategické investice k budování přeshraničních výrobních řetězců na vnitřního trhu EU a budováním farmaceutické výrobní kapacity.¹⁸⁸ Evropská komise ovšem zdůrazňuje, že EU nemůže sama čelit globálním výzvám v oblasti klimatu a životního prostředí ani pravděpodobně nebude sama schopná vytvořit soběstačnost „ve výrobě některých složitých, kriticky důležitých zdravotnických výrobků“.¹⁸⁹ Mezinárodní obchod a globální výrobní řetězce mají i nadále zůstat „základním motorem růstu a budou mít zásadní význam pro oživení Evropy“. Avizuje ale potřebu „diverzifikovat a upevnit globální dodavatelské řetězce, abychom se chránili před budoucími krizemi.“¹⁹⁰

Ekonomická situace v návaznosti na pandemii covidu-19 může nechat soukromé subjekty v některých odvětvích zranitelnější vůči akvizicím zahraničními vlastníky. Do hry tak mohou vstupovat rizika popsána v kapitole o Číně (akvizice technologických společností s bezpečnostními riziky), ale také USA (tzv. zabíjäcké akvizice ze strany globálních technologických monopolů směřované na technologické start-upy v EU, za účelem eliminace potenciální budoucí konkurence).¹⁹¹ Pozornost institucí EU je proto v souvislosti s pandemií věnována i potřebě posílit mechanismus prověřování přímých zahraničních investic do strategických aktiv, infrastruktury a technologií v EU a odkazuje se na připravovanou „bílou knihu Evropské komise o nástroji pro zahraniční subvence“.¹⁹²

Také spolupráce uvnitř EU se při první vlně pandemie projevila na různých úrovních jako slabé místo. V momentě krize členské země zavřely hranice a řešily své vnitřní problémy. Jednotného přístupu bylo zpočátku nemožné dosáhnout. Jedním z příkladů nejednotného postupu mohou být rozdílné požadavky na semafore – tedy instrukce do kterých zemí lze cestovat a za jakých podmínek. Stejně tak nebylo dosaženo jednotných podmínek, kdy už je třeba ekonomiku určitým způsobem zavřít pro zamezení dalšímu šíření viru.

Tyto odlišné přístupy napříč EU byly dány zejména odlišnými možnostmi a rozdíly ve zdravotnictví. Na začátku roku 2020 byla také každá země jinak připravená (nedostatky roušek a zdravotnických potřeb). Veřejnost v každé členské zemi reagovala odlišně na rizika spojená s nemocí covid-19 (Švédsko vs. ČR na jaře 2020). Některé vlády nechaly pandemií volný průběh a zavřely své ekonomiky až na hraně kapacit svých zdravotnických systémů. Jiné své ekonomiky zavřely hned na počátku. Některé postavily své přístupy k řešení pandemie na vědeckých datech. Tyto odlišné přístupy se postupně smazávají s druhou vlnou covidu-19 na podzim 2020.¹⁹³

Epidemie vytvořila nový impulz pro digitalizaci a rozvoj high-tech a tento trend v následujících letech setrvá.

Epidemie nastartovala digitalizaci v odvětvích, která tomuto trendu byla dosud nepřístupná. Hlavní přínos epidemie covidu-19 spočívá ve velmi překotném přechodu na rozsáhlé využívání digitálních kanálů pro komunikaci a platby, který proběhl během několika týdnů a za jiných okolností by se pravděpodobně neodehrál ani za několik let. Pokud to bylo možné, významná část firem přešla na práci z domova. K rozšíření došlo i u telemedicíny. Obchody se posunuly k online prodeji jako svému primárnímu byznysu, školy sice s problémy, ale přešly na vzdálenou formu výuky. S tímto trendem se budou pojít do budoucna další technologie a pravděpodobně odstraní další překážky v oborech, například ve fintech nebo zdravotnictví, kde se využití technologií založených na umělé inteligenci urychlí.

Zajímavý pohled do budoucnosti přináší Čína, kde se zatím druhá vlna covidu-19 neobjevila a celá země se poměrně rychle vrátila do původních kolejí. Čínské obchody a státní instituce motivovaly spotřebitele k nákupům v kamenných obchodech a po otevření karantény skutečně řada luxusních značek zaregistrovala výrazné nárůsty tržeb. Stejně tak narostl čínský lokální turismus.

Shodný trend se však neobjeví v západním světě, kde měli spotřebitelé ve srovnání s Čínou odlišné návyky. Západní společnosti se s covidem-19 doposud mnohem více potýkají a pandemií se nedaří uspokojivým způsobem zvládnout, což přináší nejistotu a odkládání spotřebitelských rozhodnutí. Stejně tak obavy z recese a nezaměstnanosti nemusí přinést tzv. odvetné nakupování (revenge spending). V západním světě je mnohem pravděpodobnější varianta odvetného cestování (revenge travelling), ale i ta bude závislá na zvládnutí pandemie v jednotlivých zemích.

Déle trvající omezení spojená s covidem-19 ve vyspělých zemích však povedou k přiblížení se čínskému e-commerce modelu, který je výrazněji rozvinutý než v jiných ekonomikách. Čínský spotřebitel očekává mnohem více z pohledu zákaznického servisu, flexibility doručení a různých obchodních pobídek než zákazník v Evropě nebo USA. Důležitý prodejní kanál v Číně představují tzv. klíčoví názoroví lídři (key opinion leaders), kteří přes své účty na čínských sociálních sítích prezentují výrobky a zároveň je přes tyto kanály i prodávají. Tento způsob prodeje již v objemech překonává tradiční kamenné obchody. Lze předpokládat, že vlivem covidu-19 se také západní spotřebitelský styl posune více tímto směrem.

Pandemie odhalila i zranitelnost veřejného digitálního prostoru. Dezinformační epidemie se po sociálních sítích rozšířila velmi rychle. Mnohem rizikovější může být odezva ve snaze posílit cenzuru a zabránit tak šíření dezinformací. Cenzuru navíc často vykonávají zaměstnanci technologických firem na velmi nejasných základech. Další rovinu může představovat například sdílení osobních (biologických) dat s cílem zvrátit šíření covidu-19, které by dříve nebylo myslitelné.

V době pandemie nabyla na důležitosti také digitalizace v mezinárodním obchodě a při odbavování zboží na vnější hranici EU. V této situaci je vhodné zjednodušit formality při přechodu zboží přes hranici, ale přitom nadále zajistit účinnou kontrolu standardů dodávaného zboží. Postupná digitalizace celních deklarací uleví od administrativy exportérům, logistickým firmám i sektoru e-commerce. Nejpozději do konce roku 2025 by měla být ve všech členských státech Evropské unie dokončena elektronizace celních systémů.¹⁹⁴

Akční plán celní unie EU, který byl Evropskou komisí představen koncem září 2020, také avizuje zavedení jednotného portálu EU pro mezinárodní obchod (EU Single Window), který by do budoucna spojoval celní úkony s dalšími úkony vůči veřejným autoritám, které exportér musí učinit například s ohledem na předpisy o veřejném zdraví, životním prostředí, bezpečnosti a zabezpečení výrobků či potravin.¹⁹⁵ Vedle zjednodušení administrativy pro exportéry má portál přinést také snazší řízení rizik ze strany veřejných orgánů.

Pilotní program, kterého se vedle celních orgánů účastní také úřady s dohledem nad zemědělsko-potravinovým řetězcem, dovozem dřeva a fytozsanitárními formalitami, již funguje v devíti členských státech Evropské unie, včetně České republiky.¹⁹⁶ Do budoucna by k ještě hladšímu odbavení zboží na vnější hranici mohl přispět systém založený na technologii blockchain, viz kapitola této studie věnovaná technologiím.

Irsko, Dánsko a Rakousko v kontextu konkurenceschopnosti po pandemii covidu-19

Dánsko

V Dánsku předpokládají spíše menší propad HDP v důsledku pandemie covidu-19. Mezi nejvíce zasažené by měl patřit turismus, maloobchod a z části také chov zvířat v důsledku přenosu koronaviru u norků a rozhodnutí k utracení celé 17milionové populace zvířat. Dánský průmysl s výrazným zastoupením farmaceutického průmyslu, technologií a výrobě obnovitelných zdrojů energie by neměl být pandemií zásadněji zasažen a v příštím roce se očekává rychlé ekonomické oživení. Dlouhodobý ekonomický výhled by mohlo případně ovlivnit posilování protekcionismu ve světě. Celkově je v Dánsku viditelná snaha přijímat pandemii jako krizi, ze které by mělo vzejít Dánsko s modernější ekonomikou založenou na dekarbonizaci a digitalizaci.

Dánsko patřilo mezi členské státy Evropské unie (např. spolu s Polskem a Francií), které podmínily poskytování veřejné podpory soukromým subjektům v souvislosti s pandemií covidu-19 tím, že konečný příjemce nesmí být registrován v některé daňové jurisdikci, která je považována za daňový ráj.¹⁹⁷

Konfederace dánského průmyslu Dansk Industri poskytuje dánským firmám v dánštině rozsáhlý informační servis v souvislosti s pandemií a opatřeními a programy pro podnikatele v Dánsku, například včetně pořádání webinářů pro zaměstnavatele či souboru rad pro firmy zapojené do automobilového průmyslu.¹⁹⁸ Dansk Industri sestavuje také v angličtině zprávy o stavu pandemie a relevantních opatřeních na 6 klíčových trzích pro dánské firmy, konkrétně v Číně, USA, Švédsku, Německu, Francii a Spojeném království, a uvádí i kontakt na seniorního pracovníka, který má daný trh na starosti a může poskytnout bližší informace.¹⁹⁹

Irsko

Dopad pandemie covidu-19 v Irsku bude významný v sektorech, jako je turismus, služby a maloobchod, a projeví se i nárůstem nezaměstnanosti, celkově však irská ekonomika může těžit z toho, že v posledních letech vsadila na pandemii nezasazené obory, jako jsou biotechnologie, farmaceutický průmysl a IT.

Programy na podporu malých a středních podniků vypisované v souvislosti s pandemií zahrnují také pomoc při transformaci na digitální propagaci produktů či trénink, jak hledat obchodního partnera ve virtuálním prostředí. Například program „Trading Online“ nabízí malým podnikům do 10 zaměstnanců s obratem do 2 milionů eur a alespoň 6měsíční obchodní historií, které dosud nabízely své produkty online jen v omezené míře nebo vůbec, vouchery v hodnotě do 2 500 eur se spolufinancováním ze strany účastníka ve výši 10 %, díky kterým lze získat trénink či poradenství, jak převést svou firmu na obchodování online, financovat předplatné na online retailové platformě či na vývoj nové aplikace nebo webové stránky pro zákazníky.²⁰⁰

Chambers Ireland nabízí prostřednictvím sítě obchodních komor na platformě zoom webináře reagující na potřeby podnikatelů v souvislosti s pandemií, například včetně tematiky zaměstnávání v době pandemie, který reaguje na problematiku řešení situací s nedostatkem práce pro zaměstnance či radí se zaváděním flexibilních pracovních schémat v době covidu-19, včetně home office, a poskytuje související právní a HR poradenství.²⁰¹

Irsko přijalo v souvislosti s pandemickou situací zákon, který dočasně umožňuje konání všech valných hromad obchodních společností elektronicky (jedná se až o 240 000 firem), a to i v případě, že takový způsob nemají speciálně ošetřen v zakladatelských dokumentech či stanovách, a dále umožňuje také odložení valných hromad za zákonem stanovené termíny.²⁰²

Irsko zavedlo pro osoby, které nemají nárok na nemocenskou v rámci svého pracovněprávního vztahu či jsou samostatně výdělečně činné, dočasnou platbu nemocenské podpory „COVID-19 Enhanced Illness Benefit“ v době trvání až 10

týdnů pro případ, že mají lékařsky diagnostikovaný covid-19, a v době trvání až 2 týdny pro případ, že mají nařízenou preventivní karanténu.²⁰³

Rakousko

WKO reprezentující přes 540 000 firem vydala agendu pro EU pro roky 2020 až 2024, ve které reaguje na potřeby EU po pandemii covidu-19. WKO pro toto období své návrhy sdružuje do čtyř hlavních okruhů:

- podpora podnikání, reindustrializace a aktivní ovlivňování obchodní politiky, kde WKO požaduje například efektivní plán post-COVID-19 obnovy, který by zajistil investice, zaměstnanost a hospodářský růst. Dále požaduje podporu pro silnou průmyslovou základnu a mezinárodní dodavatelské řetězce, které by byly odolné i v krizových obdobích. Zdůrazňuje přitom potřebu otevřeného multilaterálního obchodního systému a uzavírání a efektivní implementaci obchodních a investičních dohod, které přispějí ke globalizaci vysokých standardů, které platí v EU. V rámci tohoto bodu připojuje i řadu konkrétních návrhů na tvorbu a uplatňování legislativy, včetně potřeby zkoumat před přijetím nové regulace vliv na konkurenceschopnost, redukovat regulační zátěž v rámci programu EU „Fit for Future“ a zohledňování specifík malých a středních podniků v rámci principu „Think Small First“;
- obnova vnitřního trhu a Schengenského prostoru a podpora zaměstnanosti, ve kterém se WKO zaměřuje na doporučení koordinovaného uvolňování restriktivních opatření zavedených v souvislosti s pandemií a zdůrazňuje potřebu volného pohybu zboží, služeb a pracovníků na vnitřním trhu a přináší i konkrétní návrhy na zajištění funkčního vnitřního trhu (viz v podrobnostech kapitola této studie o protekcionismu);
- posilování inovací a digitalizace, který se věnuje požadavkům WKO na financování programu Horizon Europe; posilování evropských hodnotových řetězců pomocí inovací, zejména v technologických oblastech, jako je umělá inteligence a kybernetická bezpečnost; zajištění použitelnosti dat coby zdroje budoucnosti a jejich využití podnikateli; vylepšení podnikatelského prostředí pro inovativní firmy (včetně přístupu k rizikovému kapitálu a využití regulačního přístup tzv. „sandbox“); akcelerování rozvoje infrastruktury pro vysokorychlostní internet; vytvoření evropské infrastruktury pro blockchainové služby, včetně standardizovaných rozhraní, a prosazení takového řešení jako globálního standardu nejlepší praxe (global best-practice standard); posílení zapojení malých a středních podniků do evropských inovačních aktivit a výzkumných platforem; a podpora digitálního vzdělávání;
- harmonizace požadavků na udržitelnost v rámci EU se stavem platným na mezinárodní úrovni, do kterého WKO řadí požadavky na zajištění souladu cílů udržitelnosti se zachováním konkurenceschopnosti podnikání v EU, včetně a) apelu na posilování evropské atraktivnosti pro zahraniční investice díky rozumnému nastavení politik ochrany životního prostředí (včetně důrazu na zajištění konkurenceschopných cen energií a dlouhodobé bezpečnosti dodávek); b) prosazování politiky ochrany klimatu na globální mezinárodní úrovni a nastavování ceny CO₂ emisních povolenek v EU v závislosti na jejich mezinárodní cenové hladině; c) dalšího rozvoje obnovitelných zdrojů s ohledem na jejich nákladovou efektivitu a tržní využitelnost; d) podpory evropských průmyslových odvětví v jejich úsilí o udržitelnost namísto jejich vypuzování příliš zatěžujícími povinnostmi ven z EU; e) zajištění proporcionality opatření při zajišťování udržitelného systému potravin a f) otevření a větší integrace energetických trhů v EU (včetně zjednodušení procedur pro rozšiřování energetické infrastruktury).²⁰⁴

Doporučení

Pro politické činitele

→ Napomáhat **zvyšování odolnosti výrobních řetězců odstraňováním administrativní zátěže a podporou v podobě dostupného úvěrování**, ale nebránit přirozeným mechanismům v rámci soukromé sféry. Lze očekávat, že výpadky ve výrobních řetězcích v souvislosti s pandemií covidu-19 budou reflektovat v prvé řadě samotné firmy, které se budou pod přirozeným tržním tlakem přizpůsobovat nastalé situaci diverzifikací dodávek, aktivováním rezerv a plánováním výroby s ohledem na nové podmínky.

→ Zajistit **příznivé podmínky pro konkurenceschopnost podnikání v EU** ve srovnání se zbytkem světa. Dokud se nepodaří **prosadit vyšší standardy EU na celosvětové úrovni**, je zapotřebí při nastavování vnitřních cílů brát zřetel na to, jaké prostředí z hlediska konkurenceschopnosti je v EU vytvářeno. Rakouská WKO například upozorňuje na potřebu zajištění **konkurenceschopných cen energií a dlouhodobé bezpečnosti energetických dodávek**, nastavovat cenu CO₂ emisních povolenek v EU v závislosti na jejich mezinárodní cenové hladině a rozvíjet obnovitelné zdroje s ohledem na jejich nákladovou efektivitu a tržní využitelnost.

→ Zvážit **podporu mikropodniků postižených pandemií prostřednictvím voucherů** na specifické poradenské služby a vývoj webových stránek, aplikací či rezervačních systémů, které umožní kontaktovat zákazníky v online prostředí. Systém voucherů je využíván například v Irsku, kde mikropodniky mohou získat od státu voucher v hodnotě do 2 500 eur na poradenské služby či vývoj webových stránek a aplikací pro spojení se zákazníky za podmínky spolufinancování ve výši 10 %. Podpory jsou poskytovány v rámci výjimky de minimis.

→ Zvážit **podporu podniků v podobě úhrad testování zaměstnanců či dočasné kompenzování nákladů za první dny nemoci zaměstnanců**. Na podporu proti-pandemických opatření je vhodné zvážit **motivaci podnikatelů k maximalizaci hygienických opatření** a po dobu zhoršené pandemické situace sejmout ze zaměstnavatelů i zaměstnanců ekonomickou motivaci k výkonu práce i při možné nemoci.

Pro obchodní asociace a komory

→ Vytvořit **jasný program pro ekonomickou obnovu po pandemii covidu-19 a fungování modelu otevřené strategické autonomie**. Inspiraci lze získat například z dokumentu WKO z července 2020 s názvem „Agenda EU 2020-2024. What Europe needs after Covid-19”, který na jedné stránce přednáší velmi široký a konkrétní seznam návrhů a požadavků a je přehledně členěn do několika základních okruhů.

- Sociální partneři by mohli zvážit **společný projekt webinářů na témata související s pandemií covidu-19**. Například v Irsku obchodní komory připravují na platformě Zoom webináře na témata relevantní v souvislosti s pandemií, včetně právního poradenství v souvislosti s opatřeními či praktických rad, jak přejít na flexibilnější formy zaměstnání a home office.

Pro byznys

- **Zmapovat dodavatelské řetězce** a způsob, jak se jich dotkla pandemie. V případě krize, jako je pandemie covidu-19, se nelze soustředit pouze na největší dodavatele, ale je nutné projít všechny úrovně včetně distribučních zařízení a dopravních center. Při analýze dodavatelů může být užitečné rozdělit je podle míry rizika, které hrozí v případě jejich „vypadnutí“ z řetězce, a posoudit, jaký bude mít tento výpadek dopad na tržby a výrobní proces. Dále hraje roli čas, který daný výrobce potřebuje, aby byl schopný se znovu vrátit zpět do hry, případně dostupnost jiných dodavatelů. Je třeba získat odpověď na otázku, jak dlouho daná společnost vydrží nabídkový šok, aby nemusela sama zavřít, případně jak flexibilně dokáže najít náhradu. Na základě těchto otázek může vzniknout strategie a krizový plán pro další postup v post-COVID době.

- **Sestavit strategii a krizový plán**. Pokud ze zkušenosti s covidem-19 vyplyne, že v dodavatelském řetězci existuje silná závislost na jednom výrobcí, dodavateli nebo regionu, je vhodné získat zdroje v místech, které nejsou natolik rizikové. Ukazuje se, že pro získání větší odolnosti případným krizím není nutné přesouvat výrobu zpět na domácí trh. Stále více výrobců dnes začíná uvažovat o přesunu výroby blíže svým cílovým spotřebitelům a trhům. Pokud je daná společnost závislá na dodávkách z regionu jihovýchodní Asie, doporučuje se nyní strategie Čína +2, tedy další země zcela mimo region jihovýchodní Asie, která je ve své výrobě závislá na dodávkách z Číny.

- **Počítat s posilující digitalizací v post-COVID v době**, vzhledem k tomu, že se kvůli covidu-19 většina nákupních transakcí přesunula do online prostoru, společnosti bez online přítomnosti budou jen těžko přežívat. Pro většinu B2C společností je tedy klíčové pracovat na svých online kanálech komunikace se zákazníky. Přestože po zmírnění pandemie lze očekávat návrat k tradičním obchodním B2C modelům, e-commerce bude i nadále posilovat.

Závěrečné principy a doporučení

Míra protekcionismu v mezinárodním obchodě, očekávaný nástup nových technologií a pandemie covidu-19 jsou významné globální aspekty, které mají zásadní vliv na vývoj otevřené české ekonomiky a směřování obchodní politiky EU. Nadcházející dekáda bude nadále výrazně ovlivňována také pokračující globální změnou rozložení sil, která se doposud nejvíce projevuje ve vztahu mezi USA a Čínou. Tato studie analyzovala uvedené významné globální trendy a zaměřila se také na to, jaké přístupy a konkrétní nástroje ve zkoumaných oblastech využívá Irsko, Dánsko a Rakousko. Na základě analýzy byl na závěr každé tematické kapitoly zařazen soubor konkrétních doporučení využitelných pro udržení a zvyšování konkurenceschopnosti ČR v dané oblasti.

Závěrem je vhodné zdůraznit vybrané principy a doporučení, které jdou napříč několika tematickými kapitolami a pro jejichž názorné pochopení je vhodné vykročit z mantinelů použitého analytického rámce a zdůraznit je v širší souvislosti.

V oblastech exportu a technologií je potřebné systematicky usilovat o vylepšování postavení malých a středních podniků

Globalizace a liberalizace mezinárodního obchodu přispívá k ekonomické efektivitě, přenosu technologií a myšlenek. V důsledku přetrvávající komplexnosti přeshraničního obchodování a souvisejících administrativních, jazykově-kulturních a právních nároků je však možnost zapojit se do globální výměny zboží, služeb a kapitálu stále v daleko větší míře otevřená velkým podnikům, než těm malým a středním. To přispívá i k nerovnoměrnému rozdělení výhod, které globalizace přináší, a stává se silnou politickou otázkou současnosti.

Volání po podpoře malých a středních podniků ovšem nelze pojímat jako snahu jdoucí proti zájmům velkých podniků. Je tomu naopak. Ekonomika potřebuje k vyváženému fungování dosáhnout symbiózy mezi malými a velkými podniky. Velké výrobní a technologické podniky potřebují fungovat v prostředí, kde se daří specializovaným dodavatelům meziproduktů a služeb. Cílem hospodářských politik by tak nemělo být zvrácení globalizace či znesnadnění fungování velkých korporací, ale vytvoření takových podmínek, aby se do mezinárodního obchodu a technologického sektoru mohlo zapojit co nejvíce menších podnikatelských subjektů.

V Dánsku, Irsku a Rakousku je podpora malých a středních podniků výrazným prvkem hospodářských politik. Mezi konkrétní opatření na podporu malých a středních podniků patří například:

- usnadnění přístupu k potřebným službám, jako je poradenství při přípravě na brexit či při digitalizaci styku se zákazníky v souvislosti s pandemií covidu-19 pomocí voucherů (v rámci veřejné podpory de minimis), které jsou při splnění jasných kritérií dostupné bez nutnosti složité administrativy;
- informování malých a středních podniků o možnostech neformálního řešení jejich problémů při vstupu na trh třetího státu mimo EU (např. v rámci Market Access Partnership), při podnikání na vnitřním trhu EU (SOLVIT), při složitosti předpisů EU (REFIT) či při složitosti národní legislativy (např. Dánské podnikatelské fórum pro lepší regulaci) a vytváření soustavného tlaku na úřady a instituce EU, aby tyto služby fungovaly maximálně efektivně;
- vytváření legislativy, která bude vždy důsledně zvažovat dopady na malé a střední podniky (princip Think Small First) a konkurenceschopnost start-upového prostředí (např. princip digital-by-default, projekty umožňující poskytovat služby v rámci regulatorního prostředí „sandbox“);

- formulace obchodních dohod EU a pravidel WTO s ohledem na specifické potřeby malých a středních podniků, včetně úsilí o digitalizaci a zjednodušení povinností v mezinárodním obchodě.

V mezinárodním obchodě je nutné řádně analyzovat a vyvažovat vzájemně propojené faktory: a) zájem na vysoké míře otevřenosti trhů v mezinárodním obchodě, b) zájem na udržení vysokých standardů EU a c) zájem na vysoké konkurenceschopnosti podnikatelského prostředí v EU. Maximalizace dvou z uvedených faktorů vylučuje možnost maximalizovat i třetí z nich.

Nastavení vysokých standardů EU (od pravidel GDPR přes přístup k regulaci technologií založených na umělé inteligenci až po regulaci chemických látek a přístup k otázce ochrany klimatu) je zcela legitimní s ohledem na hodnoty, které tyto standardy reprezentují.

V bilaterálních a případně i multilaterálních obchodních vztazích ovšem mohou být tyto postoje považovány za protekcionismus a snahu o uzavření trhu EU před exportem z třetích zemí.

Rozšiřování standardů EU na mezinárodní úrovni sice přispívá ke zvyšování konkurenceschopnosti EU, protože klade na producenty ve třetích zemích stejné nároky, kterým se musí přizpůsobit podniky v EU, ale globalizace standardů v rámci společné obchodní politiky zároveň znamená, že EU získává v obchodních jednáních méně ústupků v podobě otevření trhu třetích států, než kolik by získala, kdyby se plnou vahou v obchodních jednáních soustředila na otázky přístupu na trh.

Otevřenost trhů bez globalizace vysokých standardů EU zase vede k poklesu konkurenceschopnosti výrobců v rámci EU.

Proto je podle rakouské obchodní komory WKO vhodné, dokud nedojde ke globalizaci standardů na úroveň EU, náležitě zvažovat jejich vliv na konkurenceschopnost průmyslových odvětví v EU, obzvláště pokud v rámci přístupu po pandemii covidu-19 má v EU dojít k budování strategické autonomie skrze posilování výrobních kapacit. Podle WKO je proto vhodné brát zřetel například na zajištění konkurenceschopných cen energií a dlouhodobou bezpečnost energetických dodávek v EU, nastavovat cenu CO₂ emisních povolenek v EU v návaznosti na jejich mezinárodní cenovou hladinu či rozvíjet obnovitelné zdroje v EU s ohledem na jejich nákladovou efektivitu a tržní využitelnost.

Poznámky

¹ Economist „Slowbalisation: the steam has gone out of globalisation“, 24. ledna 2019, <https://www.economist.com/leaders/2019/01/24/the-steam-has-gone-out-of-globalisation>.

² Evropská komise „On Trade and Investment Barriers: Report from the Commission to the Parliament and the Council 1 January 2019 – 31 December 2019“, dostupné na: https://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2020/june/tradoc_158789.pdf, str. 33.

³ Evropská komise „Obnovená obchodní politika pro silnější Evropu - Oznamení o konzultaci“, 16. června 2020, https://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2020/july/tradoc_158877.pdf, str. 4.

⁴ Body 1 až 4 viz Weyand Sabine „EU Open Strategic Autonomy and the Transatlantic Trade Relationship“, Delegation of the European Union to the United States, 19. září 2020, https://eeas.europa.eu/delegations/united-states-america/85321/eu-open-strategic-autonomy-and-transatlantic-trade-relationship_en.

⁵ Hoekman Bernard a kolektiv „The EU's Market Access Strategy: does it reach its main goals?“, Evropský parlament, Directorate-general for External Policies, prosinec 2017, [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2017/603860/EXPO_STU\(2017\)603860_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2017/603860/EXPO_STU(2017)603860_EN.pdf), str. 13.

⁶ Hoekman Bernard a kolektiv „The EU's Market Access Strategy: does it reach its main goals?“, Evropský parlament, Directorate-general for External Policies, prosinec 2017, [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2017/603860/EXPO_STU\(2017\)603860_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2017/603860/EXPO_STU(2017)603860_EN.pdf), str. 4.

⁷ Hoekman Bernard a kolektiv „The EU's Market Access Strategy: does it reach its main goals?“, Evropský parlament, Directorate-general for External Policies, prosinec 2017, [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2017/603860/EXPO_STU\(2017\)603860_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2017/603860/EXPO_STU(2017)603860_EN.pdf), str. 14 a 15, srov. rovněž str. 24.

⁸ Hoekman Bernard a kolektiv „The EU's Market Access Strategy: does it reach its main goals?“, Evropský parlament, Directorate-general for External Policies, prosinec 2017, [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2017/603860/EXPO_STU\(2017\)603860_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2017/603860/EXPO_STU(2017)603860_EN.pdf), str. 24 (malé firmy) a str. 27 (sektor služeb).

⁹ Hoekman Bernard a kolektiv „The EU's Market Access Strategy: does it reach its main goals?“, Evropský parlament, Directorate-general for External Policies, prosinec 2017, [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2017/603860/EXPO_STU\(2017\)603860_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2017/603860/EXPO_STU(2017)603860_EN.pdf), str. 7.

¹⁰ Hoekman Bernard a kolektiv „The EU's Market Access Strategy: does it reach its main goals?“, Evropský parlament, Directorate-general for External Policies, prosinec 2017, [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2017/603860/EXPO_STU\(2017\)603860_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2017/603860/EXPO_STU(2017)603860_EN.pdf), str. 7.

¹¹ Evropská komise „Market Access Database“, 7. října 2020, <https://madb.europa.eu/madb/>.

¹² Melin Yves a Kim Jin Woo „European Commission appoints its first Chief Trade Enforcement Officer“, ReedSmith, 2020, <https://www.reedsmith.com/en/perspectives/2020/08/european-commission-appoints-its-first-chief-trade-enforcement-officer>.

¹³ Melin Yves a Kim Jin Woo „European Commission appoints its first Chief Trade Enforcement Officer“, ReedSmith, 2020, <https://www.reedsmith.com/en/perspectives/2020/08/european-commission-appoints-its-first-chief-trade-enforcement-officer>.

¹⁴ Srovnej například otevřená dopis European Trade Union „European stainless steel workers call for urgent action to protect European jobs“, otevřený dopis industriAll, 8. září 2020, https://news.industriall-europe.eu/content/documents/upload/2020/9/637351591854120261_Stainless%20Steel%20DG%20TRADE%2008092020.pdf.

¹⁵ Evropská komise „On Trade and Investment Barriers: Report from the Commission to the Parliament and the Council 1 January 2019 – 31 December 2019“, dostupné

na: https://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2020/june/tradoc_158789.pdf, str. 2, 3 a 23.

¹⁶ Evropská komise „On Trade and Investment Barriers: Report from the Commission to the Parliament and the Council 1 January 2019 – 31 December 2019“, dostupné

na: https://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2020/june/tradoc_158789.pdf, str. 14.

¹⁷ Evropská komise „Obchod pro všechny Cesta k zodpovědnější obchodní a investiční politice“, 2015,

https://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2016/january/tradoc_154153.pdf.

¹⁸ Evropská komise „Obnovená obchodní politika pro silnější Evropu - Oznámení o konzultaci“, 16. června 2020,

https://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2020/july/tradoc_158877.pdf, str. 2.

¹⁹ Hoekman Bernard a kolektiv „The EU's Market Access Strategy: does it reach its main goals?“, Evropský parlament, Directorate-general for External Policies, prosinec 2017,

[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2017/603860/EXPO_STU\(2017\)603860_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2017/603860/EXPO_STU(2017)603860_EN.pdf), str. 23.

²⁰ Evropská komise „Chvilé pro Evropu: náprava škod a příprava na příští generaci“, COM(2020) 456 final, 27. května 2020, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DCo456&from=EN>, str. 14.

²¹ Srovnaj například Kovář Jan a Davidová Kateřina „Using Trade Policy to Tackle Climate Change and Protect the Environment“, Prague European Summit, Micro-studies, 2020,

<https://www.praguesummit.eu/domains/praguesummit.eu/docs/prague-european-summit-2019:-studies-670.pdf>, str. 10.

²² Evropská komise „Chvilé pro Evropu: náprava škod a příprava na příští generaci“, COM(2020) 456 final, 27. května 2020, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DCo456&from=EN>, str. 14.

²³ Evropská komise „Chvilé pro Evropu: náprava škod a příprava na příští generaci“, COM(2020) 456 final, 27. května 2020, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DCo456&from=EN>, str. 14.

²⁴ Evropská komise „Obnovená obchodní politika pro silnější Evropu - Oznámení o konzultaci“, 16. června 2020,

https://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2020/july/tradoc_158877.pdf, str. 3.

²⁵ Evropská komise „Chvilé pro Evropu: náprava škod a příprava na příští generaci“, COM(2020) 456 final, 27. května 2020, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DCo456&from=EN>, str. 13 a 14.

²⁶ Evropská komise „Obnovená obchodní politika pro silnější Evropu - Oznámení o konzultaci“, 16. června 2020,

https://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2020/july/tradoc_158877.pdf, str. 3.

²⁷ Evropská komise „Chvilé pro Evropu: náprava škod a příprava na příští generaci“, COM(2020) 456 final, 27. května 2020, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DCo456&from=EN>, str. 14.

²⁸ Evropská komise „Obnovená obchodní politika pro silnější Evropu - Oznámení o konzultaci“, 16. června 2020,

https://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2020/july/tradoc_158877.pdf, str. 3.

²⁹ Tamma Paola „Europe wants 'strategic autonomy' — it just has to decide what that means“, Politico.eu, 15. října 2020, <https://www.politico.eu/article/europe-trade-wants-strategic-autonomy-decide-what-means/>.

³⁰ Weyand Sabine „EU Open Strategic Autonomy and the Transatlantic Trade Relationship“, Delegation of the European Union to the United States, 19. září 2020, https://eeas.europa.eu/delegations/united-states-america/85321/eu-open-strategic-autonomy-and-transatlantic-trade-relationship_en.

³¹ Výzkumná služba Evropského parlamentu „Europe's two trillion euro dividend - Mapping the Cost of Non-Europe, 2019-24“, Evropský parlament, duben 2019, [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2019/631745/EPRS_STU\(2019\)631745_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2019/631745/EPRS_STU(2019)631745_EN.pdf), str. 9.

³² Sunesen Eva Rytter a Thelle Martin Hvidt „Making EU trade in services work for all“, Copenhagen Economics, listopad 2018, studie na základě zadání vlád Dánska, Finska, Irsko a České republiky, https://www.copenhageneconomics.com/dyn/resources/Publication/publicationPDF/5/465/1543487161/final-report-on-single-market-for-services-15nov2018_v2.pdf, str. 17.

³³ Sunesen Eva Rytter a Thelle Martin Hvidt „Making EU trade in services work for all“, Copenhagen Economics, listopad 2018, studie na základě zadání vlád Dánska, Finska, Irsko a České republiky,

https://www.copenhageneconomics.com/dyn/resources/Publication/publicationPDF/5/465/1543487161/final-report-on-single-market-for-services-15nov2018_v2.pdf, str. 18 a 19.

³⁴ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/123/ES ze dne 12. prosince 2006 o službách na vnitřním trhu, *OJ L 376*, 27. prosince 2006, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=celex%3A32006L0123>.

³⁵ Výzkumná služba Evropského parlamentu „Europe's two trillion euro dividend - Mapping the Cost of Non-Europe, 2019-24“, Evropský parlament, duben 2019, [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2019/631745/EPRS_STU\(2019\)631745_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2019/631745/EPRS_STU(2019)631745_EN.pdf), str. 9.

³⁶ Ursula von der Leyen, „Politické směry pro příští Evropskou komisi, 2009.2024“, Evropská komise, 16. července 2019, https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/political-guidelines-next-commission_cs_o.pdf.

³⁷ Evropská komise „Identifikace a řešení překážek pro jednotný trh“, COM(2020) 93 final, 10. března 2020, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DC0093&from=EN>, str. 4 až 6.

³⁸ Evropská komise „Identifikace a řešení překážek pro jednotný trh“, COM(2020) 93 final, 10. března 2020, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DC0093&from=EN>, str. 5.

³⁹ Evropská komise „Identifikace a řešení překážek pro jednotný trh“, COM(2020) 93 final, 10. března 2020, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DC0093&from=EN>, str. 5.

⁴⁰ Evropská komise „Identifikace a řešení překážek pro jednotný trh“, COM(2020) 93 final, 10. března 2020, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DC0093&from=EN>, str. 10.

⁴¹ Evropská komise „Identifikace a řešení překážek pro jednotný trh“, COM(2020) 93 final, 10. března 2020, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DC0093&from=EN>, str. 16.

⁴² Může jít o bariéry, které lze zahrnout pod některou z legálních výjimek (například veřejný pořádek či zdraví), nebo jde o předpisy jdoucí v souladu s právem EU nad rámec minimální harmonizace či o faktické překážky, jako je nedostatek jazykových schopností či zdlouhavost registrace nové firmy.

⁴³ Evropská komise „Identifikace a řešení překážek pro jednotný trh“, COM(2020) 93 final, 10. března 2020, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DC0093&from=EN>, str. 6.

⁴⁴ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2018/302 ze dne 28. února 2018 o řešení neoprávněného zeměpisného blokování a dalších forem diskriminace založených na státní příslušnosti, místě bydliště či místě usazení zákazníků v rámci vnitřního trhu.

⁴⁵ Jde o případy, kdy jsou podniky v maloobchodě omezovány svými dodavateli v tom, ve které zemi mohou zboží odebírat.

⁴⁶ Evropská komise „Identifikace a řešení překážek pro jednotný trh“, COM(2020) 93 final, 10. března 2020, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DC0093&from=EN>, str. 7.

⁴⁷ Evropská komise „Identifikace a řešení překážek pro jednotný trh“, COM(2020) 93 final, 10. března 2020, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DC0093&from=EN>, str. 15.

⁴⁸ Valero Jorge „The EU's digital tax is dead, long live the OECD's plans“, EURACTIV.com, 8. března 2019, <https://www.euractiv.com/section/economy-jobs/news/the-eus-digital-tax-is-dead-long-live-the-oecd-plans/>.

⁴⁹ Francesco Guarascio „Nordic countries oppose EU plans for digital tax on firms' turnover“, Reuters.com, 1. června 2018, <https://www.reuters.com/article/us-eu-digital-tax/nordic-countries-oppose-eu-plans-for-digital-tax-on-firms-turnover-idUSKCN1IW337> a Valero Jorge „The EU's digital tax is dead, long live the OECD's plans“, EURACTIV.com, 8. března 2019, <https://www.euractiv.com/section/economy-jobs/news/the-eus-digital-tax-is-dead-long-live-the-oecd-plans/>.

⁵⁰ Sunesen Eva Rytter a Thelle Martin Hvidt „Making EU trade in services work for all“, Copenhagen Economics, listopad 2018, studie na základě zadání vlád Dánska, Finska, Irska a České republiky,

https://www.copenhageneconomics.com/dyn/resources/Publication/publicationPDF/5/465/1543487161/final-report-on-single-market-for-services-15nov2018_v2.pdf.

⁵¹ Dansk Industri „The way forward for the European Single Market – based on the experience of Danish Businesses“, Konfederace dánského průmyslu, 2019,

<https://www.danskindustri.dk/globalassets/dokumenter-analyser-publikationer-mv/analyser/the-way-forward-for-the-european-single-market.pdf?v=201102>.

⁵² Chambers Ireland „General Election 2020 – Chambers Ireland Manifesto“, 2020, https://www.chambers.ie/wp-content/uploads/2020/01/Chambers-Ireland_Election-Manifesto-2020.pdf, str. 2.

⁵³ Chambers Ireland „General Election 2020 – Chambers Ireland Manifesto“, 2020, https://www.chambers.ie/wp-content/uploads/2020/01/Chambers-Ireland_Election-Manifesto-2020.pdf, str. 7.

⁵⁴ Enterprise Ireland „Be Prepared Grant“, <https://www.prepareforbrexit.com/be-prepared-grant/>.

⁵⁵ Rozcestník s širokým seznamem programů je dostupný na Enterprise Ireland „Supports to get your business Brexit Ready“, <https://dbei.gov.ie/en/What-We-Do/EU-Internal-Market/Brexit/Brexit-Supports/#finance>.

⁵⁶ InterTradeIreland „Planning Voucher“, <https://intertradeireland.com/brexit/funding/planning-voucher>.

⁵⁷ Small Firms Association „Brexit Readiness Voucher – up to 1.200 eur towards professional advice“, 2017, <https://ibecsfa.newsweaver.ie/ibecsfa/qzpigug99ry?a=3&p=51363733&t=29348961>.

⁵⁸ Irské obchodní komory „Irish Chamber’s Pledge to the Sustainable Development Goals“, 2019, <https://mullingarchamber.ie/wp-content/uploads/2019/09/SDG-Pledge.jpg>.

⁵⁹ Chambers Ireland „General Election 2020 – Chambers Ireland Manifesto“, 2020, https://www.chambers.ie/wp-content/uploads/2020/01/Chambers-Ireland_Election-Manifesto-2020.pdf, str. 7.

⁶⁰ Chambers Ireland „General Election 2020 – Chambers Ireland Manifesto“, 2020, https://www.chambers.ie/wp-content/uploads/2020/01/Chambers-Ireland_Election-Manifesto-2020.pdf, str. 7.

⁶¹ Chambers Ireland „General Election 2020 – Chambers Ireland Manifesto“, 2020, https://www.chambers.ie/wp-content/uploads/2020/01/Chambers-Ireland_Election-Manifesto-2020.pdf, str. 7.

⁶² Body 1 až 7, WKO “Strengthening the multilateral world trade system – Reform of the WTO” Austrian Federal Economic Chamber (WKO), únor 2019, <https://news.wko.at/news/oesterreich/WTO-Reform---WKOe-Position---Englisch.pdf>.

⁶³ Body 1 až 4 WKO “Agenda EU 2020-2024. What Europe needs after Covid-19”, Vídeň, červenec 2020, <https://news.wko.at/news/oesterreich/agenda-eu-wko-en.pdf>, str. 2.

⁶⁴ Sherwood, Harriet. „How Airbnb took over the world.“ *The Guardian*. 5. May 2019. <https://www.theguardian.com/technology/2019/may/05/airbnb-homelessness-renting-housing-accommodation-social-policy-cities-travel-leisure>.

⁶⁵ Kelly, Ben, and Yoon Chae. “INSIGHT: AI Regulations Aim at Eliminating Bias.” Bloomberg Law. March 19, 2019. <https://news.bloomberglaw.com/tech-and-telecom-law/insight-ai-regulations-aim-at-eliminating-bias>.

⁶⁶ Conger, Kate, Richard Fausset, a Serge F. Kovalski. „San Francisco Bans Facial Recognition Technology.“ *The New York Times*. 14. May 2019. <https://www.nytimes.com/2019/05/14/us/facial-recognition-ban-san-francisco.html>.

⁶⁷ Algorithmic Accountability Act of 2019, <https://www.congress.gov/bill/116th-congress/house-bill/2231>

⁶⁸ Evropská komise “Bílá kniha o umělé inteligenci”, COM(2020) 65 final.

⁶⁹ Snyder Tanya, Delcker Janosch, „US pushes light regulations for AI, in contrast to Europe“, Politico, 20. ledna 2020, <https://www.politico.eu/article/us-pushes-light-regulations-for-ai-in-contrast-to-europe/>.

⁷⁰ „Why and how GDPR applies to companies globally - privacyinternational.org“, 25. května 2018, <https://privacyinternational.org/long-read/2207/why-and-how-gdpr-applies-companies-globally>.

⁷¹ Alan Beattie „Technology: how the US, EU and China compete to set industry standards“, Financial times. 24. července 2019, <https://www.ft.com/content/oc91b884-92bb-11e9-aea1-2b1d33ac3271>.

⁷² He Li, Lu Yu, Wu He, „The Impact of GDPR on Global Technology Development“, Journal of Global Information technology Management 22, č. 1, leden 2019, 1-6.

⁷³ Flinders, Karl. „Sopra Steria hit by new version of Ryuk ransomware“. ComputerWeekly. 27. October 2020.

<https://www.computerweekly.com/news/252491128/Sopra-Steria-hit-by-new-version-of-Ryuk-ransomware>.

- ⁷⁴ Ganne Emannelle "Can Blockchain revolutionize international trade?", WTO, Ženeva, 2018, https://www.wto.org/english/res_e/booksp_e/blockchainrev18_e.pdf, str. 57 až 67.
- ⁷⁵ Ganne Emannelle "Can Blockchain revolutionize international trade?", WTO, Ženeva, 2018, https://www.wto.org/english/res_e/booksp_e/blockchainrev18_e.pdf, str. xiii.
- ⁷⁶ Shapiro, Carl. "The Art of Standard Wars." *California Management Review*, Winter 1999: 8-32.
- ⁷⁷ Greeven, Mark J., George S. Yip, a Wei Wei. *Pioneers, Hidden Champions, Changemakers, and Underdogs: Lessons from China's Innovators*. MIT Press, 2019.
- ⁷⁸ Seaman, John. "China and the New Geopolitics of Technical Standardization." Ifri. January 2020. https://www.ifri.org/sites/default/files/atoms/files/seaman_china_standardization_2020.pdf.
- ⁷⁹ The US-China Business Council. "China in International Standards SettingUSCBC RecommendationsforConstructive Participation." The US-China Business Council. February 2020. https://www.uschina.org/sites/default/files/china_in_international_standards_setting.pdf.
- ⁸⁰ <https://www.congress.gov/bill/116th-congress/house-bill/6154/text?q=%7B%22search%22%3A%5B%22crypto-currency+act%22%5D%7D&r=1&s=2>
- ⁸¹ Kharpal, Arjun. "China hands out \$1.5 million of its digital currency in one of the country's biggest public tests." CNBC. October 12, 2020. <https://www.cnbc.com/2020/10/12/china-digital-currency-trial-over-1-million-handed-out-in-lottery.html>.
- ⁸² SWIFT. "RMB Tracker Monthly reporting and statistics on renminbi(RMB) progress towards becoming an international currency." SWIFT. June 2020. https://www.swift.com/sites/default/files/files/RMB%20Tracker_July%202020_Slides.pdf.
- ⁸³ IMF. "Currency Composition of Official Foreign Exchange Reserves (COFER)." IMF DATA. September 30, 2020. <https://data.imf.org/?sk=E6A5F467-C14B-4AA8-9F6D-5A09EC4E62A4>.
- ⁸⁴ Merchant Machine. "Top 10 Cashless Countries in Europe In 2020." *Merchant Machine*. 7. April 2020. <https://merchantmachine.co.uk/top-10-cashless-countries/>.
- ⁸⁵ Funder Louis a Werner Klaus Juel "Denmark in the U.S. - Creating jobs & investments", Confederation of Danish Industry and Embassy of Denmark in the U.S., 2019, <https://usa.um.dk/en/denmark-in-us/danish-economic-footprints-in-the-us/>, str. 5.
- ⁸⁶ Ministerstvo zahraničních věcí Dánska "Pioneers in clean energy", Denmark.dk, <https://denmark.dk/innovation-and-design/clean-energy>.
- ⁸⁷ Kaijser Arne a Meyer Jan-Henrik "The World's Worst Located Nuclear Power Plant": Danish and Swedish Cross-Border Perspectives on the Barsebäck Nuclear Power Plant", *Journal for the History of Environment and Society*, pp. 71-105, <https://www.brepolonline.net/doi/full/10.1484/J.JHES.5.116795>.
- ⁸⁸ World-nuclear.org "Nuclear Energy in Denmark", květen 2019, <https://www.world-nuclear.org/information-library/country-profiles/countries-a-f/denmark.aspx>.
- ⁸⁹ Ministerstvo zahraničních věcí Dánska "Pioneers in clean energy", Denmark.dk, <https://denmark.dk/innovation-and-design/clean-energy>.
- ⁹⁰ Dansk Industri "The way forward for the European Single Market – based on the experience of Danish Businesses", Konfederace dánského průmyslu, 2019, <https://www.danskindustri.dk/globalassets/dokumenter-analyser-publikationer-mv/analyser/the-way-forward-for-the-european-single-market.pdf?v=201102>.
- ⁹¹ O'Dwyer, Gerard. "Danish financial services regulator launches sandbox initiative." *Computer Weekly*. May 1, 2019. <https://www.computerweekly.com/news/252462611/Danish-financial-services-regulator-launches-sandbox-initiative>.
- ⁹² Chambers Ireland "General Election 2020 – Chambers Ireland Manifesto", 2020, https://www.chambers.ie/wp-content/uploads/2020/01/Chambers-Ireland_Election-Manifesto-2020.pdf, str. 2.
- ⁹³ (Smart MBS nedatováno)
- ⁹⁴ O'Reilly, Andrew. "Knowledge Development Box: Adding to Ireland's R&D Incentives." *Deloitte*.

<https://www2.deloitte.com/ie/en/pages/tax/articles/knowledge-development-box-ireland.html>.

⁹⁵ WKO "Agenda EU 2020-2024. What Europe needs after Covid-19", Vídeň, červenec 2020, <https://news.wko.at/news/oesterreich/agenda-eu-wko-en.pdf>, str. 2

⁹⁶ EK. "eGovernment Benchmark 2020." *European Commission*. September 2020. <file:///C:/Users/Alice/AppData/Local/Temp/eGovernmentBenchmark2020-InsightReportpdf.pdf>.

⁹⁷ CFA. "Otevřeme české banky." Česká Fintech Asociace. n.d. <http://czechfintech.cz/wp-content/uploads/2018/06/Open-banking-manifesto-Executive-summary-.pdf>.

⁹⁸ Reuters. "Denmark wants 5G suppliers from closely allied countries, says defence minister." *Reuters*. 2. June 2020. <https://www.reuters.com/article/us-telecoms-5g-denmark-idUSKBN23F1IT>.

⁹⁹ Advanced Manufacturing Fund, National Integrated Circuit Fund

¹⁰⁰ Mulvenon, James C., a Wm. C. Hannas. *Chinese Industrial Espionage: Technology Acquisition and Military Modernisation*. Routledge, 2013.

¹⁰¹ Shroff, Arati. "Made in China 2025' Disappears in Name Only." Indo-Pacific Defense Forum. 23. March 2020. <https://ipdefenseforum.com/2020/03/made-in-china-2025-disappears-in-name-only/>.

¹⁰² Brown, Michael, a Pavneet Singh. "China's Technology Transfer Strategy: How Chinese Investments in Emerging Technology Enable A Strategic Competitor to Access the Crown Jewels of U.S. Innovation." Defense Innovation Unit Experimental (DIUx). January 2018.

[https://admin.govexec.com/media/diux_chinatechnologytransferstudy_jan_2018_\(1\).pdf](https://admin.govexec.com/media/diux_chinatechnologytransferstudy_jan_2018_(1).pdf).

¹⁰³ World Trade Organization, China—Value-Added Tax on Integrated Circuits, https://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/cases_e/ds309_e.htm

¹⁰⁴ World Trade Organization, China—Certain Measures on the Transfer of Technology,

https://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/cases_e/ds549_e.htm

¹⁰⁵ Wubbeke, Jost, Mirjam Meissner, Max Zenglein, Jaqueline Ives, a Bjorn Conrad. *Made in China 2025: The making of a high-tech superpower and consequences for industrial countries*. Berlin: Mercator Institute for China Studies, 2016.

¹⁰⁶ WIPO. "World Intellectual Property Indicators 2019." World Intellectual Property Organization. 2019.

https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_941_2019.pdf.

¹⁰⁷ Jia, Hepeng. "China's citations catching up." *Nature Index*. 30. November 2017. <https://www.natureindex.com/news-blog/chinas-citations-catching-up>.

¹⁰⁸ Geograficky se patent přisuzuje podle národnosti první vědce uvedeného na patentové přihlášce. Ten se často liší od majitele patentu, kterým může být jiná země. Viz další diskuse v textu.

¹⁰⁹ Kal, Raustiala, a Christopher Sprigman. "Fake It Till You Make It: The Good News About China's Knockoff Economy." *Foreign Affairs*, July/August 2013: 25-30.

¹¹⁰ Radjou, Navi, Jaideep Prabhu, a Simone Ahuja. *Jugaad Innovation: Think Frugal, Be Flexible, Generate Breakthrough Growth*. John Wiley & Sons, 2012.

¹¹¹ World Bank, Tariff rate, applied, weighted mean, all products (%), <https://data.worldbank.org/indicator/TM.TAX.MRCH.WM.AR.ZS?end=2017&locations=CN-1W&start=1989>.

¹¹² United States – Measures Related to Price Comparison Methodologies, https://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/cases_e/ds515_e.htm

European Union – Measures Related to Price Comparison Methodologies, https://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/cases_e/ds516_e.htm.

¹¹³ Miles, Tom. "China pulls WTO suit over claim to be a market economy." *Reuters*. 17. July 2019. <https://www.reuters.com/article/us-usa-china-wto-eu/china-pulls-wto-suit-over-claim-to-be-a-market-economy-idUSKCN1TH1oA>.

¹¹⁴ Miles, Tom. "China pulls WTO suit over claim to be a market economy." *Reuters*. 17. July 2019. <https://www.reuters.com/article/us-usa-china-wto-eu/china-pulls-wto-suit-over-claim-to-be-a-market-economy-idUSKCN1TH1oA>.

¹¹⁵ Kennedy, Scott. "The WTO in Wonderland: China's Awkward 15th Anniversary." Center for Strategic International Studies. 11. December 2016.

<https://www.csis.org/analysis/wto-wonderland-chinas-awkward-15th-anniversary>.

¹¹⁶ Gopalan, Nisha. "AmEx May Find China Can Live Life Without It." *Bloomberg*. 16. June 2020. <https://www.bloomberg.com/opinion/articles/2020-06-16/amex-may-find-china-may-live-life-without-it>.

¹¹⁷ Sheng, Wei. „Apple to remove unlicensed games from Chinese store in July.“ TechNode. 23. June 2020. <https://technode.com/2020/06/23/apple-to-remove-unlicensed-games-from-chinese-store-in-july/>.

¹¹⁸ Geograficky je BRI vnímáno velmi volně a představuje celou řadu alternativních stezek včetně námořní, které umožňují zahrnout pod deštník BRI téměř jakoukoliv zemi od Grónska až po Fidži.

¹¹⁹ Hyo-sik, Lee. „Ssangyong E&C wins \$1.6 bil. deals in Dubai.“ The Korea Times. 16. 12. 2015. http://www.koreatimes.co.kr/www/tech/2020/10/693_193323.html.

¹²⁰ Standard Chartered. „Belt and Road: International Banking Experience with Local Expertise.“ Standard Chartered. 20. March 2019. <https://www.sc.com/en/feature/global-reach-local-influence/>.

¹²¹ businesswire. „Envision Energy to Acquire BazeField.“ businesswire. 3. May 2016.

<https://www.businesswire.com/news/home/20160503005810/en/Envision-Energy-to-Acquire-BazeField>.

¹²² Dams, Ties, Louise van Schaik, a Adaja Stoetan. „Presence before power: China's Arctic strategy in Iceland and Greenland.“ Clingendael Report. June 2020.

<https://www.clingendael.org/pub/2020/presence-before-power/4-greenland-what-is-china-doing-there-and-why/>.

¹²³ Dofmann, Zak. „China Just Crossed A Dangerous New Line For Huawei: 'There Will Be Consequences'.“ Forbes. 16. December 2019.

<https://www.forbes.com/sites/zakdoffman/2019/12/16/china-just-crossed-a-dangerous-new-line-for-huawei-there-will-be-consequences/>.

¹²⁴ Reuters. „Denmark wants 5G suppliers from closely allied countries, says defence minister.“ Reuters. 2. June 2020. <https://www.reuters.com/article/us-telecoms-5g-denmark-idUSKBN23F1IT>.

¹²⁵ Fionna, Reddan. „New €150m fund to support Irish companies growing in China.“ The Irish Times. 16. March 2018.

<https://www.irishtimes.com/business/economy/new-150m-fund-to-support-irish-companies-growing-in-china-1.3429399>.

¹²⁶ Keane, Jonathan. „Irish telco Eir says it will stick with Huawei as it continues 1 billion euro investment strategy.“ CNBC. 11. September 2020.

<https://www.cnbc.com/2020/09/11/irish-telco-eir-says-it-will-stick-with-huawei.html>.

¹²⁷ McGuire, Peter. „Will Mandarin be the next global language?“ The Irish Times. 10. December 2019. <https://www.irishtimes.com/news/education/will-mandarin-be-the-next-global-language-1.4104297>.

¹²⁸ Power, Jack. „Big increases in number of international students in Ireland.“ The Irish Times. 21. May 2019. <https://www.irishtimes.com/news/education/big-increases-in-number-of-international-students-in-ireland-1.3898838>.

¹²⁹ Eder, Marlies. „Was Kanzler Kurz in China blüht.“ Die Presse. 24. April 2019. <https://www.diepresse.com/5617008/was-kanzler-kurz-in-china-bluht>.

¹³⁰ Außenwirtschaftsgesetz 2011 - Foreign Trade Act 2011,

<https://ec.europa.eu/growth/tools-databases/certider/index.cfm?fuseaction=legislations.detail&id=84&country=AT&ref=LEG%5FAT%5F0001>.

¹³¹ telecomlead. „Hutchison Drei launches 5G network in Austria with ZTE.“ telecomlead. 21. June 2019. <https://www.telecomlead.com/5g/hutchison-drei-launches-5g-network-in-austria-with-zte-90903>.

¹³² Tucker, Julian, a Larissa Stunkel. „Between Scandals & Elections: Sino-Austrian Relations in the Era of Sharp Power.“ Institute for Security & Development Policy. June 2019. <https://isdsp.eu/publication/sino-austrian-relations-in-the-era-of-sharp-power/>.

¹³³ Srov. Evropská komise (2019). On Trade and Investment Barriers: Report from the Commission to the Parliament and the Council, 1 January 2019 – 31 December 2019, Accessed 8 Oct. 2020, dostupné na:

https://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2020/june/tradoc_158789.pdf, str. 32 a 33.

¹³⁴ Evropská komise (2019). On Trade and Investment Barriers: Report from the Commission to the Parliament and the Council, 1 January 2019 – 31 December 2019, Accessed 8 Oct. 2020, dostupné na:

https://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2020/june/tradoc_158789.pdf, str. 32.

¹³⁵ Evropská komise (2019). On Trade and Investment Barriers: Report from the Commission to the Parliament and the Council, 1 January 2019 – 31 December 2019, Accessed 8 Oct. 2020, dostupné na:

https://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2020/june/tradoc_158789.pdf, str. 33.

¹³⁶ Evropská komise (2019). On Trade and Investment Barriers: Report from the Commission to the Parliament and the Council, 1 January 2019 – 31 December 2019, Accessed 8 Oct. 2020, dostupné na:

https://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2020/june/tradoc_158789.pdf, str. 33.

¹³⁷ Evropská komise (2019). On Trade and Investment Barriers: Report from the Commission to the Parliament and the Council, 1 January 2019 – 31 December 2019, Accessed 8 Oct. 2020, dostupné na:

https://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2020/june/tradoc_158789.pdf, str. 33.

¹³⁸ Evropská komise (2019). On Trade and Investment Barriers: Report from the Commission to the Parliament and the Council, 1 January 2019 – 31 December 2019, Accessed 8 Oct. 2020, dostupné na:

https://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2020/june/tradoc_158789.pdf, str. 33.

¹³⁹ Weyand Sabine „EU Open Strategic Autonomy and the Transatlantic Trade Relationship“, Delegation of the European Union to the United States, 19. září 2020, https://eeas.europa.eu/delegations/united-states-america/85321/eu-open-strategic-autonomy-and-transatlantic-trade-relationship_en.

¹⁴⁰ Bruegel (2019). Redefining Europe's economic sovereignty. Bruegel-Policy Contributions, 2019, p. NA. Accessed 22 Sept. 2020, dostupné na:

<https://www.bruegel.org/2019/06/defining-europes-economic-sovereignty/>, str. 4.

¹⁴¹ Bruegel (2019). Redefining Europe's economic sovereignty. Bruegel-Policy Contributions, 2019, p. NA. Accessed 22 Sept. 2020, dostupné na:

<https://www.bruegel.org/2019/06/defining-europes-economic-sovereignty/>, str. 2.

¹⁴² USTR “Initiation of Section 301 Investigations of Digital Services Taxes”, National Archives, 5. června 2020,

<https://www.federalregister.gov/documents/2020/06/05/2020-12216/initiation-of-section-301-investigations-of-digital-services-taxes>.

¹⁴³ Evropská komise (2019). On Trade and Investment Barriers: Report from the Commission to the Parliament and the Council, 1 January 2019 – 31 December 2019, Accessed 8 Oct. 2020, dostupné na:

https://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2020/june/tradoc_158789.pdf, str. 33.

¹⁴⁴ Srovnej též Giumelli, Francesco. 2013. The Success of Sanctions Lessons Learned from the EU Experience. Farnham : Ashgate, 2013, str. 63 až 78.

¹⁴⁵ Bellinger, B. a kolektiv The Helms-Burton Act's Unexpected Boomerang Effect: Most Lawsuits Have Targeted US Companies, Arnold&Porter, 3. října 2020, dostupné na:

<https://www.arnoldporter.com/en/perspectives/publications/2020/03/the-helms-burton-acts>.

¹⁴⁶ Bellinger, J. a Mirski, S. Suits Under Title III of the Helms-Burton Act Suffer Their First Significant Setback Lawfare, 11. června 2020, dostupné na:

<https://www.lawfareblog.com/suits-under-title-iii-helms-burton-act-suffer-their-first-significant-setback>.

¹⁴⁷ U.S.-Cuba Trade and Economic Council, Inc. LIBERATED ACT LAWSUITS FILINGS STATISTICS, Accessed 11. 10. 2020, dostupné na:

<https://static1.squarespace.com/static/563a4585e4b00d0211e8dd7e/t/5f821419adc b2360b93c65da/1602360346089/Libertad+Act+Filing+Statistics.pdf>.

¹⁴⁸ Prvním případem byl CEO španělského hotelového řetězce Meliá Gabriel Escarrer, srovnej Sachs, B. a kolektiv. Increasing impact of the Helms-Burton Act on EU companies and individuals. Noerr. 13. 2. 2020. Dostupné na:

<https://www.noerr.com/en/newsroom/news/increasing-impact-of-the-helms-burton-act-on-eu-companies-and-individuals>.

¹⁴⁹ Článek 5 ve spojení s článkem 11, Nařízení Rady (ES) č. 2271/96 ze dne 22.

listopadu 1996, o ochraně proti účinkům právních předpisů přijatých určitou třetí zemí uplatňovaných mimo její území, jakož i proti účinkům opatření na nich založených nebo z nich vyplývajících, ve znění pozdějších předpisů. Konsolidovaná verze dostupná na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:01996R2271-20180807&from=EN>.

¹⁵⁰ Článek 5 ve spojení s článkem 7 a 8, Nařízení Rady (ES) č. 2271/96 ze dne 22.

listopadu 1996, o ochraně proti účinkům právních předpisů přijatých určitou třetí zemí uplatňovaných mimo její území, jakož i proti účinkům opatření na nich založených nebo z nich vyplývajících, ve znění pozdějších předpisů. Konsolidovaná verze dostupná na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:01996R2271-20180807&from=EN>.

¹⁵¹ Článek 6, Nařízení Rady (ES) č. 2271/96.

¹⁵² Údaje k polovině února 2020, srovnej též Sachs, B. a kolektiv. Increasing impact of the Helms-Burton Act on EU companies and individuals. Noerr. 13. 2. 2020. Dostupné na: <https://www.noerr.com/en/newsroom/news/increasing-impact-of-the-helms-burton-act-on-eu-companies-and-individuals>.

¹⁵³ Bruegel (2019). Redefining Europe's economic sovereignty. Bruegel-Policy Contributions, 2019, p. NA. Accessed 22 Sept. 2020, dostupné na: <https://www.bruegel.org/2019/06/defining-europes-economic-sovereignty/>, str. 12.

¹⁵⁴ Tato studie byla dokončována na začátku listopadu 2020, kdy otázka nové administrativy v Bílém Domě ještě nebyla definitivně rozřešena.

¹⁵⁵ Srovnej například Lundestad Gier „'Empire' by Integration: The United States and European Integration, 1945-1997“, Oxford University press, New York, 1998.

¹⁵⁶ Evropská komise „Trade and Investment Barriers Report 2015“ COM(2015) 127 final, Brusel, 17. března 2015.

¹⁵⁷ Antal Jarolím, Rezková Alice a Kruliš Kryštof „Studie dopadů uzavření Transatlantické dohody o obchodu a investicích mezi EU a USA (TTIP) na ČR a její hospodářství I“, AMO a VŠE, duben 2016, <https://www.mpo.cz/assets/dokumenty/55303/63264/651957/priloha001.pdf>, str. 267 až 272.

¹⁵⁸ Webb Dominic „The Transatlantic Trade and Investment Partnership (TTIP)“, Library House of Commons, 2015. Briefing paper SN/EP/6688, str. 14.

¹⁵⁹ Článek 14, TTIP – Initial Provisions for CHAPTER [] - Regulatory Cooperation. Zveřejněno dne 4. 5. 2015. Dostupné na:

http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2015/april/tradoc_153403.pdf.

¹⁶⁰ Antal Jarolím, Rezková Alice a Kruliš Kryštof „Studie dopadů uzavření Transatlantické dohody o obchodu a investicích mezi EU a USA (TTIP) na ČR a její hospodářství I“, AMO a VŠE, duben 2016, <https://www.mpo.cz/assets/dokumenty/55303/63264/651957/priloha001.pdf>, str. 244 až 247.

¹⁶¹ Evropská komise „Obnovená obchodní politika pro silnější Evropu - Oznámení o konzultaci“, 16. června 2020, https://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2020/july/tradoc_158877.pdf, str. 4.

¹⁶² Body 1 až 3 viz Weyand Sabine „EU Open Strategic Autonomy and the Transatlantic Trade Relationship“, Delegation of the European Union to the United States, 19. září 2020, https://eeas.europa.eu/delegations/united-states-america/85321/eu-open-strategic-autonomy-and-transatlantic-trade-relationship_en.

¹⁶³ Reuters „Denmark wants 5G suppliers from closely allied countries, says defence minister“, 8. června 2020, <https://www.reuters.com/article/us-telecoms-5g-denmark-idUSKBN23F1IT>.

¹⁶⁴ Francesco Guarascio „Nordic countries oppose EU plans for digital tax on firms' turnover“, Reuters.com, 1. června 2018, <https://www.reuters.com/article/us-eu-digital-tax/nordic-countries-oppose-eu-plans-for-digital-tax-on-firms-turnover-idUSKCN1IW337> a Valero Jorge „The EU's digital tax is dead, long live the OECD's plans“, EURACTIV.com, 8. března 2019, <https://www.euractiv.com/section/economy-jobs/news/the-eus-digital-tax-is-dead-long-live-the-oecd-plans/>.

¹⁶⁵ Funder Louis a Werner Klaus Juel „Denmark in the U.S. - Creating jobs & investments“, Confederation of Danish Industry and Embassy of Denmark in the U.S., 2019, <https://usa.um.dk/en/denmark-in-us/danish-economic-footprints-in-the-us/>, str. 6.

¹⁶⁶ Funder Louis a Werner Klaus Juel „Denmark in the U.S. - Creating jobs & investments“, Confederation of Danish Industry and Embassy of Denmark in the U.S., 2019, <https://usa.um.dk/en/denmark-in-us/danish-economic-footprints-in-the-us/>, str. 7.

¹⁶⁷ Brzozowski Alexandra „EU's INSTEX mechanism facilitates first transaction with pandemic-hit Iran“, Euractiv.com, 1. dubna 2020, <https://www.euractiv.com/section/global-europe/news/eus-instex-mechanism-facilitates-first-transaction-with-pandemic-hit-iran/>.

¹⁶⁸ The Local „Denmark's Novo Nordisk sets up insulin production line in Iran“, The Local, 1. září 2020, <https://www.thelocal.dk/20200901/denmarks-novo-nordisk-sets-up-insulin-production-line-in-iran>.

¹⁶⁹ Funder Louis a Werner Klaus Juel „Denmark in the U.S. - Creating jobs & investments“, Confederation of Danish Industry and Embassy of Denmark in the U.S., 2019, <https://usa.um.dk/en/denmark-in-us/danish-economic-footprints-in-the-us/>, str. 5.

- ¹⁷⁰ Ministerstvo zahraničních věcí Dánska „Coronavirus Update - Implications for Danish Business“, poslední aktualizace anglické verze k 1. červenci 2020, <https://usa.um.dk/en/the-trade-council/coronavirus-update---implications-for-danish-business/>.
- ¹⁷¹ Enterprise Ireland „Going global – Exporting to the United States – A guide for clients“, červenec 2019, <https://www.enterprise-ireland.com/en/Export-Assistance/Market-Research-Centre/Going-Global-Exporting-to-the-USA-A-guide-for-clients.pdf>.
- ¹⁷² Enterprise Ireland „Going global – Exporting to the United States – A guide for clients“, červenec 2019, <https://www.enterprise-ireland.com/en/Export-Assistance/Market-Research-Centre/Going-Global-Exporting-to-the-USA-A-guide-for-clients.pdf>, str. 11.
- ¹⁷³ Srovnaj například Rezková Alice a Kruliš Kryštof „The TTIP One Year On and the Czech Position: Measuring Benefits and Identifying Threats“, AMO Research paper 5/2014, listopad 2014, http://www.amo.cz/wp-content/uploads/2015/11/amocz_rp_2014_05.pdf, str. 12 až 15.
- ¹⁷⁴ Kruliš Kryštof „Cooperation or Competition? Chambers of Commerce in the V4“, AMO Conference Report 7/2015, prosinec 2015, <http://www.amo.cz/wp-content/uploads/2015/12/amocz-cr-2015-07.pdf>, str. 8.
- ¹⁷⁵ OMV „Demystifying Nord Stream 2: OMV’s rationale for participating in the project“, 13. května 2019, <https://www.omv.com/en/blog/190513-demystifying-nord-stream-2-omvs-rationale-for-participating-in-the-project>.
- ¹⁷⁶ USTR „Initiation of Section 301 Investigations of Digital Services Taxes“, National Archives, 5. června 2020, <https://www.federalregister.gov/documents/2020/06/05/2020-12216/initiation-of-section-301-investigations-of-digital-services-taxes>.
- ¹⁷⁷ WKO „Strengthening the multilateral world trade system – Reform of the WTO“ Austrian Federal Economic Chamber (WKÖ), únor 2019, <https://news.wko.at/news/oesterreich/WTO-Reform---WKOe-Position---Englisch.pdf>, str. 2.
- ¹⁷⁸ Výzkumná služba Evropského parlamentu „Towards a more resilient Europe post-coronavirus - An initial mapping of structural risks facing the EU“, PE 653.208, červenec 2020, [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2020/653208/EPRS_STU\(2020\)653208_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2020/653208/EPRS_STU(2020)653208_EN.pdf), str. 22.
- ¹⁷⁹ Výzkumná služba Evropského parlamentu „Towards a more resilient Europe post-coronavirus - An initial mapping of structural risks facing the EU“, PE 653.208, červenec 2020, [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2020/653208/EPRS_STU\(2020\)653208_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2020/653208/EPRS_STU(2020)653208_EN.pdf), str. 22.
- ¹⁸⁰ Výzkumná služba Evropského parlamentu „Towards a more resilient Europe post-coronavirus - An initial mapping of structural risks facing the EU“, PE 653.208, červenec 2020, [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2020/653208/EPRS_STU\(2020\)653208_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2020/653208/EPRS_STU(2020)653208_EN.pdf), str. 22.
- ¹⁸¹ Srovnaj též Výzkumná služba Evropského parlamentu „Towards a more resilient Europe post-coronavirus - An initial mapping of structural risks facing the EU“, PE 653.208, červenec 2020, [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2020/653208/EPRS_STU\(2020\)653208_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2020/653208/EPRS_STU(2020)653208_EN.pdf), str. 22.
- ¹⁸² C., S. W. (2020, September-October). Global Supply Chains in a Post-Pandemic World. Retrieved from Harvard Business Review: <https://hbr.org/2020/09/global-supply-chains-in-a-post-pandemic-world>
- ¹⁸³ Wayland, M. (2020, January 7). GM warns of ongoing challenges in China as sales fall 15% in 2019. Retrieved from CNBC: <https://www.cnbc.com/2020/01/07/gm-warns-of-ongoing-challenges-in-china-as-sales-fall-15percent-in-2019.html>.
- ¹⁸⁴ Marvin, R. (2019, January 7). How Important Is China To Apple’s Revenue? Retrieved from PCMag: <https://www.pcmag.com/news/how-important-is-china-to-apples-revenue>
- ¹⁸⁵ Collins, Michael. „Where Will Manufacturing Get Highly Skilled Workers for the Digital Revolution?“ IndustryWeek. 15. September 2020. <https://www.industryweek.com/leadership/article/21141889/where-will-manufacturing-get-highly-skilled-workers-for-the-digital-revolution>.
- ¹⁸⁶ Evropská komise „Pharmaceutical strategy roadmap“, červenec 2020, <https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/12421-Pharmaceutical-Strategy-Timely-patient-access-to-affordable-medicines>.

¹⁸⁷ Evropská komise „Obnovená obchodní politika pro silnější Evropu - Oznámení o konzultaci“, 16. června 2020, https://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2020/july/tradoc_158877.pdf, str. 3.

¹⁸⁸ Evropská komise „Chvilé pro Evropu: náprava škod a příprava na příští generaci“, COM(2020) 456 final, 27. května 2020, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DCo456&from=EN>, str. 13 a 14.

¹⁸⁹ Evropská komise „Obnovená obchodní politika pro silnější Evropu - Oznámení o konzultaci“, 16. června 2020, https://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2020/july/tradoc_158877.pdf, str. 3.

¹⁹⁰ Evropská komise „Chvilé pro Evropu: náprava škod a příprava na příští generaci“, COM(2020) 456 final, 27. května 2020, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DCo456&from=EN>, str. 14.

¹⁹¹ Srovnaj například Výzkumná služba Evropského parlamentu „Towards a more resilient Europe post-coronavirus - An initial mapping of structural risks facing the EU“, PE 653.208, červenec 2020, [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2020/653208/EPRS_STU\(2020\)653208_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2020/653208/EPRS_STU(2020)653208_EN.pdf), str. 54.

¹⁹² Evropská komise „Chvilé pro Evropu: náprava škod a příprava na příští generaci“, COM(2020) 456 final, 27. května 2020, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DCo456&from=EN>, str. 14.

¹⁹³ Goldin, I. (2020, October 9). COVID-19 is increasing multiple kinds of inequality. Here's what we can do about it. Retrieved from World Economic Forum: <https://www.weforum.org/agenda/2020/10/covid-19-is-increasing-multiple-kinds-of-inequality-here-s-what-we-can-do-about-it/>.

¹⁹⁴ Evropská komise „Posunutí celní unie na další úroveň: akční plán“, COM(2020) 581 final, 28. září 2020, <https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/12305-Action-Plan-on-the-Customs-Union>, str. 2.

¹⁹⁵ Evropská komise „Posunutí celní unie na další úroveň: akční plán“, COM(2020) 581 final, 28. září 2020, <https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/12305-Action-Plan-on-the-Customs-Union>, str. 10.

¹⁹⁶ Evropská komise „Posunutí celní unie na další úroveň: akční plán“, COM(2020) 581 final, 28. září 2020, <https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/12305-Action-Plan-on-the-Customs-Union>, str. 10.

¹⁹⁷ „EU law live – No COVID-19 State aid for companies in tax havens“, 7. května 2020, <https://eulawlive.com/no-covid-19-state-aid-for-companies-in-tax-havens/>.

¹⁹⁸ Dansk Industri „COVID-19: Průvodce pro podniky“, Konfederace dánského průmyslu, 2020, internetové stránky danskindustri.dk v dánštině, překlad https://translate.googleusercontent.com/translate_c?depth=1&hl=cs&prev=search&pto=aue&rurl=translate.google.com&sl=da&sp=nmt4&u=https://www.danskindustri.dk/covid19/&usg=ALkJrhhaKYentPzASr6j9yOzc05xulUfCA.

¹⁹⁹ Dansk Industri „COVID-19: Průvodce pro podniky“, Konfederace dánského průmyslu, 2020, internetové stránky danskindustri.dk v dánštině, překlad <https://www.danskindustri.dk/covid19/english/>.

²⁰⁰ Local Enterprise Office “Trading Online Voucher Scheme”, 2020, <https://www.localenterprise.ie/Discover-Business-Supports/Trading-Online-Voucher-Scheme/>.

²⁰¹ InterTradeIreland “HR advice for employers in Ireland – Covid-19”, 2020, <https://intertradeireland.com/events/hr-advice-for-employers-in-ireland-covid-19-12-november-2020>.

²⁰² Ministerstvo podnikání, obchodu a zaměstnanosti Irské republiky „Minister Troy welcomes Companies (Miscellaneous Provisions) (COVID-19) Bill 2020“, 30. července 2020, <https://dbei.gov.ie/Djei/en/News-And-Events/Department-News/2020/July/30072020a.html>.

²⁰³ Citizens Information “COVID-19 Enhanced Illness Benefit”, 4. listopadu 2020, https://www.citizensinformation.ie/en/social_welfare/social_welfare_payments/disability_and_illness/covid19_enhanced_illness_benefit.html#.

²⁰⁴ Body 1 až 4, WKO “Agenda EU 2020-2024. What Europe needs after Covid-19”, Vídeň, červenec 2020, <https://news.wko.at/news/oesterreich/agenda-eu-wko-en.pdf>, str. 2.

Asociace pro mezinárodní otázky (AMO)

AMO je nevládní nezisková organizace založená v roce 1997 za účelem výzkumu a vzdělávání v oblasti mezinárodních vztahů. Tento přední český zahraničněpolitický think-tank není spjat s žádnou politickou stranou ani ideologií. Svou činností podporuje aktivní přístup k zahraniční politice, poskytuje nestrannou analýzu mezinárodního dění a otevírá prostor k fundované diskusi.

+420 224 813 460

www.amo.cz

info@amo.cz

Žitná 608/27, 110 00 Praha 1

www.facebook.com/AMO.cz

www.twitter.com/amo_cz

www.linkedin.com/company/amocz

www.youtube.com/AMOCz

Kryštof Kruliš, Ph.D.

Kryštof Kruliš je analytikem Výzkumného centra AMO se zaměřením na vnitřní trh a právo EU a vztah EU a anglofonních zemí.

krystof.krulis@amo.cz

Alice Rezková

Alice Rezková je analytičkou Výzkumného centra AMO se specializací na ekonomické politiky zemí jižní, jihovýchodní a východní Asie.

alice.rezkova@amo.cz

[@AliceRezkova](https://twitter.com/AliceRezkova)